

Heinz Eckhoff

Osud ľudstva na prahu

Antroposofia v rozhodnutiach našej doby

J. Ch. Mellinger Verlag Stuttgart

Obsah

Predslov

- I. Prekračovanie prahu - osud ľudstva
 1. Fenomény prahovej situácie
 2. Postaviť ľudstvo na vlastné nohy
 3. Sociálna úloha Európy
 4. Ciele okultných bratstiev
- II. Antroposofia v rozhodnutiach našej doby
 1. Od Michaelského zjavenia k duchovnej vede
 2. „Začiatok obratu svetových vekov“ Vianočný zjazd
 3. Sebauvedomenie v zmysle karmy: úloha antroposofickej spoločnosti
 4. Antroposofia na prahu k tretiemu tisícročiu

Predslov

S prelomom tisícročia stojíme v historickom vývoji na istom uzlovom bode, na ktorom sa ukazuje mnohé z toho, čo sa pripravovalo počas dlhých časových období. Dobré ale aj zlé sa zjavuje v rozmeroch, ktoré sú vedomím ešte len ťažko uchopiteľné. Osud doby poznačuje a modifikuje jednotlivý ľudský osud tak, že tento prebieha dramatickejšie a zhustenejšie.

Duchovné bádanie Rudolfa Steinera hovorí o skutočnosti, že ľudstvo ako celok prekračuje - hoci najskôr nevedome - prah k duchovnému svetu. Čo toto prekračovanie hraníc znamená pre osud ľudstva a na ktorých fenoménoch ho môžeme odpozorovať?

Týmto malým spisom by som rád poukázal na duchovné pozadie, na ktorého podklade sa môžu udalosti súčasnosti stať pochopiteľnými - pretože pre individuálne prežívanie sa rozhodujúcou stáva možnosť vedomého pochopenia skutočnosti prahovej situácie a jej dôsledkov. Pri písaní ma sprevádzal motív z jednej prednášky Rudolfa Steinera: *„To všetko povedie k tomu, že ľudia budú vedieť, ktorým smerom musia ísť. Namiesto abstraktných ideálov nastúpia konkrétne ideály, zodpovedajúce pokračujúcemu vývoju. Ak by sa to nepodarilo, potom by sa Zem prepadla do*

*materializmu a ľudstvo by muselo začať odznova, buď - po veľkej katastrofe - na Zemi samotnej, alebo na nasledujúcej planéte. Zem potrebuje antroposofiu! Kto tomuto rozumie, je antroposof.*¹

Každý človek dnes stojí - obrazne povedané - vo svojom živote stále znovu pred rúzcestím, ktoré si vyžaduje jeho samostatné rozhodnutie, či sa vydá tým či oným smerom. Ak človek chce toto rozhodnutie učiniť vedome, potom musí vedieť - a dnes sa o tom môže informovať - kam tá či oná cesta vedie.

Preto je pre mňa potrebné vykresliť v obrysoch i pôsobenie takzvaných okultných bratstiev s ich ďalekosiahlymi cieľmi, ktoré vehementne pracujú proti pokračujúcemu vývoju.

Rudolf Steiner kládol na ľudí, ktorí našli cestu k antroposofii, veľké očakávania a v súčasnej dobe sa práve od nich vyžaduje vedomie pre osudové rozhodnutia. Antroposofia mala na konci 20. storočia dosiahnuť „*kulminálny bod, najväčšie možné rozšírenie*“². Už dlhý čas stojí predomnou otázka: V čom spočívajú dôvody, že obsah duchovnej vedy na prelome storočí nedosiahol očakávané rozšírenie? Preto som sa rozhodol vstúpiť aj do otázok vzťahov medzi antroposofickým hnutím, duchovnou vedou a Antroposofickou spoločnosťou.

Obsahom predkladanej práce sú témy, ktorým som sa venoval i v priebehu mojej prednáškovej činnosti. Teraz ich vedome využívam v zhustenej forme: Preto dúfam, že čitateľ bude mať dost' času, aby predkladané ideové súvislosti dokončil vlastným pozorovaním a overil vlastnou skúsenosťou. Pri tom mi obzvlášť záleží na tom, aby som nechal priestor na vyslovenie sa najmä Rudolfovi Steinerovi samotnému; aby som jeho vyjadreniami dal podnet k ešte hlbšiemu vysporiadaniu sa s jeho dielom. Na premyslení a prepracovaní výsledkov jeho bádania bude záležať, či zvládneme veľké, stále komplexnejšími sa stávajúce problémy našej doby.

Vreden, Ján 1998

Heinz Eckhoff

I. Prekračovanie prahu - osud ľudstva

„Je tu čas, v ktorom bude ľudstvo ťažko skúšané. Prečo bude ľudstvo tak ťažko skúšané? ...

Takmer bezmyšlienkovite a spiac si totiž dnes žije väčšina ľudstva v bežnom vedomí. Avšak zatiaľ čo máme v hlave toto bežné vedomie, kráča naše hlbšie vedomie, ktoré uchopuje srdce, práve, priam historicky pre modernú civilizáciu, cez prah do duchovného sveta.

Hore v hlave žijú ľudia so všetkým tým, o čom sa dnes medzi sebou rozprávajú, najmä so všetkým tým, čím sa klamú ohľadne verejných pomerov, a dolu prechádza celé ľudstvo - bez toho, že by to tušilo, ako keď niekto kráča po sopke - cez prah. A druhú stranu musí človek buď znehodnotiť - alebo musí s dobrou vôľou postúpiť k poznaniu nadzmyslového sveta“.

1 GA 116, 1965, strana 89

2 GA 237, 1959, strana 186

III. Fenomény prahovej situácie

Bežné prekročenie prahu vedie človeka z jednej miestnosti do druhej. V duchovnej vede sa „prah“ používa na vyjadrenie hranice medzi zmyslovým a nadzmyslovým svetom. Duševnými otrasmami, vyhnanstvom, prenasledovaním - stretnutím s absolútnym zlom - prežili nespočetní ľudia existenčné hraničné situácie. Aj rastúci počet reálnych zážitkov - takzvaných zážitkov blízkej smrti, spätosti so zomretými, alebo tiež do budúcnosti ukazujúcich snov - patrí k nadzmyslovým fenoménom, ktoré sú znakmi toho, že ľudia v súčasnosti prichádzajú k prahu, ktorý delí svet, vnímateľný zmyslami, od nadzmyslového. Avšak tento postup sa pre najväčšiu časť ľudí uskutočňuje nevedome, nevedome v tom zmysle, že bez duchovnej vedy nemôžu byť duševné zážitky pochopené v ich plnom rozsahu.

Duchovne-historicky ďalekosiahly proces prekračovania prahu, ktorý ľudstvom prechádza v hlbších vrstvách jeho duševného života, sa uskutočňuje na troch rovinách - pretože človek je so svetom zotkaný trojako - svojou duchovnou bytosťou, svojim duševným životom a svojim telesným organizmom. Myslením sa človek činí príslušníkom vyššieho poriadku, než je ten, ktorému prináleží svojim telom. Týmto svojim myslením dokáže prepracovávať idey, ktoré mu objasňujú, ako stojí vo veľkej súvislosti s celým ľudstvom, s každým stvorením, so Zemou, s kozmom, s duchovným svetom. Prebádať prahovú situáciu ľudstva a previesť ju do jazyka našej doby dokáže len ten, kto je iniciovaný. Preto je dnes nevyhnutné, aby bola vo verejnosti zastupovaná podstata modernej iniciácie, ktorú svet tak primálo pozná. Rudolf Steiner vytýčil požiadavku, že iniciačný princíp sa musí stať princípom civilizačným. Tu sa však predsa len ihneď ukazuje veľká obtiaž, pretože k všeobecnému charakteru doby patrí dnes aj to, že zasvätencom, ktorý hovorí napríklad o sociálnych ideách, neprinášame v ústrety žiadnu dôveru. K rozpoznaní ideí z druhej strany prahu dnes často chýba nepredpojaté prijímanie nových myšlienok. Pritom výsledky nadzmyslového bádania môžu byť pochopené zdravým ľudským rozumom, pretože iniciovaní sa musia v našej dobe obracať na myslenie, na poznanie. Tým je jednotlivcovi daná možnosť, aby idey, ktoré k zmyslovému svetu pripájajú skutočnosť sveta duchovného, sám preveril v živote. Až tým, že sa táto súvislosť s duchovným svetom stane vedomou, budeme môcť účinne pristúpiť k problémom našej doby. Potrebná „dobrá vôľa“ k tomu, vôbec premyslieť nadzmyslové poznatky, pripadá však človeku prítomnosti nekonečne ťažká. Na základe materialistického zmýšľania, ktoré poznačuje základnú duševnú náladu v posledných storočiach, dôveruje len takým ideám, ktoré napríklad prezentuje stranícka politika ako ozdravné prostriedky, hoci je možné vidieť, že tieto neprinášajú žiadne riešenia celosvetových sociálnych problémov, ale vedú len k úpadkovým javom našej civilizácie.

Rudolf Steiner opísal situáciu ľudstva v roku 1920 takto: „V súčasnosti je to už tak: existujú sily, ktoré vôbec nechcú, aby prišlo to, čo môže nejako ľudstvu slúžiť k jeho znovuvýstavbe. Môžete sa spýtať: Chce teda ľudstvo svoj úpadok? - Nemôžeme predsa prijať, že by ľudia chceli úpadok celej civilizácie. Pozorovanie to potvrdzuje. Chcú ho, pretože žijú naďalej automaticky po starom. Chcem vám objasniť, prečo to chcú. Stačí, keď vám poukážem len na niektoré javy, potom vám môžu byť tieto javy istým objasnením. Nevideli ste ešte poletovať hmyz v izbe, kde bolo horiace svetlo a ako sa tento hmyz vrhá do tohto horiaceho svetla? Ak budete niekedy študovať tento fenomén, získate obraz nálady ľudstva súčasnosti. Je len potrebné prírodné javy brať ako to, čím sú, ako symptómy pôsobiacich síl vo vesmíre“³

Vedome chcú ľudia zánik civilizácie práve tak málo, ako chce hmyz svoju smrť. Ale práve tak, ako on, sa klamú a netušia, že to zdanlivé svetlo - ich materialistické chápanie „šťastného sveta“ - ich musí spáliť. K tomu, aby uchopili svetlo duchovného sveta a jeho spirituálnu pravdu, by museli aktivovať svoje myslenie.

Súčasná situácia je poznačená tým, že ľudstvo nemá žiadne vedomie o skutočnosti, že sa pohybuje ako po sopke, hoci podzemný rachot je možné vnímať. Prekračovaním prahu sa uskutočňujú - ako pri vedomej iniciácii - významné zmeny v duševnom živote jednotlivca. V človeku sa uvoľňujú sily, ktoré, ak sa chce vyhnúť negatívnym následkom, sa musí učiť ovládať sám. Duševné sily - myslenie, cítenie a vôľa, ktoré sú v bežnom živote vzájomne prepletené, sa začínajú osamostatňovať. Tento proces je individuálny. V spoločenských štruktúrach je už teraz možné zreteľne cítiť fenomény, ktoré poukazujú na toto osamostatňovanie sa duševných síl.

V myšlienkovom živote sa negatívne následky prejavujú tak, že inteligencia sa rozvíja nezávisle na morálnych pocitoch - s tým následkom, že pocit zodpovednosti nerastie spolu s intelektuálnymi schopnosťami, ale naopak, často už vôbec nie je. Príčina spočíva v tom, že človek je od duchovného sveta akoby odrezaný, dokonca jeho existenciu popiera. Korupcia a nezodpovedné správanie poznačuje našu každodennosť a zrkadlí sa v médiách. Nebezpečenstvá, ktoré pochádzajú z osamostatňovania síl ľudského streda, sa ukazujú na jednej strane na istej nenávisti k skutočnej spiritualite napríklad v zosmiešnení jej hodnoty v reklame a vo filme. Na druhej strane, akoby v reakcii na „scvrkávajúcu sa hodnotu“, majú vysoký vzostup náboženské skupiny a sekty. V nich sa hľadá teplo a ochrana v duševnom prežívaní, ale poznávací schopnosť je oslovovaná menej. V živote vôle - keď sa vlastná vôľa stále viac oddeľuje od „svetovej vôle“ - sú následkom násilníctvo a vandalstvo - aj to je jeden zo stále zreteľnejších poznávacích znakov našej doby. Vždy môže niektorá z týchto oblastí v jednotlivcovi získať prevahu a ovládnuť ostatné dve. Ak bude počas troch až štyroch generácií myšlienkový a pocitový život formovaný len materializmom, nastúpia ešte oveľa chaotickejšie stavy a pri stále väčšom počte súčasníkov sa budeme pýtať, či ich konanie je vôbec ešte „ľudské“.

Dnes stojíme všetci v duševných skúškach, ktoré nie sú určované len vonkajšími katastrofami, ale i tým, že v čo najväčšej miere odmietame prijímanie spirituálnych poznatkov. V jednej prednáške sa poukazuje na takzvanú „apokalypsu z Olivovej hory“⁴ a hovorí sa o tom, že v ľudstve nadechádza skúška duší, v ktorej sa odporujúce mocnosti „vtlačajú“ do duševného života, takže začína vládnuť súženie, aké ľudia ani v budúcich inkarnáciách viac nebudú musieť prežívať: *„Ak nasledovné slová uchopíme duchovne v správnom zmysle, budeme ich môcť vziať práve na našu dobu a jej najbližšiu budúcnosť: 'Pretože tieto dni prinesú také súženie, akého ešte nikdy nebolo od stvorenia sveta Bohom a akého už ani viac nebude'. Tieto slová musíme použiť na porozumenie človeku: všetko súženie má súvislosť s výhľadom do budúcnosti, ktorá spôsobí prejav toho, čo je skutočné, v jeho spirituálnej pravde. 'A keby pán tieto dni neskrátil, nič by sa nezachránilo pre to, čo sa má stať duchovným pokrmom; ale kvôli vyvoleným on skrátil tieto dni týchto vyvolených'“*⁵

V „Ako dosiahnuť poznanie vyšších svetov?“ je opísané, ako sa môže jednotlivec vnútorným vývojom na ceste školenia usilovať i o vedomý prechod cez prah. Zážitky, ktorými prechádza žiak duchovnej vedy na ceste vnútorného vývoja, sú individuálne. Závisia od zrelosti a od karmických predpokladov. Ale každý duchovný žiak prežíva, že základné duševné sily - myslenie, cítenie a vôľa - sa stále viac uvoľňujú z prirodzeného prepojenia, oddeľujú sa od seba, dokonca až do jemnejších častí mozgu. S tým sú spojené tie základné nebezpečenstvá, ktoré sme opísali vyššie. Spolupôsobenie duševných síl prechádza teraz do vlastnej zodpovednosti človeka. Človek musí na tejto ceste - prácou na sebe samom - tak zosilniť svoje ja, že sa stane schopným priviesť tieto tri duševné sily do harmónie vlastným úsilím. A až harmónia privedie k dokonalosti štvrtú silu: a tou je pravá láska, cieľ zemskeho vývoja.

Mysleniu prislúcha vedúca úloha, pretože city a vôľové impulzy sa stávajú vedomými až v myslení. Myslením, ktoré sa učí objektívne usudzovať o veciach sveta, získavame istotu v živote. K tomu patrí predovšetkým úsudok o vlastnej bytosti. Preto sa vo všetkých dobách kládla na duchovných žiakov v mystériách požiadavka: „Poznaj sám seba!“.

K tajomstvám prahu, s ktorými sa ľudia v súčasnosti musia oboznámiť, patrí poznanie bytosti strážcu prahu. Na prahu do duchovného sveta stojí prísny strážca, ktorý zabráni vstúpiť do nadzmyslového sveta každému, kto ešte nie je zrelý na to, aby prah prekročil s plným vedomím. Pretože na prahu musí duchovný žiak zanechať všetko to z vlastnej bytosti, čo v jeho duši ešte nie je prečistené. So sebou si môže vziať len to, čo sa mu v jeho spirituálnom snažení podarilo v čistote. V mystérijnej dráme „Strážca prahu“ hovorí strážca Jánovi Thomasiovi:

„Thomasius, pomysli na to, čo vieš.

To, čo sa na druhej strane tohto prahu prežíva,

ti je akiste neznáme: predsa však dôveruj

4 Marek 13, 19-23

5 GA 124, 1995, strana 165

*všetkému, čo musím vyžadovať
pred tým, než budeš môcť vkročiť do tejto ríše.
Musíš sa najskôr oddeliť od mnohých síl,
ktoré si si získal v pozemskom tele.
Podržať si predsa z toho môžeš len to,
čo v duchovne čistom snažení sa ti
odkrylo a čistým i zostalo.“*

Ján Thomasius sa klamal o svojich pravých motívoch, prečo chce prekročiť prah. Toto nebezpečenstvo musí spoznať každý človek. Ale sebapoznanie - ako človek pôsobí a čo sú pravé motívy duchovného úsilia - je veľmi ťažké. Prísny strážca prahu teda zdôrazňuje, že žiak môže prah prekročiť len vtedy, keď sa sám neoddáva žiadnym ilúziám v usudzovaní o svojich vlastnostiach, o svojich slabostiach. Inak by do duchovného sveta vniesol niečo zo svojej neprečistenej bytosti, čím by tam následne falošne usudzoval o procesoch a bytostiach. Preto duchovný žiak vníma na prahu najskôr bytosť, ktorú on sám vytvoril v mnohých pozemských životoch. Táto bytosť môže byť označená ako „dvojník“ alebo „malý strážca prahu“ človeka. Stretnutie so strážcom je teda najskôr stretnutím so svojou vlastnou bytostnosťou. Tento malý strážca prahu je nositeľom všetkých našich negatívnych sklonov a vášní. To, čím sme sa stali vinnými voči tomu či onomu človeku, aj všetky zanedbania, ktorými sme zaostali voči vývoju a ktoré v budúcnosti budeme musieť doplniť, z neho môžeme odčítať. Tento pohľad nedokáže zniesť nikto bez prípravy, pretože „dvojník“ sa zahaľuje do našich slabostí, ktoré nás naplňujú hanbou a ktoré môžeme prežívať len s hnusom a odporom. Je však cieľom nášho vývoja, že rozviníme takú vnútornú silu, aby sme našu vlastnú bytosť dokázali uchopiť primerane skutočnosti.

Prahovou situáciou mnohí ľudia prežívajú čosi ako odlesk toho, čo duchovný žiak prežíva ako skúšku na ceste iniciácie. Tušia niečo o tomto nižšom sprievodcovi, ktorého pociťujú ako „tieň“. Prežívanie „tieňa“, ktorý človeka sprevádza - často priam prenasleduje - v jeho duševných zážitkoch, vedie v našej dobe k rezignácii a depresii alebo sa môže prejaviť v agresivite a brutalite.

Môže sa tiež stať, že človek svojho dvojníka nestretne v nadzmyslovej podobe, do ktorej sa premieňa strážca prahu, ale vo forme, ktorá je presným verným obrazom vlastnej bytosti. Tak môže napríklad človek, ktorý pripravuje nejaké intrigy, uvoľnením vlastného éterického tela náhle bytostne stáť voči vlastnej postave. V takom prípade osamostatňuje ahrimanská bytosť jednu časť svojej bytosti a dáva jej ľudskú formu. Aj o takýchto zážitkoch hovorí v súčasnosti stále viac ľudí.

Práve tak, ako má človek dvojníka, ktorý ho neustále neviditeľne sprevádza, tak majú dvojníkov i nositelia národnej individuality, ducha národa, ktorí stoja na stupni archanjela. Duch národa je „génus“ národa, ktorému môže človek slúžiť len ak postaví schopnosti, ktoré má vďaka spoločenstvu so svojim národom, do služby celého ľudstva. Tým, že ľudstvo prekračuje prah,

konfrontuje sa s bytosťou, ktorá vystupuje vedľa riadneho ducha národa. Ak by pôsobili len duchovia národov, tak by sa národy nikdy nemohli voči sebe stavať nenávisťne. Aký význam by mohlo získať to, čo popisuje Rudolf Steiner v roku 1915, keby sa to dostalo do vedomia ľudstva!

„Medzi riadiacimi archanjelskými bytosťami sú také, ktoré svoj vývoj začali riadne na Slnku a ktorí až do zemských čias sú riadnymi archanjelmi, ale aj takí, ktorí zostali stáť na slnečnom stupni, ktorí sú v podstate ešte len na stupni človeka. Tieto bytosti teda stoja na tom istom stupni, ako duchovia národov, a predsa súčasne za nimi zaostávajú, majú ešte len vlastnosti neviditeľného nadzmyslového človeka, nie archanjela. Tieto bytosti zaostali. Istým spôsobom majú na svet tie isté požiadavky, ako archanjeli, ale stupeň archanjelov na Zemi nedosiahli. Preto musia istým spôsobom pôsobiť tými istými silami, ako na Slnku. Následok toho je, že uchopujú človeka nie ako archanjeli, ale ako ľudia, ako neviditeľní ľudia, ktorí vstupujú do ľudskej prirodzenosti, ktorí človeka neriadia zhora, ale vstupujú do ľudskej prirodzenosti. A od týchto duchov, ktorí teda vystupujú ako istá konkurencia medzi skutočne vedúcimi duchmi národov, pochádza to, že národy voči sebe bojujú, nežijú medzi sebou na Zemi v mieri. Človek by sa vôbec nepokúšal identifikovať svoju osobnosť, svoje človečenstvo so svojou národnosťou, ale by svoju národnosť bral ako niečo, čo ho duchovne vyživuje. Ale nevystupoval by za svoju národnosť bojovne, neidentifikoval by s ňou svoju osobnosť... - Ale tým, že ho archanjel podnecuje k tomu, takto myslieť, prichádza ten druhý, ktorý stojí vlastne na stupni človeka a je v podstate luciferským duchom a vedie ho do nacionalizmu. A následok toho je, že nie to, čo je archanjelské, zostupuje na ľudí ako dar, ale že človek sa stotožňuje s národom ako s úplne osobnou záležitosťou a tým prichádza na Zem tento spor národností“⁶

Patrí k tragike vývoja v strednej Európe, že len málo ľudí si dokázalo vytvoriť spojenie s pravým duchom národa, pretože tento chce človeka viesť k „svetovému svedomiu“, ktoré dokáže byť v konaní zodpovedným za celé ľudstvo. Najväčšia časť obyvateľstva v strednej Európe si dokáže vytvoriť spojenie len s bytosťou „dvojníka“ národnosti. Stáva sa zrejším: Prechod ľudstva cez prah si vyžaduje vedomé vypracovanie si spirituálnych poznatkov, inak človek zaostane za potrebným vývojom.

Okrem zmien na duchovnej a duševnej rovine sa uskutočňujú zmeny aj v éterickom organizme. Éterické telo človeka sa stáva samostatnejším, uvoľňuje sa z pevného spojenia s fyzickým telom. Tento proces sa uskutočňuje pomaly, nie však rovnomerne, ale tak, že na historických uzlových bodoch robí „skoky“. A vývoj vedomia ľudstva je v úzkej súvislosti s týmito zmenami. Na začiatku vývoja človeka na Zemi presahovalo éterické telo ešte ďaleko za obrys ľudskej hlavy a umožňovalo inštinktívnu jasnovidnosť. Duša a duch človeka boli s telesnosťou spojené len „voľne“, vedomie ja bolo sotva vytvorené. Preto dostal človek na svojej ceste k rozvinutiu vedomia do svojho éterického tela istý druh pramúdrosti, ktorá v ňom inštinktívne žila a viedla ho. Ako sa v priebehu svojho vývoja človek stále viac spájal so svojou telesnosťou, vťahovalo sa éterické telo do organizácie hlavy a

umožnilo samostatné myslenie. Dar pramúdrosti bol tým „spotrebovaný“. S príchodom bytosti Krista na zem, vtiahli do ľudstva nové, oživujúce sily. Od tejto doby sa éterické a fyzické telo opäť uvoľňujú zo svojho tesného spojenia. Týmto procesom, ktorý trvá celé storočia, je daný predpoklad k tomu, aby sa teraz v našej dobe éterické telo - s vydobytím vedomia ja - napĺňalo stále samostatnejšie spirituálnou múdrosťou. Oslobodzovanie sa éterického tela (presnejšie životného éteru) umožnilo približne so začiatkom 15.storočia vystupňovanú schopnosť vnímania pre fenomény v prírode a bolo tak základnou podmienkou pre vznik modernej prírodovedy. Okrem toho ale vznikol následkom tohto vývoja u človeka i predpoklad k rozvinutiu pohyblivého myslenia, ktoré umožňuje čisté imaginácie a bude viesť ku prirodzenej schopnosti éterickej jasnovidnosti, ktorá sa označuje aj ako „intelektuálna jasnovidnosť“.

Schopnosť spojiť nahliadanie fenoménov zmyslového sveta s čistou imagináciou rozvinul ako predobraz Goethe. V jeho popise „matamorfózy rastlín“ a uchopení „prarastliny“ doviedol túto schopnosť k prejavu. Toto Goethovo videnie sveta rozvinul Rudolf Steiner ďalej, ku „Goetheanizmu“. Jeden z jeho prednáškových cyklov z februára 1919 nesie názov „Goetheanizmus, impulz premeny a myšlienka zmŕtvychvstania“ a ústrednej stavbe v Dornachu dal názov „Goetheanum“.

V našej dobe sa obzvlášť ukazujú jednostrannosti, súvisiace s vyššie opísaným vývojom. Napríklad prevažuje túžba, nechať vo svete platiť len to, čo je zmyslovo-skutočné. To vedie k úžitkovému mysleniu a tým ku stále vzrastajúcemu materializmu. Alebo môže tiež vzniknúť, istým uvoľnením sa, jednostranná snaha po zážitkoch nadzmyslového sveta. Obom nebezpečenstvám je potrebné sa vyhnúť - životu v čisto pozemských fenoménoch, aj životu v imaginatívnych predstavách o duchovnom svete, ktorý sa nechce prepojiť s vonkajšou realitou.

„Tieto pozorovania nás práve vedú do najhlbších tajomstiev evolúcie nášho časopriestoru. A tie si musíme dobre všimnúť, pretože odtiaľ istou mierou hrozí ľudstvu jednostranné uplatňovanie polárnych, navzájom proti sebe stojacich impulzov“⁷.

Vedomie pomocou síl rozkladu a smrti

Od nášho zostupu k novému narodeniu uchopujeme - zo síl našej vyššej svojbytnosti - „rozhodnutia vykonané pred narodením“: Chceme si na Zemi osvojiť tie schopnosti, ktoré správnym spôsobom môžeme získať len v tejto epoche kultúrneho vývoja. V našej dobe existuje predpoklad k duši vedomej. Jej vybudovanie umožní, že to, čo je večné - duchovno - bude môcť zažiariť v duši. K tejto našej epoche prináleží, že sa uvoľňujeme od všetkého, čo nás zo síl minulosti ešte inštinktívne nieslo a dosiaľ riadilo, a že musíme v nás samých nájsť nové ťažisko. To je dlhý a ťažký duševný proces. Vyžaduje, aby sme sa vedome postavili do hraničnej situácie v našom duševnom prežívaní. Ak toto -

7 GA 171, prednáška zo 14. októbra 1916

čo v prahovej situácii ľudstva musí uskutočniť každý jednotlivec - premeškáme uskutočniť z vlastného podnetu, budeme vyburcovaní ranami osudu. Na našej ceste vývoja nás spravidla neminú duševné otrasy.

Pri vývoji duše vedomej musí človek našej doby zažiť skúsenosť, že následkom luciferského pokušenia je astrálne telo každého človeka najskôr prirodzene egoistické. Egoizmus je pravlastná prirodzenosť astrálneho tela. Vnímame ju najskôr u druhých. Počul som raz peknú vetu: „Existujú len dva druhy ľudí: egoisti a tí, ktorí nemajú ani tušenia o tom, že nimi sú“. Musíme teda tento silný impulz vo vlastnom vnútri zreteľne rozpoznať. Pravé sebaopoznanie - ktoré prichádza na koreň stále subtilnejším „výhovorkám“ - je predpokladom pre vnútorný rozvoj.

„K tomu, aby sme egoizmus prekonali, je potrebné najskôr prebádať všetky zdroje egoizmu v ľudskej povahe. Láska pristupuje až ako protiklad sebalásky. Človek musí prejsť ponad priepasť sebalásky, ak chce spoznať to, čo má preniknúť ako sociálne teplo sociálnymi štruktúrami prítomnosti a budúcnosti . . . Inak nie je možné vstúpiť do doby, ktorá musí nevyhnutne priniesť sociálnu štruktúru, než láskou, ktorá nie je sebaláskou, ktorá je láskou k iným ľuďom, záujmom o iných ľuďoch. To ľudia pociťujú ako niečo páliaceho, ako niečo, čo ich požiera, ako niečo, čo im odoberá ich vlastnú bytosť tým, že im odoberá sebalásku, právo na sebalásku. A tak, ako utekajú pred nadzmyslovosťou, pred ktorou majú strach, pretože im je neznáma, tak utekajú pred láskou, pretože im je páliacim ohňom“⁸

Ďalším rozhodujúcim zážitkom, s ktorým sa moderný človek musí oboznámiť, sú sily rozkladu a smrti, ktoré pôsobia v ňom samom i vo vonkajšej civilizácii. Prežívame, ako sa tieto v našej dobe stávajú stále silnejšími. Tieto často bolestivo pociťované javy môžu však pôsobiť pozitívne. V druhej polovici života má človek možnosť rozvinúť rastúcimi rozkladnými procesmi vyššie, spirituálne vedomie. *„Žiadna bytosť, ktorá nerozrušuje svoje vlastné telo, nemôže myslieť, nemôže rozvíjať svoj vnútorný duševný život. Bolo by úplne nemožné pri prostom procese rastu, voči ktorému by nestáli žiadne ničivé procesy, rozvíjať duševný život v tom zmysle, ako ho prežíva človek. Vidíme teda v procesoch ničenia odohrávajúcich sa v ľudskom organizme podmienku ľudského duševného života a pociťujeme celý pokrok ako dobrodenie“⁹*

Rozkladnými procesmi vzniká vyššie vedomie. Najextrémnejšie rozkladné procesy sa odohrávajú pri smrti - tým sa v danom momente rozvíja to najvyššie vedomie. V okamihu smrti na kríži zjavil Kristus Ježišovi tajomstvo budúceho ľudského vedomia a po smrti ho nechal vstať k novému životu.

„Čo sa teda muselo stať, aby mocným nárazom do vývoja prišiel zodpovedajúci impulz ako sila, ktorá prenikne ľudský vývoj vedomím, že za život je potrebné d'akovať smrti? Muselo prísť to, že Kristova bytosť, ktorá tri roky prenikavo žila v tele Ježiša Nazaretského, povedala tomuto telu niečo, čo sa však dá povedať len v okamihu smrti, pretože len v okamihu smrti môže byť zhustené všetko to, čo je tajomstvom ľudského vedomia. [. . .] Po tom, čo istou mierou Kristus zveril Ježišovi v umieraní

8 GA 186, 1963, strana 209

9 GA 141, 1983, strana 140

na Golgote tajomstvo nadchádzajúceho ľudského vedomia, musela nastať mocná udalosť, že Ježiš, ktorého Kristus obsiahol, sa povzniesol k novému životu z tej sily, ktorou je smrť¹⁰

Počas nášho pozemského života prechádzame predstupňami smrti: choroby a osudové otrasy patria k tomu, ale i pocit duševnej bezmocnosti, keď sa snažíme o poctivé sebazpoznanie. Duchovne usilujúci človek prežíva rozpor, že z jeho vysokých ideálov sa v živote uskutočňuje len málo. Do nášho poznania sme smeli prijať hlboké spirituálne pravdy o svetovom vývoji, o karmických zákonitostiach, o Kristovom impulze, ale aké ťažké je spojiť poznanie s morálkou! Túto dramatickosť musíme dostatočne hlboko prežiť. V otriasajúcich zážitkoch duše, ktorými musí jednotlivec prejsť, mu môže byť útechou a silou poznanie, že osobné prežitie bezmocnosti vo vzťahu k ideálom, ktoré v sebe nesieme, je nevyhnutnosťou, pretože až keď to prežijeme dostatočne hlboko, príde nám pomoc z druhej strany prahu: pán karmy, Kristus sám. On nás sleduje a sprevádza v našom osude.¹¹ Z takého zážitku vtekajú do sveta „sily preniknuté Kristom“, sily vzkriesenia. Nimi je umožnené duši zažiť to, čo je duchovné a tým sa individualizovať. Vo vnútri tak nájdeme protiváhu ku všetkému, čo vo svete prežívame v silách zániku.

Inak pristúpia k tomuto prirodzenému zmyslovému procesu sily rozkladu, podmienené materialistickým náhľadom človeka, ktorý pôsobenie duchovných bytostí „ignoruje“. Toto ignorovanie počas dlhých časových období si duchovné bytosti nenechajú „ľúbiť“ a tak vzniká súvislosť medzi postojom ignorancie duchovných skutočností a ničivými silami vo vesmíre. Rudolf Steiner dáva k tomu príklad: Ak by sa ľudia v posledných desaťročiach 19. storočia neboli rozpínali len vo svojom materialistickom zmýšľaní, imperializme, pretekoch v zbrojení, ale snažili sa o získanie spirituálnych impulzov pre sociálne usporiadanie na prelome storočí, tak by to pre duchovné bytosti bola splátka a ničivé sily by v prvých desaťročiach 20. storočia nepôsobili takým spôsobom. Rozkladné procesy k dosiahnutiu spirituálneho vedomia, ktoré sa neukončia počas života, spôsobia, že zomrelí bezprostredne po smrti prežívajú skrze materializmus duchovne tupé vedomie. Preto „bažia“ vo svojich dušiach po vonkajších ničivých silách vo fyzickom svete. O týchto zákonitostiach vývoja hovoril Rudolf Steiner na jeseň 1917, keď v priebehu vojny dokázal predvídať, aké ďalšie katastrofy bude musieť ľudstvo v 20. storočí ešte prežiť. Svoju aktualitu to nestratilo.

„Akokoľvek je to strašné, tak veľmi to bolo nevyhnutné, že nastalo ničenie, keďže tí, ktorí prešli bránou smrti, túžili po ničivých silách, v ktorých by boli mohli žiť po tom, čo nemohli získať splátku spirituálnymi impulzmi tu. - Z chaosu sa poriadok nestane skôr, než sa ľudstvo rozhodne nechať také vážne pravdy skutočne prejsť svojou dušou a aj nechať tieto vážne pravdy vtiecť do ideí, ktoré dnes politicky tiahnu svetom. A keď tieto pravdy znejú pesimisticky a myslíte si: Ako je ľudstvo ešte d'aleko od všetkého toho, čo by sa dnes malo požadovať ako významné - tak máte pravdu“¹²

10 GA 176, prednáška z 28. 8. 1917

11 GA 182, 1986, strana 180

12 GA 177, 1997, strana 16

Je potrebné sa už do základov vyrovnat' s tým, čo líčil Rudolf Steiner - že sily vedomia musia byť vyvolané vonkajšími ničivými procesmi. Prežívanie síl zániku a smrti v modernej civilizácii vedie mnoho ľudí do duševného postoja beznádeje a rezignácie. Tento však chce vyburcovať a ozrejmiť to, že len vo vnútri ľudskej duše leží zárodok, ktorý vedie opäť ku vzostupu.

2. Postaviť ľudstvo na vlastné nohy

Rudolf Steiner raz nadhodil otázku, prečo bohovia stvorili človeka a dal na ňu odpoveď, že duchovné bytosti k tomu, čo mali okolo seba ako stvorenie, chceli získať skrze človeka niečo odzrkadlené, čo ony samé nedokázali vyvinúť a to je schopnosť rozlišovania. Schopnosť rozlišovať alebo schopnosť úsudku je v procese vývoja vysokým stupňom. Musíme si ho sami najskôr získať v behu mnohých inkarnácií. Predpokladom pre túto zvláštnu schopnosť je vybudovanie si myslenia, primeraného skutočnosti. V obrazoch Genesis je ukázané, ako človek jedol zo stromu poznania a tým si získal predpoklad rozlišovať dobré od zlého. Rozvoj myslenia ľudstva, ktorý má viesť k spirituálnemu poznaniu, je sprevádzaný duchovným svetom. A obzvlášť jedna bytosť sa zviazala s týmto vývojom: Michael.

„Avšak tá duchovná bytosť, ktorá od počiatku smerovala svoj pohľad na ľudstvo, je Michael. On člení istou mierou konanie bohov tak, že ľudstvo môže v jednom kozmickom kúte existovať. A spôsob, akým on je tu činný, je podobný tomu konaniu, ktoré sa neskôr zjavuje v človeku ako intelekt; len tento spôsob účinkuje ako sila, ktorá prúdi kozmom v usporiadaní ideí, spôsobujúc skutočnosť. V tejto sile pôsobí Michael. Jeho úradom je spravovať intelektualitu. Rád by v tejto oblasti pokročil ďalej. A tento pokrok môže spočívať len v tom, že to, čo ako inteligencia pôsobilo celým kozmom, sa neskôr koncentruje v ľudskej individualite. To, čo sa tým uskutočňuje, je nasledovné: Vo vývoji svetov nadchádza doba, v ktorej kozmos už nežije zo svojej súčasnej, ale zo svojej minulej inteligencie. A súčasná inteligencia je v prúde vývoja ľudstva.“¹³

Premena kozmickej inteligencie na ľudskú inteligenciu prináleží k veľkým skutočnostiam vývoja v evolúcii ľudstva. Akú dlhú cestu musel duchovný doprovod ľudstva prejsť, aby človek v našej dobe prechodu cez prah došiel k nevyhnutnej schopnosti úsudku, sa stane zrejším, keď pozorujeme v krátkosti vývoj samostatného myslenia v dejinách. Počiatok rozvoja samostatného myslenia leží - ako ukazuje duchovná veda - na konci atlantskej doby. Tam stratila časť obyvateľstva starú schopnosť jasnozrenia tým, že éterické telo, ktoré predtým ďaleko presahovalo cez obrysy hlavy, sa s ňou zjednotilo a pracovalo potom dovnútra na budovaní oblastí mozgu. Títo ľudia patrili z hľadiska evolúcie k najpokročilejším. Dnes stojíme na obrátenom bode vývoja, totiž že éterické telo po tom, čo vybudovalo mozog a tým vyvinulo základ pre logické myslenie, sa teraz opäť uvoľňuje z previazanosti s telom fyzickým. Tieto éterické sily hlavy, ktoré sa opäť stávajú voľnými, vedú,

najskôr len u málo ľudí, neskôr pri veľkom počte, ku schopnosti éterickej jasnovidnosti. V oných dávnych dobách bola jasnovidnosť prírodným - diferencovaným - darom, ktorý obdržali najvýznačnejší „králi a panovníci“. Ľudia, ktorí si v zmysle evolúcie ako prví vybudovali počiatky myšlienkovvej sily, patrili k najopovrhovanejším. Boli vedení „Kristovým zasvätencom“ Atlantídy, Manuom. Označenie „Manu“ znamená nositeľ manasu, to jest človek, ktorý dokázal obzvlášť priviesť k prejavu manas, duchovnú svojbytnosť. Manu patril k „božským“ zasvätencom, ktorí svoj vysoký stupeň zasvätenia získali už pred zemským vývojom a svoju múdrosť si priniesli z vyšších svetov. On bol vodcom najvýznamnejších mystérijných miest v Atlantíde, vodcom slnečného orákula. „Božskí“ zasvätení videli svoju úlohu vo výchove ľudských zasvätencom, ktorí mali rozvinúť svoju silu myslenia.

Na konci atlantskej doby prechádza duchovné vedenie postupne na ľudských zasvätencom. Manu v čase tohto zvratu, ktorý bol vyvolaný zánikom Atlantídy, okolo seba zhromaždil malý zástup ľudí, ktorých pripravoval na to, že sa stanú zakladateľmi prvých troch poatlantských kultúr: *„Najschopnejšie osobnosti z Manuovho okolia boli vybraté k tomu, aby sa krok po kroku zasvätili do jeho božskej múdrosti, až k tomu, aby sa mohli stať učiteľmi ostatných. Tak došlo k tomu, že ku starým poslom bohov pribudol i nový druh zasvätencom. Sú to tí, ktorí svoju myšlienkovú silu rozvinuli pozemským spôsobom práve tak ako ich ostatní blížni. Napred kráčajúci poslovia bohov - ani Manu - to neurobili. Ich vývoj prináleží vyšším svetom. Pri všetkom je ale vyšším hľadiskom, aby sa ľudstvo postavilo na vlastné nohy, dokonale rozvinulo svoju myšlienkovú silu.“*¹⁴

V siedmych kultúrnych epochách poatlantskej doby má byť sila myslenia rozvinutá k istej dokonalosti, aby ľudia mohli svoju silu úsudku použiť na spirituálne poznatky, pretože len získaním si týchto schopností sa môžu ľudia postaviť „na vlastné nohy“. Zrejme všetci tým musíme prejsť vo veľkých časových úsekoch kultúrnych epôch, trvajúcich, podľa zákona spätného chodu jarného bodu zverokruhom, po 2160 rokov, v každej spravidla jednou mužskou a jednou ženskou inkarnáciou, aby sme rozvinuli schopnosti, ktoré môžu byť získané práve v danom časovom úseku. Tu ich uvediem len z hľadiska budovania sily myslenia.

V prvej poatlantskej kultúrnej epoche, praindickej (7227 pred Kristom až 5067 pred Kristom), ktorú viedli siedmi svätí rišiovia, sa vybudoval prvý zárodok k rozvoju myšlienok. To sa stalo tým, že „pravé ja“ pracovalo na éterickom tele, pretvorilo ho. V nasledovných kultúrnych epochách mohlo vyššie ja preniknúť a prepracovať vždy ďalší bytostný článok.

Praperzská kultúra (5067 pred Kristom až 2907 pred Kristom) bola založená Zarathustrom, ktorý bol „milovaným žiakom“ Manua. Počas tejto epochy bola kombinujúca myšlienka vybudovaná ako vloha v pocitovom tele. Zarathustra učil ľudí vypestovať obilniny z divoko rastúcich tráv. Učil ich,

14 GA 11, tab. 616, strana 55 (Terminológia v týchto pojednaniach je prevzatá z orientálnej ezoteriky. Rudolf Steiner sa vyjadril, že táto by mala byť nahradená jeho pojmami, použitými v antropológii.)

aby sa bdelo - zmyslami - zaoberali svetom. Také dobýjanie si vonkajšieho fyzického sveta je ďalším predpokladom pre vybudovanie samostatného myslenia.

Hermes Trismegistos, trikrát veľký thoth, mal poverenie založiť egyptskú kultúru (2907 pred Kristom až 747 pred Kristom). Táto mala za úlohu, aby sa ja ponorilo do duše pocitovej, čím sa človek učil vnímať krásu ducha, vládnuceho v prírode. Balzamovanie mŕtvov v Egypte položilo vlohu k tomu, čo my dnes pociťujeme ako silné vedomie osobnosti, pretože duša bola po smrti pevnejšie spojená s telom, upraveným určitými ceremóniami. Táto epocha, ktorá býva označovaná aj ako egyptsko-babylónsko-chaldejská kultúra, získala zvláštny ráz dvomi osobnosťami, Gilgamešom a Eabanim, ktorí založili babylónsku kultúru. Abrahám bol zakladateľom kultúry chaldejskej, v ktorej bola „kombinujúca myšlienka“ ešte viac prehĺbená.

Až v grécko-latinskej epoche (747 pred Kristom až 1413 po Kristovi) nastupuje človek so svojimi silami osobnosti v jeho vlastnom duševnom živote, to jest ja odvtedy pracuje v duši rozumovej či duši citovej mysle. V tejto dobe sa medzi iným rozvíja demokracia ako forma štátu a vo filozofii Aristotelom logika, ktorá sa časom stala spoločným majetkom ľudstva. Až v tej kultúrnej epoche, v ktorej mohlo začať ja pracovať na ja, mohol Kristus - makrokozmičké ja - vstúpiť do zemskeho vývoja ako človek.

Kristus na svojej ceste z duchovných výšok k Zemi priniesol so sebou kozmičnú inteligenciu, aby ju ľudstvo mohlo v priebehu vývoja použiť. Michael ako služobník Krista kozmičnú inteligenciu na jej ceste k osobnej inteligencii doprevádzal. Od samého počiatku mal za cieľ slobodného, z poznania konajúceho človeka. Na tejto dlhej ceste zachoval Michael človeku vernosť. K Michaelovi vzhliadali najvyšší zasvätení a učitelia ľudstva. Pre dosiahnutie cieľa vývoja doprevádzali títo vývojovú cestu tým, že sa obracali na samostatné poznanie a silu úsudku.

„Dnes spočíva pokrok ešte vždy v zmesi vedomého a nevedomého konania a myslenia ľudí. Až na konci piateho hlavného časového obdobia, keď šiestou a siedmou kultúrnou epochou sa stane dostatočne veľký počet ľudí schopnými vedieť, bude sa im môcť verejne odhaliť najväčší zasvätenec. A tento ľudský zasvätenec bude môcť prevziať hlavné vedenie práve tak, ako to urobil Manu na konci štvrtého hlavného časového obdobia (Atlantídy). Tak je výchova ľudí piateho hlavného časového obdobia tým, že väčšia časť ľudstva príde k tomu, aby slobodne nasledovala ľudského Manua tak, ako to - ešte neslobodne - urobilo s tým božským ľudstvo v Atlantíde.“¹⁵

Súčasná, piata kultúrna epocha (začala 1413 po Kristovi) je význačná tým, že ja vstupuje do duše vedomej. V duši vedomej môže byť uchopená individualita - pravá povaha ja. K tomu je predpokladom myslenie primerané skutočnosti. Ale práve preto, že sa rozvíja táto schopnosť, stojíme v pokračujúcom boji s mocnosťami odporu, ktoré chcú myslenie zmasť. Pri tom často vystupujú mocnosti zla v maske dobra a mnohými ľuďmi sú len ťažko rozpoznávané. To ukazujú dejiny nášho storočia so všetkou jasnosťou. V tridsiatych rokoch chýbala schopnosť rozlišovania v širokých

15 Ako predtým

kruhoch obyvateľstva strednej Európy. A i v súčasnosti vyplývajú problémy ľudstva z chýbajúcej výchovy ku spirituálnemu úsudku.

So silami zla sa musí človek vysporiadať ako vo svojom vnútri, tak i v historickom dianí. V našej dobe duše vedomej spočíva semeno všetkého ďalšieho vývoja, pretože človek vstúpil do epochy slobody. V budúcnosti môže ľudský vývoj prebiehať na základe slobody v dvoch smeroch. Buď zostane v črtajúcom sa zostupnom prúde, alebo nájde silu napojiť sa opäť na duchovný svet.

Výchova sily spirituálneho úsudku antroposofiou

Od konca Kali Yugi v roku 1899 až do prelomu tisícročia prešlo časové obdobie sto rokov. Prvá tretina vlády Michaela uplynula. V tomto časovom úseku vedúca mocnosť nášho času očakávala, že európske ľudstvo prijme do poznania svetlo novej doby. Ten, kto rozpozná vo svojej individualite to, čo je večné, má i možnosť uchopiť idey reinkarnácie a karmy. Spirituálne poznanie bude potom prijaté ja, prežité a pretrpené. Ak tieto idey prejdú takýmto vedomým procesom, ktorý je procesom smrti, môžu v jednotlivcovi znovu povstať z mŕtvych. Potom už spirituálne pravdy nie sú reprodukciou toho, čo bolo zapísané v prednáškach. Rudolf Steiner vo vzťahu na verejnú prácu povedal, že ak naši rečníci budú hovoriť nie tak veľa z hlavy, ale z takých individualizovaných zážitkov, zasiahnu viacerých ľudí.

Adelheide Petersenovej povedal *„Ak tu už viac nebudem, nastane zintelektualizovanie antroposofickej duchovnej vedy. To je veľké nebezpečenstvo. Pretože to znamená stagnáciu celého hnutia. Preto je správna starostlivosť o vnútornú ezoterickú prácu tak dôležitá“*¹⁶. Výpoveď, že nastane zintelektualizovanie, môže byť na zamyslenie. Problém sa nedá riešiť tým, že sa „zintelektualizovanie“ okrášli „vedeckosťou“. Rudolf Steiner poukazuje na vnútornú ezoterickú prácu. Tá sa rozprestiera do dvoch oblastí: Na štúdium duchovnej vedy a na vedomú prácu na sebe samom. A opäť poukážeme na sily zániku a vzostupu, pretože jeden z prvých poukazov v „Ako dosiahnuť poznatky vyšších svetov?“ smeruje k tomu, aby sme zamerali pozornosť na procesy pučiaceho, klíčiaceho života a protiklad k tomu, javy odumierania a uvädania, niesli vo vedomí. Duchovný žiak zotráva v pozorovaní toho, akými vnemovými zážitkami sa vyslovuje v jeho duši samotná príroda. Pozornosť môže byť vystupňovaná do „nezmerateľnosti“. Ďalšia schopnosť je úcta, úcta voči pravde a poznaniu. Väčšina ľudí by vo svojich meditačných cvičeniach bezprostredne prežila dotyk duchovného sveta, keby išla cestou úcty, ktorá je predstavená v základných spisoch. Správnou devóciou pred veľkosťou spirituálnej pravdy pritekajú prúdy síl do éterického tela, ktoré ľudí necháva vycítiť spojenie s duchovným svetom. - Nasledovný stupeň spočíva v tom, že duchovný žiak sa učí žiť vo svojej duši s otázkou - dlhý čas. Počas spánku sa otázka prenáša astrálnym telom na duchovný svet. Ním je žiak, keď čas dozrie, privedený k odpovediam. Zážitky, ktoré si získavame

¹⁶ A. Petersen, „Rudolf Steiner über Zweigarbeit“, Mitteilungen. Nr 82 (Rudolf Steiner o práci v pobočkách, Správy č.82)

o vyššom svete, sú hierarchiami prijímané so „zaľúbením“. Od nich k nám prichádzajú sily, ktorými sa stávame schopnými úsudku bez toho, že by sme vo všetkých oblastiach stáli na pozícii odbornosti. *„A prečo to je tak, to bude človek stále viac a viac chápať, pretože v ľudskej duši existujú tajomné sily, tie mystérijné sily, ktoré zviažu ľudskú dušu s duchovným svetom a touto páskou, ktorá sa utvára medzi ľudskou dušou a duchovným svetom tým, že prichádzame k duchovnej vede, nám v konkrétnom prípade, keď stojíme voči autorite, umožnia prejaviť sa tým, že sme schopní úsudku. Nebudeme vedieť to, čo dokáže vedieť autorita; ale ak autorita niečo vie a v jednotlivom prípade koná to alebo ono, stávame sa schopnými to posúdiť“¹⁷*

Zvýšené vedomie zodpovednosti voči pravde poznania je nevyhnutné, keď niekto prednáša o „výsledkoch bádania“, napríklad o predchádzajúcich pozemských životoch alebo predošlých epochách vývoja - okrem iného i keď medzi sebou spájame výsledky bádania Rudolfa Steinera k novým ideovým súvislostiam a výpovediam -, pretože tu by priťažujúco pôsobila „bežná mienka“, ktorá ešte nie je oslobodená od osobných pocitov sympatie či antipatie. Preto je potrebné vedľa práve popísaných cvičení urobiť ešte ďalší krok: mnohonásobné „pretavenie“ vlastného úsudku v tom zmysle, že získané výsledky musia byť stále nanovo objektivizované.

Prvý stupeň tohto procesu spočíva v tom, že všetky fakty, ktoré prichádzajú do úvahy pri úsudku, ešte raz preskúšame. Touto vnútornou činnosťou ich v nočnom spánku prenesieme na duchovný svet. Tým sa celý komplex rozširuje a dostáva nové „zafarbenie“. Takto získaný úsudok si má človek najskôr nechať pre seba, zaoberať sa nimi ako prostými skutočnosťami, bez súhlasu či odmietnutia. Potom táto „skutočnosť“ časom - Rudolf Steiner hovorí o niekoľkých rokoch - zažije v duši ďalšiu premenu. V tejto dobe ďalšieho „pretavovania“ doterajší výsledok odpočíva, to jest viac sa tým aktívne nezaobráame. V duši sa teraz odohráva ďalší proces dozrievania, pretože úsudok má v „podvedomí“ vlastný život: Egoizmus sa stále viac pretavuje. Pre tento poznávací proces je nevyhnutné mať mnoho trpezlivosti, pretože nezáleží na tom, že sa vyslovujeme my, ale že sa vyslovujú duchovné súvislosti. Až toto druhé pretavenie duchovnovedeckého úsudku vedie k prežitiu duchovných skutočností, ku skutočnosti. Rudolf Steiner poukazuje na to, že i on sám výsledky svojho bádania, ktoré získal na vysokých poznávacích stupňoch imaginácie a intuície, previedol mnohonásobným procesom pretavenia pred tým, než ich vyslovil. Že i u neho tento proces často trval celé roky, to výslovne zdôrazňoval.¹⁸

3. Sociálna úloha Európy

Jednou z podstatných úloh Európy je uskutočnenie ideí trojčlennosti sociálneho organizmu. Rudolf Steiner videl nevyhnutnosť trojčlennosti v spojení so skutočnosťou, že ľudstvo ako celok prekračuje

17 GA 168, 1995, strana 110

18 GA 257, prednáška z 30. januára 1923

prah a život myšlienok, pocitov a vôle sa stáva stále samostatnejším. Aby sa duševné sily „nevykoľajili“ a nestali sa chaotickými, mal by rozčlenený sociálny organizmus podporovať harmonizáciu duševných síl, pretože len v takom organizme môže jednotlivec s podporou zvonku priviesť k rozvoju celé svoje človečenstvo. Dnes je sociálny organizmus v celom svete chorý, pretože tri oblasti - duchovný, právny a hospodársky život nie sú od seba nezávislé.

Rudolf Steiner predstavil trojčlennosť v jej rôznych funkciách vo viac než sto prednáškach. Ak sa dnes chce niekto na verejnosti oň zasadzovať a presadzovať ho, mal by brať do úvahy to, čo o trojčlennosti vyslovil on už v roku 1923: „*Ak dnes niekto zastupuje veci tým istým spôsobom, ako ich zastupoval v roku 1919, tak je o storočie pozadu*“¹⁹

Poukážme na základné myšlienky impulzu trojčlennosti, ktoré si svoju platnosť podržujú i pre budúcnosť:

- Tieto idey sú rozvinuté z požiadaviek doby. Ony sú vo svojom nasmerovaní na celé ľudstvo súčasným kresťanstvom na sociálnom poli. O uskutočnenie tohto kresťanstva sa povedie duchovný boj v budúcich storočiach.
- Premyslenie funkcií, ktoré sa uskutočňujú v sociálnom organizme, je cvičebnou cestou k vybudovaniu duše vedomej. Z porozumenia funkciám sociálneho organizmu sa musí trojčlennosť, vždy znovu obnovená, prinášať skutočnosti, napríklad: ako sa môže uskutočniť idea „starnutia peňazí“ vo svetovom hospodárstve, v ktorom sa obeh peňazí deje v podstate bezhotovostne? Idey pre svoje uskutočnenie v dobe globálnych štruktúr vyžadujú odborné poznatky a schopnosť úsudku.
- Život v takom usporiadaní spoločnosti, ktorá je orientovaná iba na vzrast obratu a maximalizáciu zisku, pôsobí následne na posmrtný život človeka. Tento aspekt v opisoch Rudolfa Steinera, ku ktorému prihliadal hlavne v prednáškach pre členov, môžeme zopakovať i tu:

Bránou narodenia si prinášame do pozemského života naše individuálne schopnosti. Ony sú zdrojom, z ktorého sa vylieva kultúrny život. Za pomoci duchovných bytostí sme postavení do určitej epochy a na sociálnej rovine sme spätí s rôznymi skupinami ľudí. Tak žije pôsobením vyšších hierarchií odlesk ich myšlienok a pociťovania v „pozemskom“ duchovnom živote. Z porozumenia tomu, že človek ako nadzmyslová bytosť je v spätosti s celým kozmom, vzniká úcta pred jedinečnosťou každej individuality. Táto chce naplniť svoju pravlastnú úlohu v rade vtelení. To, čo je v slobodnom duchovnom živote sociálne, musí preto spočívať v snahe pomôcť každému človeku stále viac rozvinúť jeho individuálne schopnosti, ktoré si so sebou priniesol. „Protiprávne knieža tohto sveta“ - ahrimanské duchovné mocnosti - však rozširuje svoju moc na duchovný život a chce ju štátnu, cez školstvo, predpisovať.

Podľa toho, ako sme nasadili naše schopnosti pre našich blízkych, nesieme túto morálnu kvalitu cez bránu smrti. Dnes je pre veľa ľudí vedomie v posmrtnom živote zatemnené, pretože boli v živote

19 GA 260, prednáška z 31. decembra 1923

zapriahtutí v hospodárskom zisku, v egoizme, ktorý je motívom hospodárstva. Tomuto tlaku sa jednotlivec môže sotva vyhnúť. Ako ďalšie k tomu pristupuje to, akým spôsobom sa zaobchádza s prírodou - so surovinami, rastlinami a zvieratami. To sa vtláča do duševnej schránky Zeme. Aj to, ako sa človek svojim zmýšľaním a svojimi činmi priznáva k Zemi ako jednému veľkému organizmu, má svoje spätné pôsobenie na jeho posmrtný život, jeho karmu. Pretože po smrti sa metamorfuje sociálne zmýšľanie a premení sa pri zostupe k novému zrozeniu opäť na individuálne schopnosti.

Pre politický život, verejnoprávny život nespočívajú predpoklady ani pred narodením, ani po smrti. Právny život má svoju úlohu vo fyzickom svete. Duchovné bytosti obdarili ľudí rozumom. Čakali na to, že my z našej „rozumnosti“ vytvoríme právnu formu, ktorá na jednej strane poskytuje duchovnému životu slobodný priestor, aby sa mohli individuálne schopnosti stať nosnými, na druhej strane sa musí právne usporiadanie starať o to, že v hospodárskom živote budú obmedzené „antisociálne pudy“, aby sme sa vyhli negatívnym následkom pre posmrtný život.

Ak ľudia nepoznajú opísaný kolobeh života, zapierajú skutočnosť. Rudolf Steiner hovorí o troch nebezpečenstvách, ktoré sa objavujú, ak sa jednotlivé články sociálneho organizmu nemôžu rozvíjať samostatne a správnym spôsobom. *„Keď sa tejto prvej zložke kultúry priblížime len jednostranne, vyústi tento prúd do lži. V posledných piatich až šiestich rokoch sa medzi civilizovaným ľudstvom naklamalo úplne najviac v rámci svetodejinných rokov . . . Zatiaľ čo tento prúd (duchovného života) vprúdi do lži, vprúdi stredný prúd (právneho života) do sebeckosti. A taký hospodársky život, ako je ten anglo-americký, ktorý by mal vprúdiť do svetovlády: ak sa nepodvolí tomu, aby bol preniknutý samostatným duchovným životom a samostatným štátnym životom, vprúdi do tretej priepasti ľudského života, do tretej z oných troch. Prvá priepasť je lož, zvrhnutie sa ľudstva skrze Ahrimana. Druhá je sebeckosť, zvrhnutie sa ľudstva skrze Lucifera. Treťou je vo fyzickej oblasti choroba a smrť, v kultúrnej oblasti kultúrna choroba, kultúrna smrť. Anglo-americký svet chce dosiahnuť svetovládu - bez trojčlennosti sa touto svetovládou rozleje svetom kultúrna smrť a kultúrna choroba, pretože tieto sú práve tak darom Asurasa, ako je lož darom Ahrimana a ako je sebeckosť darom Lucifera. Tak je toto tretie, čo sa svojou 'hodnotou' stavia po boku prvým dvom, darom asurických mocností.“²⁰*

Veľkú dôležitosť má to, čo Rudolf Steiner vyslovil o európskej trojčlennosti²¹. Z toho vyplýva, že hlavne tri európske národy, Francúzi, Nemci a Angličania preukazujú určité národné predpoklady. Nemci by mali byť povolani obzvlášť túžiť po duchovnom živote, Francúzi po právne-politickom a Angličania po hospodárskom. Aby došli národy ku spolupráci, ktorá zodpovedá požiadavkám doby, musela by sa v týchto troch krajinách realizovať trojčlennosť. Potom by to, k čomu sú jednotlivé národy „nadané“, prešlo na tie ostatné. - V protiklade k tejto európskej trojčlennosti je v súčasnosti snaha združovať jednotlivé štáty do stále väčších spoločenstiev a jednotne ich spravovať nadriadenu inštitúciou. Túto tendenciu vývoja videl Rudolf Steiner prichádzať a už v roku 1919 hovoril o

20 GA 194, 1994, strana 235

21 GA 196, prednáška z 15. februára 1920

snahách o taký „nadparlament“, aký sa dnes ukazuje v Európskej únii: „Zatiaľ čo jednotlivý štát sa musí rozdeliť na svoje tri články, ľudia chcú presný opak. Chcú celú zem . . . pozvárať do jedného veľkého štátu. Chcú presný opak toho, čo je podložené vývojovými silami doby. Preto má práve ten, kto stojí v tom, čo je duchovnevedecké, skutočne rozumieť a aj dokázať preniesť do svojej vôle to, že voči tomu, čo dnes ide ešte v úplne protikladnom smere, je nevyhnutný silný protiútok. To si dnes musí človek opäť a opäť hovoriť“²²

Ak dostatočný počet ľudí premyslí idey trojčlennosti v ich zákonitostiach, potom to má veľký význam pre duchovnú atmosféru Zeme i pre duchovné bytosti. Ľudia musia mať odvahu útočiť proti snahám tých kruhov, ktoré majú v rukách politickú a hospodársku moc, pretože inak - ako to vypracoval Rudolf Steiner - sa pre stredoeurópskeho človeka nebude dať zabrániť „národnej smrti“.

„Pre strednú Európu vec stojí tak, že sa jedná o život a smrť, o život a smrť národa. Dnes ešte môže byť veľa ľudí, ktorí si neujasnili vážnosť situácie; ale jedná sa o život a smrť národa. Pri takom niečom ľudia myslia príliš povrchno. Keď dnes človek povie smrť národa, tak si myslia: osemdesiat miliónov ľudí nemožno predsa v krátkej dobe zabiť a teda sa nemôže jednáť o smrť národa. Ak niekto takto myslí, nechápe práve vonkoncom vôbec o čo tu vlastne ide . . . Stačí si totiž spomenúť len na to, že keď bol v istej dobe zničený Jeruzalem, tiež nešlo o smrť každého jednotlivého žida, ktorý vtedy v Jeruzaleme žil. Predsa sa však v istom zmysle jednálo o smrť národa a táto smrť národa môže nastať ešte úplne iným spôsobom, ako nastala vtedy . . . A život nemôže byť skutočne ... zachránený žiadnym iným spôsobom, než inauguráciou trojčlennosti sociálneho organizmu...“²³

Radikálna premena, v ktorej sa ľudstvo nachádza v našej dobe, vyžaduje postaviť sociálny život na inú základňu. Experti zdôrazňujú, že súčasné zmeny sa dajú prirovnať len s premenami, ktoré sa udiali, keď ľudstvo prešlo z kočovníctva k usadlému poľnohospodárstvu. Prorokujú, že súťaženie cez globálnu hospodársku previazanosť bude stále silnejšie a akoby silou uragánu zmení všetky hospodárske štruktúry.²⁴ Vízia budúcnosti ukazuje, že 20% práceschopného obyvateľstva bude postačovať na to, aby vyprodukovalo tovary a služby, ktoré potrebuje moderné svetové hospodárstvo. Nutne potom 80% svetového obyvateľstva môže nebyť zaradených do pracovného procesu (Rudolf Steiner hovoril dokonca o tom, že okultné kruhy sa snažia o to, aby v pracovnom procese bolo zapojených len 10% svetovej populácie.) Masová nezamestnanosť sa zvyšuje. V štátoch OECD (organizácie, ku ktorej patria najdôležitejšie industriálne národy) je už dnes 36 miliónov ľudí bez práce. Racionalizáciou v priemyselných podnikoch stoja v rade na prepustenie ďalší. Rudolf Steiner poukazuje na zákon sociálneho života: Tam, kde sú ľudia, je i práca. Ak v mnohých krajinách vládne masová nezamestnanosť, pribúda vo svete hlad, núdza, nedostatok v sociálnej starostlivosti. Medzi oboma existuje priama súvislosť.

22 GA 190, 1971, strana 45

23 GA 191, 1989, strana 15

24 Hans-Peter Martin - Harald Schumann, „Die Globalisierungsfälle (Dopady globalizácie)“, 1997 Hamburg, Rowohlt

Chaos v sociálnej sfére je tým dopredu naprogramovaný.

Aby sa mohla presadiť trojčlennosť, bol by nevyhnutný „vedomý zážitok“ v širokých vrstvách obyvateľstva. V dnešných vývojových podmienkach si síce stále viac ľudí prináša spirituálne vlohy, ale na druhej strane vzniká nebezpečenstvo, že sa menej záujmu venuje ideám, ktoré môžu prispieť k riešeniu sociálnych a hospodárskych problémov vo hospodárskom a politickom živote súčasnosti. Táto časť ľudstva „*bude preukazovať istý menší záujem pre záležitosti fyzickej roviny - budú sa zaoberať tým, aby na vyšší stupeň priviedli život citovej mysle, usporiadali isté duchovné záležitosti. Tým budú môcť iní, ktorí sú práve pre tento spirituálny život menej predurčení, uchvátiť si pre seba určité mocenské pomery. To je niečo, čo vyplýva s istou nevyhnutnosťou*“²⁵

V stredoveku chceli príslušníci rádu Templárov priviesť spirituálne snaženie a sociálny život do súladu v zmysle Kristovho impulzu. V Templároch žila hlboká snaha vytvoriť z individuálnej vôle nádobu pre božskú vôľu. Túto duchovnú odvahu, aby sme nechali do vlastnej vôle vtiecť to, čo uchopíme morálnymi intuíciami z myslenia, dnes opäť potrebujeme. Tým, že sa človek prebúdzá k slobode a samostatnosti, stávajú sa však od uplynutia kalijugy antisociálne sily v jeho duši stále pôsobivejšími. To, že sa uplatňujú silnejšie, je na ceste vývoja nevyhnutné. Prekonané budú v tej miere, v akej si jednotliviec rozvinie vedomie o svojej existencii pred narodením a po smrti a tým spozná svoju príslušnosť k ľudstvu. Práve prekonaním antisociálnych síl vzniká nové sociálne pôsobenie: „*Žiadna sociálna otázka sa nevyrieši, ak nebude premýšľaná v spätosti s týmto duchovnovedeckým snažením, ktoré človeku popravde umožňuje, aby sa opäť ukázal ako nadzmyslová bytosť. Naše sociálne riešenia budú prichádzať v tej miere, v akej ľudia dokážu vo svojich dušiach pociťovať Kristov impulz. Všetky ostatné sociálne riešenia budú viesť len k ničeniu, ku chaosu*“²⁶

Otázka, čo by sa muselo stať, aby sa uplatnili idey trojčlennosti sociálneho organizmu, zamestnáva mysle tých, ktorí sú nejakým spôsobom oslovení. Pre moje spojenie s hnutím trojčlennosti bolo významným načúvať rozprávaniam ľudí o otrasoch, ktoré prežívali, keď toto hnutie, do ktorého sa tak veľa vložilo, začiatkom dvadsiatych rokov stroskotalo. Neúspech zasvätenca im bol nepochopiteľný. Rudolf Steiner sa vyjadril o tragike, že mu duchovná substancia strednej Európy už neposkytovala ľuďom k uskutočneniu ideí sociálnej trojčlennosti.²⁷ A keď sa ho raz pýtali, či nemohol predvídať, že za vtedajších pomerov neexistovala žiadna šanca tieto idey uskutočniť ľudovým hnutím, zdôraznil nasledovné: Boli zaiste ľudia, ktorí pred narodením prijali rozhodnutie, že v pozemskom živote prijmú pozície v hospodárstve a získajú tam skúsenosti a ktorí by mu chceli byť k dispozícii k uskutočneniu trojčlennosti. Ale títo padli v bojoch vo Flandrách. Tým sa protisilám podarilo zasiahnuť hnutie za trojčlennosť.

25 GA 178, 1992, strana 81

26 GA 200, 1980, strana 134

27 Walter Kühne „Die Stuttgarter Verhältnisse (Stuttgartske pomery)“, 1989, Novalis-Verlag Schaffhausen, strana 54

V jednom ohliadnutí sa za trojčlennosťou Rudolf Steiner v roku 1923 uviedol, že predsa len nakoniec jedine a iba od zavedenia impulzu trojčlennosti závisí „či sily zániku, ktoré sú v ľudskom vývoji, budú môcť byť opäť premenené na sily vzostupu. - Dalo by sa povedať, keď sa hovorí o impulze trojčlennosti v sociálnom živote, že to bola istým spôsobom skúška, či je Michaelská myšlienka už tak silná, že sa dá pociťovať, ako taký impulz prúdi bezprostredne zo síl, utvárajúcich dobu. Bola to skúška ľudskej duše, či je Michaelská myšlienka dosť silná v istom počte ľudí. Nuž, výsledok skúšky bol negatívny. Michaelská myšlienka ešte nie je dosť silná ani v aj tak malom počte ľudí, aby mohla byť skutočne pociťovaná v celej svojej dobu-utvárajúcej sile a účinnosti. A bude ťažko možné spojiť ľudské duše pre nové sily vzostupu s pôvodnými stvoriteľskými silami sveta tak, ako je to nevyhnutné, keď nedokáže preniknúť niečo tak inšpirujúce ako je sviatok Michaela, keď teda z hĺbok ezoterického života nedokáže vzísť novoutvárajúci impulz.“²⁸

Hansovi Kühnovi, ktorý rozhodujúcim spôsobom spolupracoval v hnutí za trojčlennosť, som položil otázku, či ešte raz vznikne možnosť uskutočniť idey trojčlennosti. Kühn mi povedal, že Rudolf Steiner na rovnakú otázku odpovedal takto: V budúcnosti bude ešte raz na krátky čas, keď v sociálnej sfére bude vládnuť chaos, možnosť na realizáciu trojčlennosti. Potom pôjde však o to, či dostatočný počet ľudí tento historický okamih dokáže rozpoznať a tak sa pripraviť, že dokážu prevziať politickú zodpovednosť. Byť pripravený by potom znamenalo všetko!²⁹

4. Ciele okultných bratstiev

K silám, ktoré pracujú proti vývoju, patria okultné bratstvá západu. V ich záujme je, aby ľudstvo zostalo v nejasnosti o pokračujúcich silách evolúcie a o historickej skutočnosti, ktorá je daná prahovou situáciou ľudstva. Pôsobenie takýchto bratstiev je pripustené preto, aby sa mohlo uskutočniť plné vyrovnanie sa so zlom, pretože duchovné vedenie sveta čaká na schopnosť úsudku slobodnej osobnosti. Aby ľudia mohli slobodne pestovať spirituálny život, musí existovať možnosť, že sa v šedo- alebo čiernomagických okultných spoločnostiach bude pracovať proti ľudskému vývoju.

„Pre to, aby na jednej strane mohlo vzniknúť to, čo je dobré, správne, musí byť daná možnosť, že sa o tomto správnom budeme mýliť, že vznikne pôsobenie zla. Ak to použijeme vo väčšom merítku, tak si poviete: Dnes musí vo svete existovať možnosť, aby ľudia dospeli k istému spirituálnemu životu, aby v sebe rozvíjali impulzy pre slobodný, vnútorný, spirituálny život. - Aby niekto mohol ku spirituálnemu životu dôjsť, musí existovať opak: obdobná možnosť od neho zablúdiť šedo- či čiernomagickým spôsobom. Bez toho to nejde. Práve tak, ako sa človek nedokáže udržať, keď nemá

28 GA 224, Vortrag vom 23. Mai 1923

29 Güntherovi Wachsmuthovi povedal Rudolf Steiner niečo podobné. (Mitteilungen aus der Anthroposophischen Arbeit, Správy z antroposofickej práce č. 2, 1947)

pod sebou Zem, ktorá mu poskytuje pevnú pôdu, tak nemôže to, čo je nasledovaním svetlého, spirituálneho života, existovať bez odporu, ktorý musí byť pripustený a ktorý je pre vyššie oblasti života nevyhnutný“³⁰

Okultné bratstvá nie sú identické ani so slobodomurárskymi lóžami, ktorých je v USA približne 500 rôznych zoskupení, ani s politikou vlády USA. Môžeme ale vychádzať z toho, že pôsobia aj do takýchto skupín. Je ťažké poukázať na ich činnosť v jednotlivých prípadoch, pretože chcú zostať nepoznané. A do hlbších zámerov sú zasvätené len najvyššie stupne, zatiaľ čo nižšie stupne majú o ďalekosiahlych cieľoch sotva nejakého tušenia. Rudolf Steiner však predsa len ciele okultných protisíl v prednáškach rozsiahlo popísal na základe duchovného bádania, takže máme kľúč, aby sme ich pôsobenie dokázali rozpoznať. - Najhlbší impulz, ktorý je v základe všetkých snažení, je ten, aby zostala neúčinnou Kristova udalosť. Na miesto Krista, ktorý sa ľudom zjavuje v éterickej postave, chcú dosadiť inú bytosť, ktorá má byť tiež viditeľná v éterickej postave. Túto bytosť Rudolf Steiner označuje ako veľkého odporcu a podľa starej tradície ho nazýva Sorat. Sorat je slnečný démon, ahrimanská bytosť, ktorý má pôsobiť tak, že pre piatu, šiestu a siedmu kultúrnu epochu určí táto soratská bytosť duchovné vedenie ľudstva namiesto bytosti Krista. *„Bude patriť k úlohám zdravého, poctivého spirituálneho vývoja vyhubiť, odstrániť také snahy, ktoré sú v prvoradom zmysle antikresťanskými. Ale len jasný náhľad tu môže niečo dosiahnuť. Pretože tú druhú bytosť, ktorú bratstvá chcú urobiť vládcom, túto druhú bytosť, tú budú nazývať 'Kristus', práve 'Kristus' ju budú nazývať!“³¹*

V našej dobe sa bojuje obrovský boj. Ide o to, sfaľšovať Kristovu udalosť 20.storočia. Cieľ tohto boja proti Kristovi je vykoreniť spirituálne impulzy, ktoré vychádzajú zo strednej Európy a tým zabrániť, aby sa antroposofia stala záležitosťou ľudstva. Zasvätení okultných bratstiev si tento menovaný ďalekosiahly cieľ nielen kladú - oni ho aj krok po kroku realizujú. Ako príklad realizácie ich úmyslov poukázal Rudolf Steiner už v roku 1916 na to, že na západe už niekoľko rokov existuje mapa, na ktorej je vyznačené, ako by mala Európa vyzeráť po nadchádzajúcej vojne. *„Už som vás na to upozornil, že v istých okultných bratstvách západu - pre mňa dokázateľne v deväťdesiatych rokoch - sa hovorilo o súčasnej vojne a že vtedy boli žiaci týchto okultných bratstiev vyučovaní mapami, na ktorých bolo zaznamenané, ako by mala byť zmenená Európa touto svetovou vojnou. Obzvlášť v anglických okultných bratstvách bolo poukazované na vojnu, ktorá musí prísť, ku ktorej náležite navádzali, ktorá bola pripravovaná.“³²*

Túto mapu nakreslil na tabuľu, Mathilde Scholl si ju zaznamenala. Prvý krát bola zverejnená v knihe Karla Heiseho „Entente - Freimaurerei und Weltkrieg (Dohoda - slobodomurárstvo a svetová vojna). Rudolf Steiner považoval Heiseho prácu v tomto časovom okamihu za tak dôležitú, že k nej napísal

30 GA 174, 1983, strana 17

31 GA 178, 1992, strana 183

32 GA 173, 1973, strana 22

predslov. Heise dal k mape slová „V tajných kruhoch anglicky hovoriaceho sveta sa premýšľa nad budúcim usporiadaním Európy, ktoré vzíde zo svetovej vojny“. Rudolf Steiner zdôraznil, že mapa bola zverejnená v deväťdesiatych rokoch, teda desaťročie pred vypuknutím svetovej vojny. Je takmer identická s dnešnou mapou Európy. Nemecko je vtesnané do hraníc, ktoré zodpovedajú približne línii Odra-Nisa. Krátky čas po konci prvej svetovej vojny sa dostal Rudolf Steiner k tomu, aby hovoril o tejto mape, na ktorú poukázal dva roky predtým: *„Bolo pre mňa v posledných rokoch veľkou bolesťou, že na zodpovedajúcich miestach, kde by bolo potrebné, aby sa týmto veciam rozumelo, sa týmto veciam práve nerozumelo. Pamätáte sa, že som vám tu pred dvomi rokmi nakreslil mapu, ktorá sa teraz realizuje. A túto mapu som nenakreslil len vám. Túto mapu som vtedy chcel ukázať, aby som tým vyslovil, ako sem z istej strany prichádzajú impulzy - pretože je zákonom, že keď tieto impulzy poznáme, keď si ich človek pripustí, keď si ich vezme do vedomia, potom ich istým spôsobom koriguje, dokáže ich viesť do niečoho iného. Je veľmi dôležité, aby človek toto pochopil. Avšak nenašiel sa práve nikto z tých, na kom záležalo, kto by si tieto veci pripustil, kto by tieto veci v skutočnom zmysle bral vážne. Že ich bolo treba brať vážne, to už ukazujú dnešné udalosti. Skutočnosť, ku ktorej pri tom musíme prihliadať je, že o istých základných zákonoch svetovej evolúcie sa dnes niečo vie skutočne vo veľkom a tak, že toto poznanie je i navonok účinné, len v istých tajných spoločnostiach britsky hovoriaceho obyvateľstva. To je niečo, k čomu je skutočne dôležité prihliadať“³³*

Ak tieto slová necháme na seba pôsobiť, môže nám byť nápadné, ako bolestne musel Rudolf Steiner registrovať, že jeho poukazom nebolo porozumené v ich ťaživosti a že neboli uchopené. Naopak - a on zdôrazňoval túto skutočnosť - okultné protisily poznali základné zákony evolúcie sveta a takýmto poznaním zasahovali účinne do dejín. Preto musí byť ešte oveľa jasnejšie spoznané, že myšlienky sú reality a že korigovať úmysly takýchto kruhov a viesť ich do iných koľají je vôbec možné len vtedy, ak dokážeme vidieť skrz naskrz do stanovovania cieľov a do ďalekosiahlosti úsilia okultných protisíl. Okultné kruhy boli raz prirovnané k dobrému šachistovi, ktorý vidí do budúcich ťahov. Preto tí ľudia, ktorí chcú konať z pokračujúcich síl evolúcie, nachádzajú políčka, ktoré by radi obsadili, už obsadené protisilami. Tým sa „Michaelská situácia“ v 20.storočí v mnohých veciach „dostala do priet'ahov“. V prahovej situácii sú omeškani ťažké. Uskutočnenie trojčlennosti malo pôsobiť proti cieľom okultných skupín aj proti ich úmyslu skoncentrovať moc do rúk niekoľko málo ľudí.

Spočíva v úsilí okultných kruhov, aby „Tajomstvo prahu“ nenechali preniknúť na verejnosť, ale využili ho pre svoje skupinovo-egoistické ciele. Je potrebné mať tento rozdiel zreteľne vo vedomí: Duchovná veda ako iniciačný princíp sa obracia na poznanie človeka, aby ustrážila slobodu, zatiaľ čo okultné bratstvá svoje poznanie o duchovnom svete nasadzujú k tomu, aby mohli viesť ľudstvo ako masu.

„Jedna z týchto vecí, ktorá sa uplatňuje so všetkou silou, je tá, že sa stáva možným isté riadenie ľudí podľa viac okultných zásad, než kedy bolo ľudstvo riadené. Spočíva vo všeobecnom charaktere vývoja, že v tejto piatej poatlantskej dobe isté mocenské pomery, isté silové pomery vplyvu musia prejsť na malé skupiny ľudí, ktoré budú mať veľkú moc nad inými, veľkými masami. [. . .] To je to, čo sa ukazuje s istou nevyhnutnosťou. To je niečo, o čom sa v kruhoch tých, ktorý o týchto záležitostiach vedia, veľa hovorilo v celej poslednej tretine 19.storočia a o čom sa stále hovorilo tak, že je najnaliehavejšiou nevyhnutnosťou dbať o to, aby sa táto možnosť nevoviedla do zlých, ale do dobrých kolají.“³⁴

Rudolf Steiner hovorí i o ďalšom ciele okultných kruhov. Usilujú sa vývojom istých „vynálezov“ pre budúcnosť urobiť nepotrebnou deväť desiatín ľudskej práce. V týchto kruhoch súčasne vedia, ktoré prostriedky budú potom musieť byť nasadené, aby sa obyvateľstvo dalo riadiť tak, že sa proti takýmto spoločenským štruktúram nevzbúri.

Nové mocenské pomery vznikajú od začiatku 20.storočia. Koniec prvej svetovej vojny ukazuje, že Spojené štáty americké - vojnou - postúpili na najvyššiu hospodársku a vojenskú mocnosť. Odvtedy existujú v istých okultných kruhoch snahy zaistiť západu mocenskú prevahu voči strednej Európe a východu na dlhé časové obdobie. Súčasnne je za ideál politického života považovaná parlamentná demokracia. Väčšinou obyvateľstva nepozorovane sa však uskutočňuje pod vplyvom mocných okultných zoskupení nie demokratický princíp, ale panstvo niekoľkých málo ľudí nad väčšinou ľudstva. Človek sa musí najskôr oboznámiť s opismi Rudolfa Steinera z roku 1920 o podmienkach vývoja súčasnosti a budúcnosti, aby dokázal porozumieť, že „isté mocenské pomery prejdú na malé skupiny ľudí“. V týchto kruhoch sa vie, že schopnosťami, ktoré sa rozvíjajú pri anglicky hovoriacom obyvateľstve, sa stáva možným postaviť celú priemyselnú produkciu na úplne iný základ.

„Tieto veci dnes vznikajú. Tieto veci sú v rámci oných tajných kruhov v oblasti materiálneho okultizmu zahalené ako tajomstvo. Existujú motory, ktoré tým, že poznáme príslušnú oscilačnú krivku, môžu byť nasadené do činnosti, do prevádzky s veľmi nepatrným ľudským zasahovaním . . . Tým bude daná možnosť k tomu, aby sa v oblasti anglicky hovoriaceho obyvateľstva stalo deväť desiatín ľudskej práce nepotrebnou. Ale mechanický okultizmus neumožňuje len to, že dokáže urobiť nepotrebnou deväť desiatín práce, ktorá sa dnes vykonáva ľudskými rukami, ale on umožňuje aj to, že dokáže paralyzovať každé povstalecké hnutie takejto neuspokojenej ľudskej masy [. . .] Materiálne okultné sklony sú podporované práve napríklad tou náladou, ktorou je v Amerike takzvaná „nálada križiackych výprav“. Táto spočíva v tom, že Amerika je povoláná celej Zemi priniesť slobodu a právo a neviem čo ešte, ako sa všetky tieto krásne veci nazývajú. Tomu ľudia samozrejme veria. Tu nie je reč o nejakom obviňovaní. Ľudia veria, že sú na križiackej výprave. Ale práve v tom, že človek verí tomu, čo je nesprávne, v tom spočíva podpora istého smerovania . . . Pomyslite, ako sa vo vás rozjasní, ako sa presýtite porozumením a vhladom do všetkého toho, čo sa v súčasnosti deje, keď si

všimnete toto pozadie, keď spoznáte, že za všetkým, čo je dnes vedome mnohorako vyslovované, spočívajú podvedomé inštinkty, ktoré zodpovedajú týmto výpovediam! . . . Na druhej strane ide o to, aby veda, ktorá je pre Zem, sa urobila ako je len možné ateistickou. A v tom práve kultúra britsky hovoriaceho obyvateľstva vykonala v novších dobách množstvo plodného. Toto britsky hovoriace obyvateľstvo si skutočne nemôže sťažovať. Dosiahlo niečo obrovského, pretože svoj vedecký smer, beznáboženskú vedu, ateistickú vedu, rozšírilo v podstate po celej Zemi. Ona sa stala vládkyňou celej Zeme. Goetheanizmus, ktorý je úplne vedome jej protikladom, nedokázal vzkličiť ani len v samotnej krajine Goetheho, je v samotnej krajine Goetheho takmer neznámou vecou“³⁵

Posadnutosti a pomútenia vedomia

Okultné spoločnosti dokážu svoje d'alekosiahle ciele dosiahnuť len ak sa súčasne stretnú dva faktory. Jednak musia svoje plány plánovať na minúty v rámci dlhých období a po druhé, musia sa nájsť ľudia, ktorí im - aby sme zostali pri obraze šachistov - pomôžu obsadiť políčka. V osobe Hitlera môžeme vidieť človeka, ktorý svojim konaním spôsobil zničenie strednej Európy. Najskôr luciferské dobyvačné opojenie, ktoré sa rozšírilo po štátoch Európy a severnej Afriky, potom nasledoval vojenský pád a ahrimanská rozkladná a ničiaca vôľa. Pri Hitlerovi je možné hovoriť o démonickéj posadnutosti, avšak musíme rozoznávať, odkiaľ sa môže vziať pri človeku posadnutosť a ktoré sily v ňom zaujmú miesto. - Peter Tradowsky vo svojej knihe „Kristus a antikrist“ presvedčivo a znalecky poukazuje na rozhodujúcu premenu v Hitlerovom živote a na pozadie nacionalizmu.³⁶ Historici a životopisci túto výraznú zmenu sotva berú na vedomie. Pochopiteľnosť v celom jej význame jej dávajú výsledky bádania Rudolfa Steinera o dočasnom utlmení vedomia, zvlášť hypnotickým zásahom. V tejto súvislosti sa pozrime bližšie na premenu v Hitlerovom živote. Hitlerovo rozhodnutie stať sa politikom a súčasné rozhorenie sa jeho nenávisti voči židovstvu spadá do doby, keď sa v októbri 1918 zdržiaval v lazarete Pasewalk (severne od Berlína). Stratil vtedy prechodne po zásahu yperitom zrak. S otravou plynom pristúpili i okolnosti, že bolo nutné psychiatrické vyšetrenie. Podľa zdravotného záznamu bol do Pasewalku zavolaný profesor psychiatrie Edmund Forster, šéf kliniky neurológie Berlínskej univerzity. Tento uviedol Hitlera v priebehu vyšetrenia do hypnózy, pretože veril, že Hitlerovo oslepnutie je podmienené hystericky.³⁷ Rudolf Steiner poukazuje na to, že pri hypnóze vzniká nebezpečenstvo, že sa môže zasiahnúť do éterického tela hypnotizovaného.³⁸ Dokázateľné utlmenie vedomia mohlo u Hitlera nastať len tým, že si on sám priniesol predpoklady pre taký osud. Premenu, ktorá sa v Hitlerovi uskutočnila v dňoch po revolúcii 9. novembra 1918, on sám zreteľne popisuje vo svojej knihe „Mein Kampf“. Po tom, čo tvrdí, že zrútenie ríše a revolúcia

35 GA 186, 1963, od strany 71 nasl.

36 Peter Tradowsky „Christ und Antichrist (Kristus a antikrist)“, Dornach 1997, Verlag am Goetheanum

37 John Toland: Adolf Hitler, Gustav Lübbe Verlag, Bergisch-Gladbach

38 GA 93a, 1987, strana 27

boli vyvolané židmi, že sú „pôvodcami tohto činu“, uvádza: „Čím bola celá bolesť očí voči tomuto náreku. To, čo nasledovalo, boli príšerné dni a ešte horšie noci . . . V týchto nociach vo mne vyrástla nenávisť, nenávisť voči pôvodcom tohto činu. Vo dňoch po tom som si bol vedomý môjho osudu . . . So židmi nie je možná žiadna dohoda, ale len tvrdé buď - alebo. Ja som sa však rozhodol stať sa politikom.“

O preniknutí démonických mocností do ľudského vedomia uviedol Rudolf Steiner v septembri 1924 niečo, čo osvetľujúco pôsobí i pre pochopenie diania v tridsiatych rokoch: *„Vydĺždenou sa stáva cesta pre vstup démonov, ktorí sú stúpcami veľkého démona Sorata. Stačí, ako človek môže hovoriť s tými ľuďmi, ktorí napríklad niečo vedia o východiskovom bode prvej svetovej vojny. Nebudeme v nepravde, ak povieme, že z tých približne 40 ľudí, ktorí nesú vinu na vypuknutí tejto svetovej vojny, mali takmer všetci v okamihu prepuknutia vojny utlmené vedomie. To je však vždy vstupná brána pre ahrimanské démonické mocnosti a jedným z najväčších z týchto démonov je Sorat. Sú to pokusy zo Soratovej strany, najskôr prinajmenšom dočasne preniknúť do ľudského vedomia a spôsobiť nešťastie, zmätok. Nie svetovú vojnu, ale to, čo nasleduje a čo je strašnejšie a stáva sa stále strašnejším - napríklad súčasný stav Ruska - to je to, o čo sa snažia soratskí duchovia, ktorí prenikli do ľudských duší“³⁹*

Keď po menovaní Hitlera za ríšskeho kancelára vtedy 85 ročným ríšskym prezidentom von Hindenburgom zhorel 27. februára 1933 Ríšsky snem, vymohol si Hitler, pod zámienkou, že je to signál pre komunistickú revolúciu, že súhrnné práva na slobodu, zakotvené vo Weimarskej ústave, boli pozbavené účinnosti. Hitler mohol každého - aj bez súdneho procesu - nechať na mieste zastreliť. Že mohlo byť Nemecko štyri týždne po prevzatí moci Hitlerom, týmto núdzovým nariadením premenené na diktatúru bez toho, že by si väčšina obyvateľov všimla význam tohto diania, bolo možné len inteligenciou „soratských duchov, ktoré prenikli do ľudských duší“. Hitler rozpútal druhú svetovú vojnu. Tým mohli byť hranice v strednej Európe stanovené približne tak, ako to bolo naplánované na mape, zverejnenej takmer šesťdesiat rokov predtým.

Ceremoniálna mágia

Okultné spoločnosti sa usilujú o to, aby človeka zaviedli do materializmu hlbšie, než to bolo nevyhnutné pre pokračujúci vývoj ľudstva. Uskutočňujú svoj cieľ tým, že sa starajú o to, aby čo možno najviac ľudí verilo, že už nie sú materialistami a tým, že využívajú pohodlnosť ľudí dneška, ktorí si svoj život užívajú a na otázku o duchovnom svete si chcú „počkať“ až po svojej smrti. Ten však, kto sa v našej dobe zaoberá len pojmi a vnemovými zážitkami zmyslového, materialistického sveta, odsudzuje sa za súčasných pomerov k tomu, že aj po smrti bude musieť zostať v úzkom, na pozemskosť viazanom okolí. Do vyššieho duchovného sveta môže byť

39 GA 346, 1995, strana 123

„vynesený“ až keď po svojej smrti - a to trvá dlhý čas - prijme duchovné pojmy. Okultným bratstvám záleží na tom, aby tieto spirituálne skutočnosti zostali neznáme, aby sa tak mohli tí ľudia, ktorí „sú trochu odchylení od starých vyskúšaných náboženských predstáv, preparovať.“ Pretože keď títo ľudia prechádzajú bránou smrti, potom zostáva skrze materializmus páska príťažlivosti k Zemi a tým aj k mocenskej sfére bratstiev. Keď sa toto bratstvám podarí, „čo pravdepodobne spočíva v ich ohavnej moci“, potom narastá týmto kruhom obrovská moc, s ktorou sú schopní presadzovať svoje ciele.⁴⁰

Zdesenie z toho, že týmto spôsobom je spútaných veľa ľudí, sa zosiluje, keď Rudolf Steiner poukazuje na to, že sa v týchto kruhoch uskutočňujú kultické úkony ceremoniálnej mágie. Sú privolané anjelské bytosti, ktoré zaostali vo svojom vývoji v egyptskej kultúrnej epoche a tak neskôr neprijali Kristov impulz. Prítomnosťou týchto anjelských bytostí v kultických úkonoch je možné mŕtvych, ktorí sa počas svojho pozemského života zúčastňovali na úkonoch ceremoniálnej mágie, zviazať v ich posmrtnom bytí väčšou silou so Zemou. V týchto bratstvách žije silný pocit pospolitosti. A spoluprácou zaostalých anjelov s mŕtvymi, zviazanými so Zemou, získavajú príslušníci takýchto spoločenstiev istú vystupňovanú moc nad inými ľuďmi sveta. Pri všetkých úkonoch týchto ľudí spolupracujú zomretí - sú akoby rozopätí vo všetkom pozemskom dianí - napríklad aj keď nejaký člen píše článok do novin alebo má reč v parlamente. Tým potom vzniká v príslušníkoch takýchto kruhov za ich pozemského života túžba zostať i po smrti spätými s cieľmi tohto spoločenstva. Toto Rudolf Steiner nazýva úsilím o „ahrimanskú nesmrteľnosť“. A aj v okultných lóžach, ktoré sú zasvätené do hlbších tajomstiev, sú nižšie stupne udržiavané v nevedomosti o skutočných cieľoch.

„Je to vždy len malá skupina ľudí, ktorí sú oboznámení so všetkými týmito vecami, pretože tieto pospolitosti sú spravidla organizované tak, že ceremoniálna mágia má pôsobiť menovite na tých, ktorí nič netušia, na ľudí, ktorí majú istú potrebu vstúpiť do vzťahu s duchovným svetom rozličnými symbolickými úkonmi. Takých ľudí je veľa. To nie sú vskutku sami osebe tí najhorší ľudia, ktorí toto chcú . . . Preto má byť človek opatrný voči všetkým takzvaným okultným spoločnostiam, ktoré spravujú takzvané vyššie stupne, ktorých ciele pre nižšie stupne zostávajú tajomstvom . . . Ten, kto si získa trochu vhl'adu do ohromne veľkého počtu takýchto spoločenstiev západu, ktoré sa zaoberajú ceremoniálnou mágiou, ten potom dokáže získať i tušenie, akým príšerne účinným nástrojom môžu takéto spoločnosti byť pre ďalekosiahle svetové plány [. . .] V takýchto okultných spoločnostiach existuje mnohé, čo sa priamo snaží preniesť to, čo bolo Egyptsky-Chaldejské, do súčasnosti v starej podobe. Keď to nie je len prostá taľafatka, ale keď to skutočne tkvie v okultnom živote, potom sa to deje pod vplyvom zaostalých bytostí z hierarchie anjelov, ktorí tu sú vodcami . . . Tým je poukázané na to, čo je zo všetkého najdôležitejšie. A len ak chápeme, ako v takých spoločnostiach živé závetý . . . ktoré pôsobia poza smrť, predsa len by pôsobiť nemali, sú konzervované, potom si všimneme niečo z magickej moci, ktorú takéto spoločnosti uplatňujú a ktorá im často umožňuje vtláčiť i nepravde

pečať pravdivosti. A už to je dôležité magické konanie, keď sa nepravda rozširuje do sveta tak, že pôsobí ako pravda. Pretože v tomto pôsobení „nepravdy ako pravdy“ spočíva strašná sila zla. A táto sila zla sa z najrôznejších strán skutočne poriadne zneužíva.“⁴¹

Nuž, v každej dobe boli nejaké šedo- či čiernomagické obrady. Okultné bratstvá západu však predsa len mohli svoju veľkú moc rozvinúť až v 20. storočí.

Na konci lemurskej doby vlastnili magické sily takmer všetci ľudia. Nimi mohli vplývať na svoje okolie. Časť ľudstva podľahla luciferskému pokušeniu použiť tieto sily z osobnej svojvôle a túžby po moci. Schopnosťou niektorých vyvolať vo svojom okolí mocné vulkanické erupcie došlo k ohromnej zemskej katastrofe. Ohňovými búrkami zanikol veľký kus vtedy obývanej pevniny. Len tí ľudia, ktorí nepodľahli skazonosným magickým vplyvom, sa mohli zachrániť na území, ktoré býva označované ako Atlantída. Ale aj na Atlantíde postavili ľudia nadzmyslové sily do služby magických obradov a to teraz tie, ktorými ovplyvňovali sily rastu a rozmnožovania. Tieto sily boli v tých časoch v úzkom spojení s mocnosťami, ktoré pôsobili vo vzduchu a vo vode. Tak boli ľudským vplyvom rozpútané mocné sily prírody. Vodné katastrofy viedli k postupnému zániku Atlantídy.

Ľudskí zasvätení, ktorí podľahli týmto čiernomagickým silovým pôsobeniam, sa od fascinujúceho účinku narastania vlastnej moci neoslobodili a používali tieto sily stále opäť aj v nasledujúcich inkarnáciách. Na začiatku prvého pokresťanského storočia predstavovali veľké nebezpečenstvo pre rozvoj ľudstva. Obzvlášť v mexických mystériách sa uskutočňovali zasvätenia, ktoré mali za cieľ usmrtiť časom každé duševné hnutie, a tým aj samostatnosť ja. Títo zasvätení stáli pod vplyvom démonických mocností. V prednáškach o mexických mystériách boli podrobne vykreslené čiernomagické zasvätenia.⁴² Pritom sa poukazuje na skutočnosť, ktorej poznanie a venovanie pozornosti má veľký význam pre duchovne sa usilujúcich ľudí. *„Múdrosť kozmu, tá je v podstate vo všetkých, dobrých i zlých mystériách, ba doslovne vždy, tá istá, pretože pravda je vždy tá istá. Ide len o to, dostať ju v takej podobe, že sa použije buď v dobrom alebo v zlom zmysle.“* Rozhodujúci je postoj, vnútorné naladenie, s ktorým hlbšie pravdy o vývoji človeka o tajomstve prahu prijímame. V mexických mystériách nebola oznámená žiadna zo spirituálnych múdrostí, ak nebola predtým, za určitých ceremónií, uskutočnená vražda. Ďalšie a vyššie tajomstvá boli zasvätencom oznámené až po ďalších vraždách. Rituálny spôsob vraždy vyvolával celkom určité pocity, ktoré iniciovanému umožňovalo dosahovať stále vyššie tajomstvá. Tak dosiahol jeden z iniciovaných obzvlášť vysoké poznanie. V prednáškach je označovaný ako jeden *„z najväčších, ak nie vôbec najväčší čierny mág, akého kedy Zem videla po sebe kráčať“*. Tento iniciovaný si získal okolo roku 30 po Kristovi takú veľkú moc, že by mohol duchovne zatemniť vývoj ľudstva vo štvrtej a piatej kultúrnej epoche. Takéto zatemnenie spočívalo v záujmoch ahrimanských, démonických mocností.

41 GA 174, 1983, od strany 195

42 GA 171, prednáška z 18. septembra 1916

Oproti tomu zo strany pokročilých mocností boli udalosti vedené tak, že v okamihu Ježišovho krstu v Jordáne v Palestíne, začal na protiľahlej strane Zeme, v Mexiku, boj s čiernomagickým zasvätencom. Individualita menom Vitzliputzli dosiahla taký stupeň zasvätenia, ktorým mohla veľkého čierneho mága na dlhý čas zakliať: *„Trojročný boj skončil tým, že Vitzliputzli bol schopný veľkého mága nechať ukrižovať a ukrižovaním zahubiť nielen jeho telo, ale spútať i jeho dušu tak, že bola vo svojom úsilí bezmocná, tak, že poznanie bolo bezmocné, poznanie, ktoré si tento mág Taotlu osvojil, bolo usmrtené“*⁴³

V roku 33 n.l., v tom istom okamihu, ako sa uskutočnilo mystérium na Golgote, mohol byť najväčší čierny mág pribitý na kríž. Vitzliputzli, ktorý - s pomocou iných zasvätencom - tento čin uskutočnil, bol ako človek vysokým zasvätencom, ktorý bol preduševnený jednou nadzmyslovou bytosťou. Len preniknutím sa touto vyššou bytosťou mohol uskutočniť tento čin, ktorým bolo najväčšiemu čiernemu mágovi zabránené použiť jeho skazonosné sily pre štvrtú kultúrnu epochu. Neskôr pôsobila sila týchto mexických mystérií, i keď zoslabene, ďalej. A s koncom kalijugi sa čierna mágia opäť naplno rozvinula. Je potrebné si ozrejmiť, že na našej Zemi sa neustále odohráva boj medzi zasvätencami bielej mágie a čiernomagickými zasvätencami⁴⁴. Ani dodnes nie je rozhodnuté, ktoré sily nakoniec zvíťazia.

Základ „bielej mágie“ spočíva v tom, že žiadna spirituálna moc nesmie byť získaná bez odovzdanosti, bez obete. Iniciovateľ, ktorý si dá za cieľ slúžiť Kristovmu impulzu - bielej mágii -, prežíva procesy smrti a odumierania v sebe. On sám prechádza stále nanovo cez „zomri a buď“. Čierny mág zabíja iných, aby cez procesy umierania a bolesti iných získal múdrosť a tým moc. Tak je Zem bojiskom dvoch navzájom sa protiviacich mocí. Zasvätenci, ktorí sa prenikli Kristovým impulzom, pracujú na preduchovení Zeme, čiernomagickí zasvätenci sa usilujú o to, aby urobili Zem stále hustejšou a hustejšou, aby sa „neoprávnené knieža“ tohto sveta - Ahriman - stal pánom Zeme. Zem môže byť preduchovená zasvätencami, ktorí slúžia dobrým mocnostiam, ak sa ľudia zjednotia v spoločnostiach, v ktorých sa bude pestovať spirituálne poznanie. *„Biela cesta je tá, že sa usilujeme o niečo spoločné, že sa buduje spoločné ja . . . Človek je povolaný k tomu, aby sa stále viac a viac prenášal do atmosféry dobrých majstrov. Na astrálnej rovine však popri adeptoch a ich žiakoch nachádzame ešte i čiernych mágov s ich žiakmi“*⁴⁵

43 Ako predtým

44 GA 93a, 1987, strana 154

45 Ako predtým

II. Antroposofia v rozhodnutiach našej doby

„V súčasnosti sa pre ľudstvo rozhoduje niečo obrovského. Mnohí ľudia o tom práve nemajú žiadne vedomie, ako veľmi je súčasnosť dobou veľkých rozhodnutí.

A predovšetkým v antroposofickej spoločnosti sa pre tieto rozhodnutia musí rozvinúť silné vedomie.“

Rudolf Steiner, prednáška z 30.1.24 (GA 260a)

1. Od Michaelských zjavení k duchovnej vede

Rudolf Steiner opísal zo svojho duchovného bádania tri veľké zjavenia, ktoré boli dané ľudstvu na jeho ceste vývoja takmer ako dar milosti. O týchto dôležitých výsledkoch bádania hovoril minimálne raz alebo dvakrát.⁴⁶ Odkryť tieto zjavenia ľudstvu, to bola úloha Michaelova. K tomu potreboval ľudí, ktorí sa na takéto prijatie pripravili mnohými pozemskými životmi. Všetky tri zjavenia sú smerodajné pre rozvoj vedomia ľudstva.⁴⁷ Aby sme dokázali oceniť zjavenia v ich spirituálnom význame, prirovnáme ich ako vývojové kroky ľudstva k trom krokom vo vývoji dieťaťa.

V prvej fáze svojho života získava dieťa ešte všetko zvonka, nedokáže ešte myslieť a hovoriť. Tomuto „zvonku získanému“ zodpovedá pri vývoji ľudstva získanie desiatich prikázaní Mojžišom na Sinaji. Mojžiš bol, vďaka svojmu zasväteniu v Egypte, pripravený k tomu, aby prijal „prvé zjavenie“ božstva. V desiatich prikázaníach boli ľudstvu dané normy, ktoré sa v priebehu času usadili v takmer všetkých zákonoch Zeme. Tieto zákony sú pre ľudstvo tak dlho oporou, až ich ľudstvo dokázalo vyvinúť samo z vlastnej morálnej sily v sebe.

Druhý krok v detskom vývoji je učenie sa hovoriť, ktoré sa uskutočňuje napodobňovaním. Druhé zjavenie ľudstvu bola zvesť o mystériu na Golgote, ktorá bola zvestovaná volaním Jána Krstiteľa a potom v nej bolo pokračované v evanjeliách. Vo vyrozprávaní evanjelií maliarmi, ktorí predstavili rozprávania Nového zákona v obrazoch, sa obsah evanjelií vžíval do duší tak, že sa ľudia súčasne s tým učili o mystériu na Golgote hovoriť.

V rozhodujúcej tretej fáze vývoja sa dieťa učí myslieť, to znamená, že uchopuje myšlienkový obsah vlastnej reči svojim vedomím. Na myšliace poznanie sa v našej dobe obracia duchovná veda. Jej úlohou je zniesť ľudstvu tretie zjavenie.⁴⁸

46 GA 130, prednášky z 2. a 3. decembra 1911

47 V prednáške z 30. novembra 1911 v Heidenheime, „Správy z antroposofickej práce“, č. 57, bolo opísané tretie zjavenie ako posledné v rámci siedmich kultúrnych epôch.

48 GA 130, 1987, strana 164

Tretie Michaelské zjavenie vychádza z bytosti, ktorá sa človeku našej doby zjavuje v éterickej podobe. Kristus zasahuje z duchovného sveta pomocne do osudu ľudstva. Ak tretie zvolanie „nového zjavenia“ nebude ľudstvom uchopené, nebude môcť vývoj na Zemi pokračovať.⁴⁹

Je možné len vytušiť, akú zodpovednosť niesol Rudolf Steiner pred duchovným svetom za pokrok ľudstva, keď toto tretie zjavenie označil ako posledné v našom cykle ľudstva. Tieto zjavenia zahŕňajú časové obdobie, v ktorom sa Kristus zjavuje ľudstvu v stále vyššej podobe. V troch zjaveniach ľudstvu pôsobí Michael. Keď Mojžiš stretol Božstvo vo svetožiare, to sa mu zjavil Michael ako tvár Jehovu. Aj druhé zjavenie bolo sprostredkované ľudstvu Michaelom. Jeho sila sprostredkovala impulzy, ktoré mali vtiecť do kultúry zjavením Krista.⁵⁰

Vo všetkých dobách boli s archanjelom Slnka v spojení vedúce mystérijné miesta. Vzhliadali k tejto bytosti s úctou. To, čo vprúdilo do ľudstva ako duchovné impulzy, pochádza z mystérií. V starých dobách si svojim postavením získali nielen veľkú vážnosť, ale i istú moc vo vzťahu k riadeniu duchovného života. Táto však musela v priebehu času stále viac ustupovať, pretože ľudstvo je určené k tomu, aby sa postavilo „na vlastné nohy“. Teraz by však predsa len mala sejba, ktorá ešte zo starých mystérijných súvislostí skryto spočíva v dušiach, vziať. *„Ale predovšetkým je nutné, aby sa poznaniu, zreniu, prežívaní duchovna, ktoré môže byť získané z dnešnej iniciácie, preukázalo, aj zo slobody, ocenenie, úcta. Pretože bez ocenenia, bez úcty nie je vlastne možné skutočné poznanie, duchovný život ľudstva.“*⁵¹

Mojžišových desať prikázaní malo viesť ľudstvo tak dlho, kým si ono samo, z vlastnej morálnej sily dokázalo stanoviť ciele svojho konania. Vo „Filozofii slobody“ Rudolf Steiner rozvinul, ako človek môže vystúpiť poznávacím procesom k morálnym intuíciam. Tým poukázal na cestu do budúcnosti, v ktorej budú intelektualita a morálka opäť navzájom úzko previazané.

Rudolf Steiner zverejnil „Filozofiu slobody“ vo svojom 33. roku života, presne v čase, v ktorom zasvätení predstupujú pred verejnosť so svojim vlastným poslaním. „Filozofiou slobody“ Rudolf Steiner - ako sa sám raz vyslovil - dal svoj príspevok ku piatej kultúrnej epoche. To najdôležitejšie v prvej časti „Veda o slobode“ je, že sféra slobody je ostro ohraničená. *„Sloboda žije v myslení človeka. A nie vôľa je to, čo je bezprostredne slobodné, ale myšlienka, ktorá dáva vôli silu.“*

Od svojho 28. roku života mohol Rudolf Steiner v duchovnom svete sledovať, ako Michael v poslednom desaťročí 19. storočia vybojoval boj s démonickými silami. Svoje vnímanie duchovného sveta datuje dobou prebúdzania sa jeho duše rozumovej, duše citovej mysle, teda do rokov medzi 1889 až 1896. V jednej prednáške sa dotýka i svojich zážitkov: *„To znamená, že je možné tým, že človek žije svojou dušou rozumovou či dušou citovej mysle mimo fyzického sveta, v oblasti, do ktorej práve Michael vstúpil do pozemského života [. . .] Bolo to v skutočnosti niečo tajuplné s touto dobou*

49 GA 118, 1965, strana 89

50 GA 152, 1980, strana 36

51 GA 233a, 1991, strana 155

konca 19.storočia. Za závojom sa odohrávali mohutné javy, ktoré sa všetky zoskupovali okolo tej duchovnej bytosti, ktorá sa označuje ako Michael. To boli mocní prívrženci Michaela, Michaelské duše, ktoré vtedy neboli vo fyzických telách, ale stáli medzi smrťou a novým zrozením, ale i mocné démonické mocnosti, ktoré sa pod ahrimanským vplyvom vzpierali voči tomu, čo malo skrze Michaela prísť do sveta“⁵²

Okrem toho mal Rudolf Steiner už v mladosti schopnosť vnímať udalosti, ktoré sa odohrávali za tenkým závojom, skryté pred zmyslovým svetom, v duchovnom svete. Neskôr opísal, ako v oblasti, kde pôsobil Michael, boli nadhadzované veľké životné otázky a ako on s týmito otázkami desaťročia ďalej žil. Ak ale chcel o tom hovoriť, objavovali sa veľké ťažkosti. Nepriatelia Michaela dokázali zabrániť tomu, aby sa hlboké spirituálne pravdy dostali na svetlo. Až v roku 1924, po Vianočnom zjazde, mohol Rudolf Steiner nezakryte hovoriť o Michaelovej škole a o karmických súvislostiach antroposofického hnutia. Potom mu protisily - ako sa on sám raz obrazne vyjadril - už viac jazyk nedržali.

Kristovo mystérium v živote Rudolfa Steinera

Jeden zážitok v duchovnej oblasti, ktorý sa odohral pred prelomom z 19. na 20. storočie, spomína Rudolf Steiner vo svojej vlastnej biografii, v ktorej sa inak len zdržanlivo dotýka intímnych nadzmyslových zážitkov: „Pri mojom duševnom vývoji došlo k duchovnému priznaniu sa ku mystériu Golgoty v najvnútornejšej najzávažnejšej slávnosti poznania.“⁵³ Okultným silám, ktoré za ním stáli, záležalo na tom, aby sa tento rozhodujúci zážitok v jeho duši odohral „v najvnútornejšej najzávažnejšej slávnosti poznania“. Patrí k osudovému riadeniu Rudolfa Steinera, že sa pri Palestínskych udalostiach nedržal historických prameňov. Pre neho bolo v tejto inkarnácii dôležitým to, že pri stretnutí so strážcom prahu nadzmyslovou schopnosťou intuície, zažil po prekročení prahu tie udalosti o bytosti Krista, ktoré sa odohrali na fyzickej rovine. Intuíčnou schopnosťou poznania predpokladá, že zasvätenec začne premieňať svoje fyzické telo na atma, na duchovného človeka. To je taký stupeň vývoja, ktorý sa v iných súvislostiach označuje ako stupeň majstra. Zasvätenec na tomto stupni vývoja si už získal istotu, že všetky svoje sily použije k oslobodeniu súčasného sveta a vlastné prania a potreby stavia do úzadia. Získal silu priviesť vlastnú vôľu do súladu so svetovou vôľou. Keď zasvätenec prekračuje prah do duchovného sveta s takouto získanou zrelosťou, má schopnosť spoznať veľkého strážcu prahu v jeho bytostnosti.

„Tento 'veľký strážca prahu' sa teraz stáva jeho predobrazom, o ktorý sa chce usilovať. Keď v duchovnom žiakovi vystúpi tento zážitok, potom získal možnosť spoznať, kto vlastne ako „veľký strážca prahu“ pred ním stojí. Tento strážca sa totiž teraz pre vnímanie duchovného žiaka premieňa

52 GA 240, 1986, strana 213

53 GA 28, kapitola 26

na postavu Krista, ktorej bytosť a zasahovanie do zemského vývoja je zrejmá z predchádzajúcich kapitol. Duchovný žiak sa tým sám zasväcuje do vznešeného tajomstva, ktoré je späté s menom Krista. Kristus sa mu ukazuje ako veľký ľudský 'predobraz Zeme' - Ak je intuíciou Kristus spoznaný v duchovnom svete takýmto spôsobom, potom sa stáva pochopiteľným aj to, čo sa na Zemi historicky odohralo v štvrtej poatlantskej perióde vývoja Zeme (v grécko-latinskej dobe). Tak, ako v tejto dobe zasiahla do zemského vývoja vysoká slnečná bytosť, bytosť Krista, a ako teraz v tomto pozemskom vývoji pôsobí ďalej, to sa stane pre duchovného žiaka poznaním, ktoré sám zažil. Je to teda odkrytie zmyslu a významu pozemského vývoja, ktoré duchovný žiak získava intuíciou⁵⁴

Zážitok svetelnej postavy strážcu zosiluje sily, ktoré zasvätencom umožňujú postaviť svoju prácu do služby k oslobodeniu a vykúpeniu všetkých bytostí tohto sveta. Tým aj vyrastá nad svoj národ a slúži celému ľudstvu ako „človek bez vlastí“. „Pre seba samotného nemôže po svojom vyslobodení zo zmyslového sveta získať už žiadne nové sily. Ak však svoju prácu predsa len postaví do jeho služieb, deje sa tak so zrieknutím sa toho, že by z miesta svojho ďalšieho pôsobenia sám pre seba mohol ešte niečo získať.“⁵⁵

Stretnutie s veľkým strážcom prahu, ktorého postavou sa Kristova bytosť zjavuje iniciovanému, musíme vidieť ako primárny zážitok v skúsenosti Rudolfa Steinera s Kristom. Z neho vyteklo všetko to, čo neskôr vyslovil o pôsobení tejto bytosti v Zemskom vývoji. Pred stretnutím so strážcom prahu musí každý človek v okultnom vývoji prekonať zážitok priepasti. Tohoto nezostal ušetrený ani Rudolf Steiner. „Vnútoraná pohyblivosť, ktorá priviedla všetky moje duševné sily do vzdúvania a vlnenia, bola vtedy mojím vnútorným zážitkom“, píše neskôr. A píše i to, že pred opísaným zážitkom musel prekonať „duchovnú skúšku“ - jeho duši hrozilo, že bude strhnutá „do istého druhu priepasti“.⁵⁶

Jeden rok po týchto skúškach duše končí v roku 1899 kalijuga a tým i jej 5000-ročné obdobie. Pre duchovné bytosti, ktoré museli uskutočniť prechod z kalijugi do novej doby, bolo významné, že tento obrat sa dal vnímať i na Zemi. Boli „poučené“ o tom, že ľudia si získali schopnosť takpovediac zrkadliť im ich činy. „Pretože ako človek na fyzickej úrovni potrebuje mozog, aby rozvinul vedomie, tak bytosti vyšších hierarchií potrebujú ľudské myšlienky, v ktorých sa zrkadlia veci, ktoré činia vyššie hierarchie. Svet ľudí je nevyhnutný i pre duchovný svet; on spolupôsobí, on tu musí byť.“⁵⁷

Poznanie životnej úlohy

V opise svojho života predstavuje Rudolf Steiner perspektívu, ktorá sa mu ukázala pri náhlade do 20.storočia. „Ukázalo sa mi vtedy, že prelom storočia by mal ľudstvu priniesť nové duchovné svetlo.

54 GA 13 (tab. 601; strana 292)

55 GA 10, „Život a smrť - veľký strážca prahu“

56 GA 28 (tab. 636, strana 277)

57 GA 141, 1983, strana 18

*Javilo sa mi, že odlúčenie ľudského myslenia a vôle od ducha dosiahlo istý vrchol. Obrat priebehu vývoja ľudstva sa mi javil byť nevyhnutným*⁵⁸ Rudolf Steiner súčasne so začiatkom „svetlého storočia“ predstavil to ezoterické, čo v ňom žilo, v článku „Goetheho tajné zjavenie ku Goetheho 150. narodeninám: 28. august 1899“. Tým previedol ezoterický obsah spisu, ktorý patrí k „najhlbším vo svetovej literatúre“, do reči moderných pojmov. Neskôr, v knihe „Beh môjho života“ o tomto článku napísal: „Vôľa k tomu, aby som to, čo je ezoterické, to, čo vo mne žilo, predstavil verejne, ma pobádala ma k tomu, aby som . . . napísal článok o Goetheho rozprávke 'o zelenom hadovi a krásnej Calii'“.

Jedným z motívov rozprávky je i zvolanie „starca s lampou“, postavy, ktorá všetko riadi: „Je na čase!“ Rudolf Steiner vedel, že s koncom kalijugy bolo na čase odkryť ľudstvu nové svetlo. Stál pred otázkou: „*Ako možno nájsť spôsob, aby sa to, čo človek vnútorne zrie ako pravdivé, dostalo do takých výrazových foriem, ktorým bude môcť rozumieť táto doba?*“⁵⁹

Opísané zážitky sa Rudolfovi Steinerovi udiali pred jeho štyridsiatym rokom života. Pred jeho dosiahnutím nesmie žiaden zasvätenec verejne hovoriť o ezoterických obsahoch svojho duchovného bádania. Pre Eduarda Schureho napísal Rudolf Steiner niečo o svojom duchovnom vývoji v dobe prelomu storočí: „*Potom nastala doba, keď som si v súlade s okultnými silami, ktoré za mnou stáli, smel povedať: Filozoficky si si dal svetonázorový podklad, preukázal si porozumenie pre prúd času tým, že si sa ním zaoberal tak, ako sa dokáže zaoberať len ten, kto je s ním plne oboznámený; nikto nebude môcť povedať: tento okultista hovorí o duchovnom svete preto, lebo nepozná filozofické a prírodovedecké výdobytky doby. - Dosiahol som aj štyridsiatku, pred ktorou nikto nesmie vystúpiť verejne ako učiteľ okultizmu v zmysle Majstrov. (Vždy, keď niekto vyučuje skôr, predkladá omyl.)*“⁶⁰

V prednáškach „Svetové dejiny v antroposofickom svetle“, ktoré konal od 24.decembra 1923 do 1.januára 1924, hovoril Rudolf Steiner o karmickom záväzku, ktorý musí byť splnený v duchovných dejinách ľudstva. „Len s krvácajúcim srdcom som sa rozhodol niečo také povedať“, povedal v jednom kruhu mladých ľudí. V týchto večerných prednáškach uviedol nasledovné: „*V sedemdesiatych, osemdesiatych rokoch 19. storočia mohlo byť nadviazané novým, bezprostredným spirituálnym poznaním na to, čo muselo ustúpiť materiálnej kultúre, tak, aby sme mali tie impulzy, ktoré práve vystačia, ktoré v posledných výhonkoch nadviazali na tie javy, ktoré som vám opísal. To je nádherná súvislosť, pretože z toho vidno, že Alexandrove ťaženie a aristotelizmus tu boli k tomu, aby zachovali vlákno so starým spirituálnom, aby sme mali impulzy v tom, čo sa malo stať materiálnou kultúrou, impulzy, ktoré práve vystačia, kým budú mať prísť nové spirituálne zjavenia . . . A ak my sme si nie vedomí týchto významných súvislostí, a tohto nadväzovania na to, čo bolo kedysi, potom vlastne voči najdôležitejším udalostiam, ktoré sa okolo nás v duchovnom živote*

58 GA 28, kapitola 27

59 GA 28, kapitola 23

60 GA 262, 1969, strana 13

odohrávajú, spíme. A ako veľa sa dnes vlastne voči tým najdôležitejším udalostiam spalo! Antroposofia tu však má byť k tomu, aby ľudí prebudila“⁶¹

V jednej prednáške, ktorá sa konala dva dni predtým, je opísaný rozhovor Platóna vo vysokom veku s Aristotelom, v ktorom Platón povedal približne toto: „*To, čo som tebe a iným žiakom prednášal, je však napokon len extrakt prastarej svätej múdrosti mystérií. Ale ľudia príjmu v priebehu svojho vývoja takú formu, podobu, vnútornú organizáciu, ktorá ich povedie krok po kroku k niečomu síce vyššiemu, než máme v človeku dnes, čo ale znemožní, aby človek prijímal to, čím bola prírodoveda, ako som ju dnes opísal, pri Grékoch. - To Aristotelovi Platón objasnil. - A preto sa chcem teraz na istý čas stiahnuť, povedal Platón, a prenechať ťa tebe samému. Pokús sa v myšlienkovom svete, pre ktorý si obzvlášť nadaný a ktorý sa mnohými storočiami má stať myšlienkovým svetom ľudí, pokús sa v myšlienkach vybudovať to, čo si tu prijal v mojej škole. Aristoteles a Platón zostali oddelenými a Platón tým uskutočnil vyššie duchovné poverenie práve cez Aristotela.“⁶² (Tento rozhovor býva opísaný aj v knihách o histórii, ale v inej verzii: Aristoteles bol vzdorovitým žiakom Platóna. Jeden konflikt medzi učiteľom a žiakom viedol napokon k tomu, že sa Platón stále viac z akadémie sťahoval a už viac neučil.)*

Poznanie, ktoré žilo v Aristotelovi, viedlo ľudí po storočia v ich duchovnom rozvoji. Ale v 19.storočí sa už nerozumelo tomu, ako Aristotelove spisy čítať ako knihy cvičení a meditácií. Rudolf Steiner stretol len dve osobnosti „v poslednom okamihu ľudstva“, ktoré vedeli, že Aristotelova múdrosť je v skutočnosti cesta meditácie. Patrí ku karne Rudolfa Steinera, že sa stretol s Vinzenzom Knauerom, ktorý ešte živo pestoval to, čo bolo v 19.storočí k dispozícii z filozofických vedomostí Aristotela. (Rudolf Steiner na tomto profesorovi filozofie vo Viedni oceňoval myšlienkovú jasnosť. Po vyjdení „Filozofie slobody“ poslal Vinzenzovi Knauerovi jeden z prvých exemplárov tohto spisu.) Iné rozhodujúce stretnutie, ktoré sa uskutočnilo v prvom roku jeho vysokoškolských štúdií, bolo s bylinkárom Felixom Kogutzkim. V tomto jednoduchom človeku žila ešte vedomosť o duchovných súvislostiach v prírode. Obomi týmito osobnosťami tiekol do 19.storočia posledný prúd aristotelovskej múdrosti. Tieto stretnutia umožnili Rudolfovi Steinerovi spoznať jeho ľudskú úlohu: Cez jeho schopnosti mali vtiecť nové zjavenia duchovného sveta.

2. „Začiatok obratu svetových vekov“ - Vianočný zjazd

Vianočným zjazdom 1923 mala Antroposofická spoločnosť dosiahnuť najväčšiu možnú otvorenosť a súčasne jej práca mala byť spojená s najvnútornejšou ezoterikou. Táto úloha mohla byť splnená len preto, že Rudolf Steiner, ktorý predtým nebol členom Antroposofickej spoločnosti, ale inauguratorom a nositeľom duchovného prúdu antroposofického hnutia, prevzal predsedníctvo spoločnosti. Antroposofické hnutie je duchovný prúd, „riadený duchovnými mocnosťami a

61 GA 233, 1991, strana 112

62 GA 232, 1958; strana 157

duchovnými silami z nadzmyslového sveta, ktorý má svoj prejav tu vo fyzickom svete.“ Pred týmto rozhodnutím, prevziať predsedníctvo v spoločnosti, sa „nepýtal“ ani duchovného sveta - bytosti Michaela - ani kruhu zasvätených. Tento krok bol obeťou, pretože v sebe niesol možnosť, že prúd Michaelských zjavení by mohol vyschnúť. Michael môže pôsobiť len do tých ľudských duší, ktoré stoja v duchovných prúdoch nie z osobných ambícií. Preto musel Rudolf Steiner na seba prevziať osobné nedostatky členov a prevziať i osobnú zodpovednosť za všetko to, čo nepochádzalo z podstaty antroposofickej veci, ale z troch nebezpečenstiev, ktoré charakterizoval ako závisť, samolúbošť a pýcha, a niesť za to následky.

„Každý dotyk s tým, s čím človek v súčasnom fyzickom pozemskom živote do styku prísť musí, môže Michael považovať len za znečistenie svojej bytosti. Nuž, v bežnom ľudskom živote pôsobí duchovné prežívanie duše do fyzického pozemského života a naopak, tento pôsobí späť na duchovné prežívanie duše. Je to späť pôsobenie, ktoré sa prejavuje najmä v nálade človeka a v orientácii na niečo pozemské. Takého vzájomné pôsobenie sa spravidla - nie vždy - vyskytuje obzvlášť pri osobnostiach, ktoré pôsobia verejne. Preto boli prekážky pre pôsobenie Michaela pri mnohých reformátoroch skutočne veľmi veľké.“⁶³ A v auguste 1924 povedal: „Keď človek chce vykonávať prácu antroposofického hnutia, tak nemôže konať len ľudskú prácu. Musí byť otvorený pre to, čo steká z duchovných svetov. Zákony duchovných svetov sú celkom určité, nemožno sa ich dotýkať. Musia byť prísne dodržiavané. A je ťažké to, čo v našej dnešnej dobe predpokladá vonkajší úrad, nech to je i úrad predsedu Antroposofickej spoločnosti, zjednotiť s okultnými povinnosťami voči zjaveniam duchovného sveta . . . Človek si musel pred seba postaviť tú možnosť, že by duchovné mocnosti povedali: To nejde, vonkajší úrad nie je možné prevziať“⁶⁴

Skutočnosťou sa stalo - čo nebolo predtým zrejme - že duchovný svet obeť Rudolfa Steinera prijal. Michaelove zjavenia tiekli bohatšie. Michaelské zvestovania skrze Rudolfa Steinera dosiahli v jeho poslednom úseku života neobyčajný vrchol. „Začiatok obratu svetových vekov“ je tak i poukazom na tretie Michaelské zjavenie, duchovnú vedu, ktorá má založiť Michaelskú kultúru. V jednej smernici (106) neskôr Rudolf Steiner formuloval:

„Michael ide naspäť tou cestou, ktorou zišlo ľudstvo nadol po stupňoch duchovného vývoja až k ovládnutiu inteligencie. Len Michael - po tej dráhe, ktorou zostúpila múdrosť k svojmu poslednému stupňu, inteligencii - povedie nahor vôľu“. Mladým ľuďom Rudolf Steiner povedal, že ide o to, vybudovať Michaelovi vozidlo, na ktorom by mohol vojsť do civilizácie. Byť žiakom Michaelovým znamená kultivovaním vôle prežiť tie impulzy, ktoré vžarujú do sveta.

Aby pripravil Michaelskú školu na Zemi, prikrôčil Rudolf Steiner na konci Vianočného zjazdu ešte raz k téme prekračovania prahu ľudstvom. Počas nášho spánku cez noc sa stretávame s bytosťou strážcu prahu - avšak nevedome. Stojí na hranici medzi zmyslovým bytím a duchovným bytím a

63 GA 26, 1982, strana 146

64 GA 240, 1986, strana 202

rozprestiera, keď nie sme dost' zreli, závoj pred nadzmyslovým svetom. To sa deje pre naše vlastné dobro. Na jednej strane nemáme ešte dost' sebazoznania na to, aby sme uniesli všetky slabosti našej bytosti v ich realite a na druhej strane - kvôli tejto nedokonalosti - nedokážeme duchovný svet vnímať objektívne. V nočnom spánku prichádzali ľudia ku strážcovi prahu v každej dobe. Výnimku tvorí len doba od poslednej tretiny 19. storočia až do ukončenia kalijugy, pretože v tomto časovom období sa ľudia ku strážcovi sotva dostávali. „Ale o to viac v našej dobe, v ktorej je celému ľudstvu historicky uložené, prejsť nejakou formou popri strážcovi prahu, o to viac nachádzame, ako bolo povedané, pri zodpovedajúcich putovaniach v duchovnom svete, ako spiacie duše - ako ja a astrálne telá - pristupujú ku strážcovi prahu. To sú veľavýznamné obrazy, ktoré dnes môžeme získať: Vážny strážca prahu a okolo neho skupiny spiacich ľudských duší, ktoré v bdelom stave nemajú silu, aby k tomuto strážcovi pristúpili, ktoré k nemu pristupujú, kým spia.“⁶⁵

Významné v tejto prednáške je, že zasvätenec v území ducha dokáže spiacie ľudské duše, ktoré prichádzajú ku strážcovi prahu, rozlišovať. Vidí tých, ktorí ku strážcovi prichádzajú z myšlienok a vnemových zážitkov dnešnej civilizácie a „antroposofické duše“. O prvých hovorí, že strážca ich posielal späť, pretože svoje idey zneužili vo svete zmyslov a nenazbierali žiadne také, ktoré by mali božskú hodnotu. Ak by duše predsa len s týmito materialistickými pojmami prešli povedľa strážcu, mali by pri prebudení pocít, že myšlienky nedokážu uchopiť mozgom. Preto je dnes človek kvôli svojmu vlastnému zdraviu posielaný naspäť do nočného spánku. Ak však ľudia prechádzajú dlhšiu dobu s „bohov nehodnými“ myšlienkami bránou smrti, potom v nasledujúcom pozemskom živote nebudú mať žiadnu silu k tomu, aby si priniesli so sebou idey z duchovného sveta a žiaden rezervoár k tomu, aby mohli utvárať budúcnosť na Zemi. Bez ideí božsko-duchovného pôvodu by potom mohli ľudia myslieť a konať len z inštinktov a celý sociálny život by bol barbarizovaný. Niečo iné vníma iniciovaný pri „antroposofických dušiach“, keď v nočnom spánku prichádzajú k strážcovi prahu. Im táto vážna duchovná postava hovorí: „Vy máte len byť ešte preverení vo vašej odvahe k priznaniu sa k tomu, čo ste zaiste dokázali započúť vďaka sklonu vášho citu, vďaka sklonu vašich srdiec.“⁶⁶ Táto „skúška odvahy“, ako ju môžeme pochopiť z tejto prednášky, predpokladá, že idey antroposofie musia byť tak živé, že účinne vtečú do života. Potom by mohli takéto „antroposofické duše“ priniesť so sebou z druhej strany prahu do bdelého života také impulzy, ktoré ďaleko presahujú to, čo človek inak dokáže rozvinúť bez nočného prekročenia prahu.

Keď ľudia pestujú meditatívny život, vnášajú do duchovného sveta sily, ktoré duchovné bytosti premieňajú tak, že v bdelom živote môžu byť prežité ako vôľové impulzy. Tým sa stáva možným zasadzovať sa pre pokrok ľudstva. To, čo následne pôsobí, nevstupuje najskôr do sféry bežného vedomia, ale pôsobí to vo vôli a v citovej mysli duše ďalej. Budúcnosť antroposofickej veci závisí od toho, či si dostatočný počet ľudí prinesie z duchovného sveta takéto impulzy v zmysle Michaelovej bytosti a nasadí ich.

65 GA 233, 1991, strana 151

66 GA 233, 1991, strana 158

Rudolf Steiner videl, že sily obnovy pritečú do kultúry cez antroposofiu len v tej miere, v akej sa ľudia uschnú určitým prežívaním vedome prijať silné impulzy z druhej strany prahu. K tomu, aby sa to dosiahlo, dal významnú pomoc predovšetkým založením Michaelskej školy - v poučeníach prvej triedy slobodnej vysokej školy pre duchovnú vedu. Bola to Michaelova vôľa, aby sa na Zemi zriadila Michaelská škola a tým mohli byť v 20. storočí obnovené mystériá. Duchovní žiaci by mali byť - keďže ľudstvo ako celok prekračuje prah - „v ideovom odlesku“ vo svojich meditáciách privedení na prah duchovného sveta, aby vo svojich dušiach následne pociťovali to, čo zasvätenec prežil svojou iniciáciou pri prekročení prahu. V triednych hodinách sa najskôr opisuje cesta k priepasti, ktorú musí prekonať každý pred tým, než môže prežívajúc vkročiť do duchovného sveta. Až na druhej strane prahu nájde potom človek svoje pravé ja.

Ludwig Polzer-Hoditz si z rozhovorov, ktoré s ním viedol Rudolf Steiner na lôžku keď bol chorý, o význame Michaelskej školy poznamenal: „V tejto škole spočíva jadro budúcnosti ako možnosť. Kiež len by tomuto členovia porozumeli: Ako možnosť“⁶⁷ Steiner mohol členom prvej triedy pre nové mystérijné centrum sprostredkovať zjavenia duchovného sveta v mantrách a textoch - členovia sami však museli obsah stále nanovo naplniť životom. K tomu patrí hlboká vážnosť, pretože obnovené mystériá vyžadujú, aby Michaelská škola bola prítomná i na Zemi. (Pomoc k prežívajúcemu vrastaniu do duchovného sveta by bola, keby sa mantry prežívali - ako povedal Rudolf Steiner Polzerovi - podobne ako týždenné prípovede, ktoré vedú členov priebehom roka, keby sa teda triedne hodiny čítali v rytme podľa ročných období.)

Rudolf Steiner chcel tým, že sa nanovo vybuduje mystérijné centrum, uviesť aj nový počiatok budovania pospolitosti. Keď sa Michaelská škola začala na Zemi „inkarnovať“, začal oslovovať členov slovami „sestry a bratia“. Súčasne s tým mala byť bytosť Antroposofie, ktorá je s bytosťou Rudolfa Steinera neoddeliteľne spätá, pre všetky budúce časy kryštalizačným bodom pre budovanie pospolitosti, pretože len spirituálna múdrosť môže ľudí spojiť v duchu. To znamená, že bytosť Antroposofie musí byť prežívaná ako prítomná v centre pospolitosti, aby z nej mohol jednotlivec prijať sily.

Antroposofia nesmie byť oddelená od mena svojho zakladateľa.

Mária Steinerová v jednom článku napísala: „Hovoril mi o dobe, keď tu on už nebude a kedy ja budem musieť stáť za jeho dielom a tiež o tom, aby toto ľudské dielo zostalo spojené s jeho menom. Pretože len málokto mu zostanú verní a vznikne nebezpečenstvo, že toto jeho ľudské dielo bude odtrhnuté od jeho mena, oddialené od jeho prapôvodných zámerov. Potom budú odporčie moci môcť ovládnuť sily, ktoré ono obsahuje a použiť ich pre svoje vlastné ciele“⁶⁸

67 Thomas Meyer, Ludwig Polzer-Hoditz - „Ein Europäer“ (Európan), Perseus Verlag Bazilej, 1994, str. 565

68 Marie Steiner, „Welches sind die Aufgaben des Nachlaßvereins? (Aké sú úlohy zväzu pre pozostalosť?)“

Keď Rudolf Steiner zdôrazňoval, že antroposofia nesmie byť oddelená od jeho mena a že len málokto mu zostanú verní, tak tým zrejme nie je myslené meno „Rudolf Steiner“, ale meno tu má znamenať jeho individualitu a úlohu. Táto musí v rámci evolúcie prijať osobité postavenie.

Osobité postavenie v evolúcii majú Bodhisatvovia čiže učitelia ľudstva. Rudolf Steiner o ich podstate a ich úlohe hovoril v mnohých prednáškach. Dvanásť učiteľov ľudstva pôsobí v rámci siedmych poatlantských epôch. Vo svojej úplnosti sú označovaní ako „**Bodhisatva**“, perzonifikovaná všemúdrost' nášho sveta alebo kresťansky ako duch svätý.⁶⁹ V Jánovom evanjeliu sa o pôsobení ducha svätého hovorí: „Keď však príde on, duch pravdy a poznania, tak on bude vašim vodcom na ceste k súhrnnej pravde. Nebude hovoriť sám zo seba, ale to, čo počuje, to vysloví a zvestuje vám to, čo prichádza. On zvestuje moju bytosť; pretože to, čo načerpá z mojej bytosti, to vám zvestuje“ (Jn 16,13, preklad Emil Bock)

Zo sily spoločenstva zasvätených, ktorí vo svojej úplnosti pôsobia ako „duch svätý“, sa na jednotlivú individualitu prenáša „hodnosť bodhisatvu“, spojená s jednou vlastnou samostatnou úlohou. Sama táto individualita sa potom následne označuje ako bodhisatva. O súčasnom učiteľovi ľudstva platí to, že sa objavuje stále na Zemi ako významný človek, ako následník Gautámu Budhu: „*V tom okamihu, kedy bodhisatva prijal osvietenie a vystúpil na stupeň budhu, menoval súčasne i následníka za bodhisatvu. Tento nasledovný bodhisatva sa teraz stále objavuje ako človek, ako významný človek, až kým on sám nevystúpi k hodnosti budhu.*“⁷⁰

V západnej kultúre, prinajmenšom však v antroposofických kruhoch by sa mali výsledky bádania Rudolfa Steinera o učiteľovi ľudstva, v súčasnosti vedúcom bodhisatvovi, brať vážne. Rudolf Steiner sa vždy pridŕžal východného pojmu „bodhisatva“. Podľa mojej mienky je to pomôcka pre potrebné premostenie k tomu duchovnému prúdu, ktorý počíta so skutočnosťou bodhisatvov, ktorému sú však ďalekosiahlo neznáme poznatky duchovnej vedy: že dnešný Maitreya-bodhisatva sa bude vždy označovať ako veľký zvestovateľ Kristovho impulzu.

Pred Vianočným zjazdom, v auguste 1923, Rudolf Steiner ešte raz hovoril o tom, čo je rozhodujúce pri v súčasnosti vedúcom bodhisatvovi a zdôraznil, že tento môže ľudí viesť len vtedy, ak ľudia budú chcieť počuť a prijať jeho náuku z vlastnej slobody. Po týchto výpovediach prichádza bezprostredne k niečomu, čo je zdanlivo vedľajšie. Hovorí o tom, že autá, hoci potrebné, rušia duchovnú atmosféru Penmaenmawru (Anglicko), rušivo sa stavajú do imaginácií, ktoré sú s týmto objektom spojené - a potom sa dostáva ešte raz vo zvláštnom obrate k významu bodhisatvu: „*Popri automobilovej premávke so všetkým, čo s tým súvisí, musí vystúpiť srdce so sklonom k spirituálnemu svetu. A potom sa ľudstvo, i keby ešte iné veci prišli, než automobily, bude môcť ďalej prenikať práve svojou vlastnou silou a slobodou, ktorá musela vzniknúť a ktorá tiež musí opäť viesť k bodhisatvovi*“⁷¹

69 GA 113, prednáška z 31. augusta 1909

70 GA 133, 1989, strana 17

71 GA 227, 1960, strana 216

Vo veku duše vedomej človek musí nájsť svoju duševnú rovnováhu voči civilizácii a technike. To dokáže, ak v ňom vznikne sklon, prežívajúc preniknúť do spirituálneho sveta. Na tejto ceste sa bodhisatva môže stať vodcom, pretože jeho úlohou je sprevádzať človeka - na ceste poznania - k prežívaniu duchovného sveta. Ako vidí Rudolf Steiner svoju úlohu vo svete, to vyslovil v roku 1910: *„Po smrti je plodným to, čo sme prijali ako duchovnú múdrosť, jedno, či sme ju sami zreli alebo nie . . . Individuálne, teda vo vyššom zmysle uspokojujú egoizmus, nikto nedosiahne náskok tým, že mu je pre jeho karmu ponúknutá možnosť nazerat' do duchovného sveta. Všetko to, čo si chceme získať pre náš individuálny život, musíme si získať na fyzickej rovine a tiež doviest' to do takých foriem, ktoré fyzickej rovine vyhovujú. A ak aj budha či bodhisatva stoja v hierarchiách duchovného sveta vyššie, než iné ľudské individuality, tak je to práve tým, že si toto „vyššie“ osvojili tak a tak veľa inkarnáciami na fyzickej rovine . . . Spirituálnym osvietením si človek nemôže nič získať pre seba. To, čo si získa, si môže získať len ako služobník tohto sveta vo všeobecnosti a pre seba len tým, že to získa pre iných. Tak teda stojí duchovný bádateľ medzi svojimi blíždymi. Ak chcú počuť to, čo vyvádza a prijat' to, získajú rovnaký pokrok, ako on sám, dôjdu voči svojej individualite práve tak ďaleko, ako on“⁷²*

V predkresťanskej dobe ľudia prijímali náuku bodhisatvov, spoznávali túto tak vysoko postavenú osobnosť ako vodcu. Dnes sa vo všeobecnosti málo zaoberáme špecifickým aspektom ich bytosti, ktorý si oni, v porovnaní s inými ľuďmi, pozdvihli. Som presvedčený, že individualitu bodhisatvu, jeho úlohu ako vodcu ľudstva, musíme vidieť v priamej súvislosti s osobnosťou Rudolfa Steinera, s jeho menom.⁷³ Pre antroposofov a pre úlohu strednej Európy by bolo veľkou tragikou, keby misia súčasného bodhisatvu, ktorá je zviazaná s jednou individualitou, nebola pochopená.⁷⁴ Pre objasnenie by som to rád porovnal s tragikou, ktorú na prelome vekov vidíme v židovskom národe vo vzťahu k očakávaniu mesiáša. Toto spočíva v skutočnosti, že ľudia si kládli na jeho príchod na Zem tak vysoké očakávania, že tieto predstavy im zabránili spoznať mesiáša ako človeka na Zemi. V súčasnosti naproti tomu prevažuje poňatie „prostého muža z Nazaretu“, ktoré bráni prijatiu kozmického rozmeru Kristovej bytosti.

Dramatika našej doby je určená zápasom Rudolfa Steinera o to, aby zniesol k ľuďom Michaelovo zjavenie tak, že ho títo budú môcť slobodne prijat' do svojho poznania. Ním bol cez duchovnú vedu daný ľudstvu impulz, ktorého dosah bude môcť byť vedomím uchopovaný len pozvoľne.

72 GA 124, 1995, strana 20

73 Heinz Eckhoff, „Rudolf Steiners Aufgabe unter den großen Eingeweihten - Gedanken zur Bodhisattva-Frage (Úloha Rudolfa Steinera medzi veľkými zasvätenými - myšlienky k otázke bodhisatvu)“, J. Ch. Mellinger Verlag Stuttgart

74 Úplne iné stanovisko zastáva Sergej O. Prokofiev: „Identifikovanie individuality Rudolfa Steinera s individualitou Maitreya bodhisatvu by bolo veľkou chybou“ („Der Osten im Lichte des Westens“ „Východ vo svetle západu“, časť III, 1997, Verlag am Goetheanum)

1. Sebauvedomenie v zmysle karmy: úloha antroposofickej spoločnosti

Novozaložením Všeobecnej antroposofickej spoločnosti bolo spojené antroposofické hnutie so spoločnosťou. Konkrétne to znamenalo, že k zodpovednosti za antroposofické hnutie pristúpila zodpovednosť za pôsobenie členov v rámci inštitúcie - to bolo spôsobené prijatím úradu prvého predsedajúceho. A túto zodpovednosť musel Rudolf Steiner prevziať pred duchovným svetom, pretože to bol predpoklad k tomu, aby vôbec mohli Michaelove inšpirácie prúdiť ďalej. Vianočný zjazd uskutočnil s vedomím, že prijatím úradu bude jeho osud závislý od pôsobenia členov. A súčasne si bol vedomý, že útoky okultných síl budú po Vianočnom zjazde o to silnejšie, o čo viac by do spoločnosti vtiahol ezoterický prúd a sám na to členov upozorňoval: „*S tým je späté to, že síce - myslím to z duchovnej stránky - veľmi silné sily protivníkov, démonické sily útočia na antroposofické hnutie, ale je úplne oprávnené dúfať, že sily spojenectva, ktoré sme Vianočným zjazdom smeli uzatvoriť s dobrými duchovnými mocnosťami, budú v budúcnosti v stave, všetky tie protisily v duchovnej oblasti, ktoré si posluhujú ľuďmi na Zemi, aby dosiahli svoje ciele, všetky tieto protiviacie sa sily poraziť.*“⁷⁵

Hojnosť toho, čo skrze Rudolfa Steinera v nasledovných mesiacoch vprúdilo z duchovného sveta, vyvolalo u členov hlboké oduševnenie, ale už po krátkom čase musel Rudolf Steiner skonštatovať, že ľudia vnútorne ani vo vzťahu na svoju spoluprácu v spoločnosti nedokázali držať krok s jeho zámermi. Už v roku 1924 hovoril o tom, že členstvo musí vyvinúť veľké úsilie, aby dokázalo preniknúť impulz Vianočného zjazdu. Obet' Rudolfa Steinera, jeho pripravenosť karmicky niesť zlyhanie členov počas jeho pozemského života - bolo toto rozpoznané? Vyjadril sa, že väčšina členov si nie je vôbec vedomá, že ich práca v spoločnosti je určovaná z osobných ambícií, ba že sa v týchto záležitostiach o sebe samých klamú - to, čo robia, považujú za neosobné. Rudolf Steiner tým prežil tie najstrašnejšie spätné rázy. V spomienkovom prejave za zomretú spolupracovníčku Edith Maryon to vyjadril takto: „*To, čo na Zemi vystupuje ako osobné, to je, ak sa to zmieša s tým, čo sa má práve pre antroposofickú vec udiat, element, ktorý je nezodpovedateľný pred duchovným svetom, ak zostane osobným. A aké ťažkosti vyrastú tomu, kto má pred duchovným svetom zastupovať nejakú vec tak, že je za ňu plne zodpovedný, keď niekedy musí priniesť spolu s tým, čo má zastupovať, to, čo pramení z osobných ambícií zúčastnených ľudí! Čo to spôsobuje, toho by ste si mali predsa byť trochu vedomí. [. . .] A to pôsobí v najhrôzostrašnejších spätných rázoch z duchovného sveta na toho, kto tieto veci, ktoré pramenia z osobností, má so sebou vnášať do duchovného sveta.*“⁷⁶

Ite Wegmanovej sa zdôveril s tým, že Klingsor obzvlášť pôsobí od Vianočného zjazdu cez anti-Michaelských démonov. Sily Klingsora nepôsobia tak, ako v časoch Grálu v deviatom storočí, len z jedného miesta, z Kalábie, ale „kozmozologické poblúznenia v tom, čo je čiernomagické“ sú dnes rozprestreté po celom svete. Členmi bolo sotva správne ocenené, aké okultné útoky boli zamerané

75 GA 260a, strana 204

76 GA 261, strana 305

obzvlášť na Rudolfa Steinera. Rudolf Mayer, farár spoločenstva kresťanov, tlmočil jeden dôležitý výrok Rudolfa Steinera niekoľko mesiacov po Vianočnom zjazde takto: „Vianočný zjazd sa neprijíma. Ešte má čas. Keď však nebude prijatý do jesene, potom ahrimanské mocnosti vrátia úder“⁷⁷. Zo svojho nemocničného lôžka líči Rudolf Steiner 15. októbra 1924 svoj stav v jednom liste Márii Steinerovej: „Povedal som Ti už dávnejšie, že od januára 1923 spojenie vyšších článkov mojej bytosti s mojim fyzickým telom už nie je úplné; stratil som v istom zmysle v živote v duchu bezprostrednú súvislosť s mojou fyzickou organizáciou. Nie s fyzickým svetom. Naopak - zdravá schopnosť jeho posudzovania sa stala ešte silnejšou a aj obsiahlejšou. Ale práve preto, že v duchu všetko prebieha aj pre fyzický svet bez čo i najmenších omylov, skúšajú to protisily s fyzickým telom“⁷⁸

Niektoré osobnosti hovorili, že Rudolf Steiner sa im zdôveril o okultných útokoch na jeho osobu. Takéto ústne podané informácie môžu byť spochybnené, ak však človek predsa len premyslí moc a cieľavedomosť týchto okultných spoločností, potom útoky spočívajú akoby samozrejme vo sfére ich vôle. (Ehrenfried Pfeiferová spoznala v Spojených štátoch osobnosť, ktorá jej oznámila, že počiatkom dvadsiatych rokov patrila k jednému okultnému bratstvu, ktorého členovia dostali v roku 1924 úlohu, znemožniť Rudolfovi Steinerovi prijímanie potravy.⁷⁹

V čom spočívala nová ezoterika, ktorá tak masívne vyvolala protisily na bojisko? Dve úlohy každého jedného antroposofa boli dôrazne vyzdvihované: Budovanie vedomia o veľkých rozhodnutiach, v ktorých ľudstvo dnes stojí a znovunastolenie pravdy karmy: „*Čo spája členov antroposofickej spoločnosti? Spája ich to, že si dávajú svoju karmu do poriadku.*“ Preto Rudolf Steiner po Vianočnom zjazde hovoril nezakryte o karmických súvislostiach antroposofického hnutia. Ukázal, že ľudia, ktorí sa dnes nachádzajú v antroposofickej spoločnosti, stáli v minulosti v rôznych duchovno-historických prúdoch, ktorých príslušníci sa v názoroch a konaniach dokázali považovať za protivníkov. Impulz k tomu, aby napriek protikladom sa teraz zasadili za spoločnú vec, vznikol v týchto ľuďoch v dobe medzi smrťou a novým narodením v nadzmyslovej Michaelovej škole. Tam boli odhalené mocné imaginácie mystérijných tajomstiev minulosti a tiež pohľad do budúcnosti, ktorý ukázal, ako musia všetky duše spolupracovať, aby dokázali zachrániť kultúru pred definitívnym rozpadom vo veľkých sporoch na konci 20. storočia.

Karmickými prednáškami z roku 1924 mala byť prebudená „spomienka ducha“ na tieto zážitky a rozhodnutia, pochádzajúce pred narodením. V nadzmyslovej Michealovej škole stál pred dušami mohutný obraz duchovných bojov, ktorý budú musieť vybojovať na konci 20. storočia. Duchovných bojov s okultnými zoskupeniami, ktoré sú inšpirované ahrimanskými protiškolami a „obsadili“ polia pôsobnosti, ktoré však v zmysle pokračujúceho vývoja musia byť obsadené „antroposofickými dušami“.

77 List Rudolfa Meyera pánovi Waegerovi, archív Správy pozostalosti

78 GA 262, 1967, strana 242

79 Ehrenfried Pfeifferová povedala o tomto zážitku Wilhelmovi Rathovi.

Karmické súvislosti v rámci zakladajúceho predstavenstva

Vianočným zjazdom bol položený zárodok pre nové utváranie spoločnosti. Budúcnosť mala vzísť z toho, že sa spirituálny pocit spolupatričnosti sa rozvinie z prežívania duchovného impulzu - práve aj tam, kde musí byť najskôr usporiadaná karma. Rudolf Steiner preto povolal - zo svetodejiny nevyhnutnosti - do zakladajúceho predstavenstva celkom určité osobnosti, ktoré boli súčasne aj predstaviteľmi rôznych duchovných prúdov. Nové budovanie spoločnosti - i v predstavenstve - sa malo zapáliť na bytosti Antroposofie. Mal to byť tak mocný impulz, aby sa ním prekonali osobné ťažkosti, ktoré zasahujú svojimi účinkami z predchádzajúcich pozemských životov.

Pôvodne malo predstavenstvo zahŕňať sedem členov. Popri Rudolfovi Steinerovi to mali byť: Mária Steinerová, Albert Steffen, Ita Wegmanová, Edith Maryonová, Elisabeth Vreedeová a Günther Wachsmuth. Michaelská škola (Slobodná vysoká škola pre duchovnú vedu pri Goetheane) mala byť rozčlenená na tri triedy, pričom Rudolf Steiner chcel skrze Itu Wegmanovú viesť prvú triedu, druhú triedu skrze Máriu Steinerovú, zatiaľ čo on sám chcel - ako istý druh majstrovskej triedy - viesť tretiu triedu. Triedy mali niesť čisto kultický charakter.

Mária Steinerová a Ita Wegmanová tým zaujali v rámci predstavenstva zvláštne postavenie. Ako je známe, už prvá trieda zostala neúplnou (plánovalo sa zriadenie druhého a tretieho oddelenia), a predstavenstvo pozostávalo v skutočnosti len zo šiestich členov, pretože Edith Maryonová po vyhorení prvého Goetheana ochorela a pár mesiacov po Vianočnom zjazde zomrela. Úlohy Alberta Steffena, Günthera Wachsmutha a Elisabeth Vreedeovej mali spočívať len v tom, čo sa týkalo čisto spravovania. „Miesto, primerané ich osudu, majú v rámci sekcií“. To vychádza najavo z rozhovorov, ktoré Rudolf Steiner viedol s Ludwigom Grófom Polzer-Hoditzom. Pokiaľ dokážeme následne pociťovať vtedajšie pomery, mal Rudolf Steiner k Polzer-Hoditzovi vzťah zvláštnej dôvery, pretože jedine jemu rozprával o vnútornej výstavbe troch tried Michaelskej školy, jedine jemu dal poukazy ku karmickým súvislostiam jednotlivých členov predstavenstva a oznámil mu, že po jeho smrti by sa mal uskutočniť pohreb do zeme. Je istou tragikou, že žiadna zo zodpovedajúcich osobností na Polzerove návštevy u Rudolfa Steinera nereagovala. Polzer-Hoditz dúfal v otázky v tomto smere, ale sám od seba nemal asi odvahu hovoriť o týchto „výbušných“ témach. Zachytil ich vo svojich osobných poznámkach. Podľa môjho náhľadu, karmické vzťahy členov predstavenstva, ktoré sú tam zaznačené, vrhajú svetlo na inak tak ťažko usledovateľné tragické udalosti v Antroposofickej spoločnosti.⁸⁰

⁸⁰ Ilona Schubertová, jeho nevesta, rozsiahlo referovala Polzer-Hoditzovi o rozhovoroch, ktoré s nim viedol Rudolf Steiner, keď si ich zapisoval do svojho denníka. Ona sama nepoznala písomné záznamy. Táto skutočnosť mi potvrdzuje, že Polzerove záznamy sú pravé. Ilonu Schubertovú som viackrát vyhľadal v Dornachu a nechal som ju, aby mi rozprávala o týchto rozhovoroch. Tieto záznamy boli rozmnožené a rozšírené Paulom Michaelisom, blízkym priateľom Polzera. Michaelisa som osobne poznal ako zodpovedného človeka. Zapisníky sú dnes zverejnené - porov, pozn. 67

Posledný rozhovor Rudolfa Steinera s Polzerom sa uskutočnil 3.marca 1925. Z osobných záznamov vyplýva, že prúd, ktorý bojuje proti spirutálnu, je možné cítiť aj v rámci Antroposofickej spoločnosti. Rudolf Steiner dúfal, že tento prúd bude paralyzovaný Vianočným zjazdom tým, že v rámci predstavenstva dbal na istú paritu ženského a mužského ducha. Boli však vnímateľné tendencie zo starých súvislostí, ako by mal byť ženský duch vyradený. Už v roku 1905, keď hovoril o chrámovej legende, poukázal na významný spodný prúd (vyradenie ženského pohlavia).⁸¹ Ale tento poukaz asi nebol pochopený v správnom zmysle, pretože boj proti „duchu“ leží ešte vždy za všetkým vonkajším dianím. Rudolf Steiner hovoril o tomto karmickom prúde, ktorý je spojený s individualitou Alberta Steffena. Tento „... musel byť nami prijatý, a je akoby zemskou základňou duchovného trojuholníka v pentagrame.“ (V obraze pentagramu predstavujú Albert Steffen a Günther Wachsmuth zemskú základňu, zatiaľ čo Mária Steinerová mala tvoriť špic trojuholníka a Rudolf Steiner stredobod.)

Tým sme sa dotkli osudových prelínaní zvlášť medzi Máriou Steinerovou, Albertom Steffenom a Güntherom Wachsmuthom. Spoločne prežitý čas, kedy vzniklo veľa nevyrovnanej karmy, ležal vo štvrtom storočí po Kristovi, keď sa tri osobnosti vtelili v Alexandrii. Rudolf Steiner Polzerovi vzhľadom k tomu spomenul, že o osobnostiach, ktoré neskôr povolal do predstavenstva v Dornachu, už hovoril v prednáškach „Okultné dejiny“⁸². V prvej prednáške z tohto radu, ktorá sa konala v decembri 1910 v Stuttgarte, sa hovorí o osobnosti menom Hypatia a dvoch biskupoch, Kyrillovi a Theophilovi. Pre porozumenie karmických súvislostí je nanajvýš dôležitý tento opis:

„Sú tam schopní ľudia, s mimoriadnou hĺbkou v tajomstvách starých tajných náuk, ale stalo sa to všetko osobným, v Alexandrii pôsobia osobnosti. A kresťanstvo vstupuje do Alexandrie najskôr, dalo by sa povedať, akoby vo svojom degenerovanom stupni detstva. Kresťanstvo, ktoré je povolané k tomu, aby to, čo je v človeku osobného, viedlo vyššie, do neosobného, to v Alexandrii vystupuje zvlášť silno. A predovšetkým pôsobia tieto kresťanské osobnosti tak, že máme často dojem: V ich činoch sú už predčasne obsiahnuté čisto osobné skutky biskupov a arcibiskupov, ktorí prišli v neskorších dobách. Tak pôsobí arcibiskup Theophilos vo 4.storočí, tak pôsobí aj jeho následník a príbuzný, svätý Kyrillos. Môžeme ich posúdiť takpovediac len z ich ľudských slabostí. Kresťanstvo, ktoré má dať ľudstvu to najvyššie, ukazuje sa najskôr vo svojich najväčších slabostiach a zo svojej osobnej stránky. Ale v Alexandrii mal byť pred celý vývoj ľudstva postavený charakteristický znak. [. . .] Najhlbšia nenávisť žila v kresťanských hodnostároch Alexandrie menovite voči individualitám znovuzrodených orfikov. A preto sa nemôžeme čudovať, že znovuvtelená orfická individualita bola očiernená, že je čierny mág.“⁸³

Charakteristický znak, ktorý mal byť v Alexandrii postavený, bol daný tým, že osobnosti mali vo svojom osude na Zemi prežiť niečo, čo sami prežili čisto duševne na svojej ceste zasvätenia v predošlých inkarnáciách, ktoré ešte boli preniknuté hlbokou spiritualitou. To sa stalo predovšetkým

81 GA 93, prednáška z 23. októbra 1905

82 GA 126, prednáška z 27. decembra 1910

83 Ako predtým

známej filozofke a matematicke Hypatii. Mala teraz na fyzickej rovine prežiť to, čo v jednej predošlej inkarnácii pri svojom zasvätení do orfických mystérií prežila čisto duševne. Mnoho žiakov orfických mystérií pretrpelo duševný zážitok „rozkúskovania“ - odovzdania sa Zemi, ľudstvu a duchovnému svetu - a tým to najvyššie, čo bolo možné v predkresťanskej dobe ako príprava na prehĺbené prijatie kresťanstva. Avšak Hypatia si musela tento zážitok rozkúskovania pretrpieť i na fyzickej rovine. Besnením ľudí, ktorí boli okolo Kyrilla, bola Hypatia poštvanými masami ťahaná po zemi až do jedného chrámu a tam roztrhaná a rozkúskovaná.

(Rudolf Steiner opisuje, ako táto individualita pôsobila v jednej z nasledovných inkarnácií „približne okolo prelomu z 12. na 13. storočie, ako významný, komplexný, univerzálny duch novších dejín, ktorý mal veľký vplyv na to, čo je súhrnom prírodovedeckého ako i filozofického poznania“⁸⁴ Okolo prelomu z 12. na 13. storočie žil Albertus Magnus, na ktorého jediného sa hodí vyššie spomenutá charakteristika. V jednom poznámkovom zošite si Rudolf Steiner medzi dáta, ktoré sa týkajú zjavných reinkarnácií, vedľa mena Hypatia zaznačil meno Albertus Magnus. Archívne číslo 523.)

Polzer Hoditz si poznamenal, že individualita, ktorá je spojená s Albertom Steffenom, sa vtelila vo štvrtom storočí po Kristovi v Kyrillovi a predtým bola zasvätencom v mexických mystériách, ktorý nechal najväčšieho čierneho mága pribiť na kríž v tom istom okamihu, v ktorom sa odohralo mystérium na Golgote. Tým mu bola zverená svetodejinná úloha. Ale ak aj v predkresťanskej inkarnácii osobnosti uskutočnili veľké činy v zmysle ľudského vývoja, tak od štvrtého kultúrneho časopriestoru - teda aj v Alexandrii - začína človek stavať sám na sebe a musí konať z vlastných síl. Ani tie najvýznamnejšie činy minulosti ho nechránia - ak musí konať zo síl vlastného ja - pred chybným úsudkom. Kyrillos videl následkom svojej predchádzajúcej inkarnácie vo filozofke Hypatii pohanského čierneho mága.

Keď Rudolf Steiner povolal k Vianočnému zjazdu 1923 päť osobností do ezoterického predstavenstva, bol si vedomý, že za každým z týchto reprezentantov najrozličnejších duchovných prúdov opäť stoja členovia, ktorí majú ku každému jednotlivému členovi predstavenstva zvláštny vzťah dôvery. Karmické protiklady rôznych prúdov by mohli byť premostené, keby sa bol impulz Vianočného zjazdu vžil do duší tak hlboko, aby sa z tohto nového impulzu to, čo je osobné, prepracovalo na nadosobné - kresťanské. „Usporiadanie karmy“ bol základný motív Vianočného zjazdu. Spočíval v zmysle novej črty, ktorá pochádzala z Vianočného zjazdu „že v podstate antroposofická spoločnosť sa až teraz pridrižiava toho, v čom sa sama môže vidieť ako vo „svetovom zrkadle“ a že sa môže vidieť odzrkadlený i jednotliviec so svojou karmou, ktorá ho do antroposofickej spoločnosti priviedla.“⁸⁵

V prednáškach „Svetové dejiny vo svetle antroposofie a ako základ poznania ľudského ducha“, ktoré sa konali počas Vianočného zjazdu, sa Rudolf Steiner dostal i ku karmickému pozadiu iných osobností, ktoré reprezentatívne pôsobili v Antroposofickej spoločnosti. Poslucháčom zostalo akiste

84 GA 126, 1992, strana 56

85 GA 240, 1986, strana 198

z najväčšej časti skryté, ktoré osobnosti boli opísané v ich historickom význame v minulých kultúrnych epochách. V knihe od Margaréty a Ericha Kirchner-Bockholdovcov „Úloha Rudolfa Steinera a Ity Wegmanovej v ľudstve“ boli tieto osobnosti opísané vo svojom spoločnom pôsobení.⁸⁶ Táto kniha a trojzväzková dokumentácia od Emanuela Zeylmans van Emmichovena „Wer war Ita Wegman? (Kto bola Ita Wegmanová?)“ predstavili potom túto osobnosť v jej karmickom zväzku k Rudolfovi Steinerovi.

Keď sa po smrti Rudolfa Steinera stali inkarnácie Ity Wegmanovej známymi, viedlo to k silným napätiam v spoločnosti. Z tejto skutočnosti môže byť jasným, že samotná oboznámenosť o minulých inkarnáciách, najmä ak sa o tom hovorí, ešte neznamená žiadne usporiadanie karmy. V tejto súvislosti je však významné, keď Ita Wegmanová v posledných dňoch svojho života vyslovila o svojom vzťahu k Márii Steinerovej nasledovné: „Tragika týmto životom končí. Medzi nami už nie je nič, čo by mohlo stáť v ceste budúcej spoločnej práci pre Rudolfa Steinera“⁸⁷ Sledujúc členov prvého predstavenstva možno povedať, že obe významné osobnosti, Mária Steinerová a Ita Wegmanová najzreteľnejšie rozpoznali, že Rudolf Steiner priniesol Vianočným zjazdom obeť. Ita Wegmanová hovorila napríklad o tom čo jej povedal Rudolf Steiner nejaký čas po Vianočnom zjazde: „Jedného dňa mi Rudolf Steiner oznámil, ako sa anti-Michaelskí démoni dali bezohľadne do práce, aby Michaelovo dielo nenechali vzísť a aby ho zničili . . . Títo anti-Michaelskí démoni, ku ktorým patrí aj Klingsor a jeho zástupy, boli schopní v práci a výsmešne hrozili, že ak impulzy Michaelove, ktoré boli tak mocne nasadené, nedokážu spôsobiť prielom, uplatnia sa oni. Moja úzkostlivá otázka bola: čo nastane, keď sa to nepodarí? A odpoveď znela: potom bude vládnuť karma . . . A tak vládla karma neúprosne ďalej. - A vieme všetci, ako bolestne sa udalosti ďalej rozvinuli. - Karma si vyžiadala obeť smrti.“⁸⁸

Keď znie „A tak vládla karma neúprosne ďalej“, tak je zrejmé, že sa jedná o pokračujúce pôsobenie neusporiadanej karmy minulosti. Má ďalekosiahle následky, ak sa úloha, „usporiadať“ si navzájom karmu, obíde. Protisily prerazili už niekoľko mesiacov po Vianočnom zjazde, vystupňovali sa v rokoch po smrti Rudolfa Steinera a viedli k približne dvom tisícom vylúčených a vystúpených v roku 1935. Elisabeth Vreedeová sa bezprostredne po týchto vylúčeníach vyslovila, že udalosti v Dornachu majú svoj dopad na svetové dejiny. „Priehrada voči národnému socializmu bola teraz prelomená“⁸⁹ Zopár mesiacov po tom bola antroposofická spoločnosť v Nemecku zakázaná. Vylúčenia a rozvrátené pomery v Dornachu vrhli Antroposofickú spoločnosť desaťročia naspäť v jej rozvoji a sú tiež jedným zo základov toho, že Rudolfom Steinerom predpovedané rozšírenie antroposofie na prelome 20. a 21. storočí sa v žiadnom prípade nedosiahlo. Keď sa dnes kriticky zaoberáme

86 Margarete und Erich Kirchner-Bockhold, „Die Menschheitsaufgabe Rudolf Steiners und Ita Wegmans“, 1976, Dornach

87 Emanuel Zeylmans „Wer war Ita Wegman? Eine Dokumentation. (Kto bola Ita Wegmanová? Dokumentácia)“ Zväzok III, Heidelberg 1992

88 Ita Wegman, „An die Freunde (Priateľom)“ 1968, Natura Verlag Arlesheim, strana 102

89 Oznámenie Wilhelma Ratha, ktorý tieto slová počul v dome Vreedeovej a podelil sa so mnou o ne.

vtedajším chovaním členov, musíme sa spýtať - boli by sme skutočne jednali inak, boli by sme dnes zrelší? Smrťou Rudolfa Steinera naším „ničnechápaním“ - nastúpila pauza. Rudolf Steiner sa o možnom neuchopení zámerov Vianočného zjazdu vyjadril takto: *„Ak sa tento Vianočný zjazd prijme len tak, ako ľudia tak radi prijali predchádzajúce zjazdy, postupne vyprchá, potom stratí svoj obsah a potom by bolo bývalo lepšie, keby sme sa nikdy nezišli. Pretože duchovno má už raz takú vlastnosť, že ak sa neuchopí, tak zmizne. Samozrejme nerozplynie sa do kozmu, ale zmizne pre to miesto, kde práve už nie je ďalej pestované. Potom si práve hľadá iné miesto v kozme. A pre také čosi ako náš Vianočný zjazd nie sme odkazovaní na to, čo sa odohráva v rámci Zemskej oblasti“*⁹⁰

Bol Vianočný zjazd prijatý?

Keď som pred viac než päťdesiatimi rokmi, bezprostredne po konci druhej svetovej vojny, vstúpil do spoločnosti, prežil som v nej pri veľmi veľa osobnostiach bezprostrednú spiritualitu a oduševnenie v opisovaní a zastupovaní antroposofie. Ak človek zastával desaťročia aktívne antroposofickú prácu, potom patrí k osudu aj to, že prežije a pretrpí si aj spory v spoločnosti. Zvládnuť minulosť histórie spoločnosti znamená získať si vhlád do pozadia konfliktov. V duši dozreje poznanie, ktoré má nevyhnutne osobný ráz.

Úlohou spoločnosti malo byť pestovanie duševného života v pospolitosti, pretože spoločné úsilie o duchovné ideály ľudí spája. Túto prepojenosť som mohol prežívať po desaťročia v aktívnom spoluvytváraní práce v pobočke. Mnoho členov bolo a je prepojených spoločnou prácou antroposofie, bez ktorej život nie je viac predstaviteľný. Taký zdroj sily potrebujeme. Dnes sa však jednako počty zúčastnených znižujú a početné antroposofické zariadenia sú ohrozené vo svojej existencii. Kde spočívajú príčiny tejto stagnácie? - Zaiste hrajú istú úlohu zmenené dobové pomery a antroposofia stojí v stále väčšom boji s protisilami. Ale ku správnej diagnóze musí patriť kritické zamyslenie sa nad sebou.

V roku 1923 sa Rudolf Steiner o Antroposofickej spoločnosti vyslovil: *„Ale rozpadne sa celkom isto, ak, aj keby teraz k tomu všetkému, čo už má ako vonkajšie základy, ešte vybudovala aj nové Goetheanum, keby nepovstalo to vedomie, o ktorom som hovoril v týchto prednáškach, keby tu nebolo toto zamyslenie sa nad sebou. Potom však, keď sa rozpadne, rozpadne sa veľmi rýchlo. Ale to úplne závisí na vôli tých, ktorí sú v Antroposofickej spoločnosti. Antroposofia sa akiste zo sveta nestratí, ale mohla by na desaťročia i dlhšie, povedal by som, klesnúť do latentného stavu a potom neskôr by mohla byť opäť vyzdvihnutá. Obrovsky veľa by sa však stratilo pre vývoj ľudstva“*⁹¹

Rudolfovi Steinerovi záležalo na tom, založiť na Zemi ezoterické centrum, z ktorého by do kultúry mali vtekať spirituálne impulzy. Chcel, aby si verejnosť bola vedomá tohto centra ako zdroja

90 GA 260, Die Weihnachtstagung zur Begründung der allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft 1923/24 (Vianočný zjazd k založeniu Antroposofickej spoločnosti 1923/24)

91 GA 258, 1959, strana 185

kultúrnej obnovy a aby toto centrum mohlo byť požiadané o radu vo všetkých rozhodujúcich otázkach verejného života. Mala tak povstať spirituálna protiváha k mocnostiam odporu, ktoré sa ku koncu 20. storočia usilovali o vrchol svojho pôsobenia.

Predpokladom k dosiahnutiu tohto cieľa bolo znovuzaloženie Antroposofickej spoločnosti. Akú zvláštnu formu chcel spoločnosti dať, to vyjadril vo vete: *„Dať Antroposofickej spoločnosti formu, akú antroposofické hnutie potrebuje ku svojej kultivácii, to bolo zamýšľané práve ukončeným Vianočným zjazdom v Goetheane. Takáto spoločnosť nemôže mať abstraktné smernice alebo štatút. Pretože jej základ je daný nahliadnutiami do duchovného sveta, pred ktorými stála ako antroposofia“* Dnes vieme, že čas k ochoreniu a smrti Rudolfa Steinera v marci 1925 bol prikrátky na to, aby sa tento mocný impulz na Zemi realizoval.

Antroposofická spoločnosť mala byť „vzorovým príkladom“ pre spoluprácu individuálnych impulzov „slobodných duchov“ a pestovanie duševného života v ľudskej pospolitosti. Štatút Vianočného zjazdu nie je žiadnym štatútom nejakého združenia. Všetko spravujúce, byrokratické malo zostať mimo. Antroposofická spoločnosť však musela ako právna inštitúcia vypracovať stanovy podľa švajčiarskeho práva. Združenie „Všeobecná antroposofická spoločnosť v Dornachu“ bolo zapísané so svojimi stanovami v obchodnom registri kantona Solothurn 3. augusta 1924. Rudolf Steiner chcel podľa ideí trojčlennosti oslobodiť duchovný život od všetkých právnych a hospodárskych funkcií. Preto bolo všeobecné členstvo účastným (mimoriadnym). Nebolo tiež smerodajné (teda ani oprávnené hlasovať) pre právne a hospodárske otázky združenia. Združenie samotné malo len veľmi malý počet (19) členov, oprávnených hlasovať, ktorí niesli všetky právne a hospodárske záujmy a pododdelenia: Stavebný zväz Goetheana, Filozoficko-antroposofické nakladateľstvo a klinika v Arlesheime mali tvoriť „správu kapitálu duchovného života“.

V čase, ktorý ešte Rudolfovi Steinerovi zostával, nebolo možné v praxi priviesť do súladu zámery Vianočného zjazdu s právnymi nevyhnutnosťami združenia. To znamenalo, že členovia neboli vo všeobecnosti oboznámení s konštitúciou spoločnosti v zmysle trojčlennosti. Tragika spočíva v tom, že po smrti Rudolfa Steinera sa na valnom zhromaždení združenia „Všeobecná antroposofická spoločnosť“, dňa 29. decembra 1925 zmenou štatútu všetci mimoriadni členovia združenia stali členmi riadnymi. Mimo iného to malo za následok to, že členovia teraz - čo sa na Vianočnom zjazde neplánovalo - mohli byť zo spoločnosti vylúčení. Dôsledkom bolo, že prvý predseda mal možnosť tie aktivity, s ktorými nesúhlasil (napríklad spor o uznanie slobodného antroposofického spolku „Freie anthroposophische Vereinigung“), považovať za niečo, čo stojí mimo spoločnosti, čo sa aj často dialo. Keďže predstavenstvo aj po smrti Rudolfa Steinera hlásalo jednotu antroposofického hnutia s antroposofickou spoločnosťou, inštitucionalizovalo vylučovací paragraf v zmysle práva triediť ľudí zo spoločnosti na „antroposofov“ a vylúčených, ktorí podľa toho: nie sú antroposofmi v zmysle Vianočného zjazdu.⁹²

92 Ku orientácii o „Konštitúcii“ odkazujem na spis „Individuum und Gesellschaft (Individuum a spoločnosť)“ od Michaela Gsängera, Novalis Verlag Schaffhausen, 1987

Mnohí členovia, ktorí sú antroposofii oddaní celou dušou, prežívajú, že spoločnosť už nezodpovedá zámerom, ktoré podal Rudolf Steiner na Vianočnom zjazde. Ak hovoríme o „následnom pôsobení Vianočného zjazdu“, potom musí byť zrejme aj to, že Vianočný zjazd nebol - podľa výpovedí Rudolfa Steinera z roku 1924 - členmi prijatý. Naproti tomu sa dnes často akoby samozrejme predpokladá, že Rudolf Steiner je stále ešte spojený svojou osobnou karmou s Antroposofickou spoločnosťou. Pritom sa prehliada podstatná skutočnosť, že antroposofické hnutie - ním reprezentované - a spoločnosť boli zajedno len raz, kým on sám pôsobil ako predseda spoločnosti a za všetko, čo sa udialo z osobných ambícií členov, sa mohol a musel zodpovedať pred duchovným svetom. Túto obeť sprostredkovania medzi hnutím a spoločnosťou mohol priniesť len on. Je preto závažným omylom, ak sa Rudolf Steiner a Antroposofická spoločnosť - po jeho smrti - vnímajú ako pôsobiaca jednota.

Tento omyl vtedy ihneď rozpoznala Mária Steinerová. Vyslovila, že Antroposofická spoločnosť sa naozaj musí stať inou. So svojim poznaním však zostala sama a musela tak zniesť veľa bolesti. V januári 1948, jedenásť mesiacov pred svojou smrťou, píše zo svojich skúseností o tom, ako môže byť spoločnosť ozdravená: „To, čo sa od skonu Dr.Steineru udialo, zničilo starú formu Vianočného zjazdu. Štiepenie spoločnosti, ktoré z toho vzišlo, a ktoré bolo podmienené odmietnutím sektárskeho ducha, ktorý bol do spoločnosti vnesený a ktorý Dr.Steiner tak ostro odsudzoval, neprinieslo ozdravenie, v ktoré sme dúfali. Náchylnosť k sektárstvu zapustila korene v príliš veľa dušiach a rozvíjala sa ďalej . . . Pozbavenie členstva v predsedníctve, ktoré som ako následok akcie Dr.Leisteho musela nechať prejsť ponad seba, dokážem ignorovať. Nátlakový prostriedok, s ktorým sa teraz voči mne vystupuje - že ak by som neustúpila tomuto, až na dogmu povýšenému nároku tohto člena predstavenstva na neomylnosť, že musí prísť nevyhnutný hospodársky kolaps - to je niečo, čo musím odmietnuť. Nik iný nevznáša tento nárok, neustále konať v zmysle Vianočného zjazdu - iba on . . . Plne uznávam historický význam tohto okamihu. O to viac musí stať v znamení pravdy. To sa môže stať, ak sa pokúsime zachrániť DUCHA Vianočného zjazdu, ktorý spočíva v Princípoch (Štatúte), avšak nie starú formu, ktorú sme zničili a ktorá sa prežila . . . Ozdravenie nemôže byť privedené tými prostriedkami, ktoré spôsobili ochorenie. V dopredu vidiacom duchu Dr.Steineru spočíva zárodok k novým možnostiam utvárania. Tento zárodok nesmieme rozšliapať . . .“⁹³ Tým sa Mária Steinerová jasne vyjadrila, že udalosti v spoločnosti zničili starú formu Vianočného zjazdu.⁹⁴

V nasledovnom budem citovať isté miesta zo Steinerových prednášok, ktoré obsahujú zásadné myšlienky, upozorňujúce na nebezpečenstvá, objavujúce sa pri snahe zasadiť ideály do súvislostí spoločnosti. Chcel by som vyzdvihnúť tri, s ktorými je potrebné sa vysporiadať poznaním, aby sme mohli nájsť tie nové možnosti utvárania, o ktorých hovorila Mária Steinerová.

93 List Márie Steinerovej zo 4. 2. 1948 signatárom „Kundgebung (Vyhlásenia)“, reprodukcia

94 Akú závažnosť má toto vyhlásenie by sme mohli zmerať na jednom z posledných listov Rudolfa Steinera Márii Steinerovej: „ . . . V úsudku však predsa dokážem súcítiť a sú-myslieť len s Tebou.“ (27, 2. 1925)

Prvý poukaz sa týka časového stanovenia základných téz a ideálov. Na zákone pohybu kyvadla Rudolf Steiner zdôrazňuje nasledovné: „*To znamená, že zatiaľ čo kyvadlo prechádza touto dráhou, naberá smerom dolu toľko sily, že svojou vlastnou silou následne prejde na druhú stranu. Aby sme to či ono dostatočne zdôraznili, stačí nám jeden takýto príklad. Možno povedať: Hocijaká cnosť, dokonalosť, láskavosť - koná práve presne túto dráhu, ale potom prechádza na druhú stranu. V priebehu vývoja sa dokonalosť stáva slabosťou, láskavosť sa stáva predpojatou falošnou láskou, právo sa stáva krivdou. Nie sú takéto pojmy - s tým sa ľudstvo dnes nechce trápiť. Ved' si len pomyslíte, že by ste niektorému z bodrých malomeštiakov, ktorý zakladá svoje združenie na určitom ideále, objasňovali: S tým, čo si tu dnes staviaš ako ideál, spôsobíš, keď to začleníš do chodu vývoja, po - podľa pomerov - ani nie tak dlhom čase presný opak - nuž, ten by veril nie len, že nie ste žiadni idealisti, ale že ste hotoví diabli*“⁹⁵

Druhý poukaz Rudolfa Steinera sa vzťahuje k tomu, že inštitúcie musia byť pripravené k premene svojich štruktúr. Aj v rámci Antroposofickej spoločnosti sa musia odohrávať reorganizácie, aby sa organizmus udržal živý. Ako je to mienené, to vyslovil najlepšie on sám v jednej prednáške v marci 1923: „. . . Nie je možné niečo zakladať na večnosť. Už nejaký čas sme boli postavení pred nevyhnutnosť, aby sme to, čo je antroposofickým organizmom, opäť raz opatрили novým šatom. Avšak tento osud máme aj ako ľudia: nemôžeme si vždy obliecť to isté oblečenie. A každá organizácia je koniec koncov predsa oblečením pre to, čo žije. - Prečo by mal človek chcieť práve v sociálno-organickom útvare pracovať pre večnosť! To, čo chce žiť, musí sa premieňať a je vlastne životaplným len vtedy, ak sa premieňa. Preto musíme práve pre to, čo má byť v najprednejšom zmysle plným života, pre antroposofické hnutie, mať organizáciu, ktorá aj sama žije. Prirodzene, nemôžeme sa každý deň zaoberať reorganizáciou, ale každých pár rokov to už bude nutným. Inak sa stanú stoličky, na ktorých stoja vedúce osobnosti, práve tým kurulickými.⁹⁶ Ak na jednej strane nastupuje tá zvláštna špecialita pokoja na kurulických stoličkách, tak to ale zase svrbí tých druhých, ktorí na nich nesedia. A už preto musíme nájsť možnosť, aby to aj tých na kurulických stoličkách svrbelo! Teda musíme práve začať s tým, aby sme tými stoličkami trochu zatriasli. Ale ak človek utraťí tie správne úpravy, tak to všetko môže ísť pred svet tým najlepším spôsobom“⁹⁷

Tretie nebezpečenstvo, ktoré Rudolf Steiner predvídala, sa týka slobody duchovného života, o ktorý je potrebné vždy nanovo bojovať i v antroposofickej spoločnosti. O nebezpečenstve, že by sa toto premeškalo, povedal: „*Avšak duchovný život, keď voči nemu stojíme ako voči prvku, ktorý je vystavaný sám na sebe, je veľmi silným prvkom; je prvkom, voči ktorému človek musí ustavične zachraňovať svoju slobodu a ktorý preto nesmie byť organizovaný nijako inak, než v slobode. Nechajte raz jednu generáciu slobodnejšie rozvíjať jej duchovný život a potom tento duchovný život zorganizujte, ako to ona chce: To je to najčistejšie otroctvo pre nasledujúcu generáciu. Duchovný*

95 GA 177, 1977, strana 70

96 „Kurulické stoličky (lat. sella curulis)“ bolo označenie pre oficiálne kreslá najvyšších starorímskych úradníkov

97 GA 257, 1983, strana 162

*život musí byť skutočne, nie len napríklad čisto podľa teórie, slobodný. Ľudia, ktorí v ňom stoja, musia zažívať slobodu. Duchovný život sa stáva tyraniou už keď sa len vôbec na Zemi šíri, pretože bez toho, že by nastúpila organizácia, by sa šíriť nemohol a ak nastúpi organizácia, stáva sa súčasne táto organizácia tyrankou. Preto sa musí neustále v slobode, v živej slobode bojovať proti tyranii, ku ktorej má duchovný život samotný sklon.*⁹⁸

Predchádzajúce poukazy Rudolfa Steinera sa vzťahujú na nevyhnutné procesy poznania, ktoré sa týkajú štruktúry ľudských spoločností, Antroposofickú spoločnosť nevynímajúc. Stáva sa bolestivým - pretože mieri na ľudské slabosti a nedokonalosti - keď sa človek vysporadúva s vyjadreniami, ktoré náš vzájomný styk pozdvihujú do vedomia. Vedúcim pobočiek a predstavenstvám dal Rudolf Steiner úlohu, aby sa starali o to, že členovia zostanú spolu, pretože spoločnosť sa nachádza v nebezpečenstve rozštiepenia. Zo svojich starostí o vnútornú súdržnosť ľudí v spoločnosti vyslovil v jednej prednáške toto: „Musíme absolútne prekonať možnosť, ktorá je k dispozícii: že naši členovia ako takí sa sami navzájom, istou mierou jeden voči druhému nevážia! Pretože stačí ak si vezmete hypotézu a ujasníte si, akú zlú službu by vykonalo, keby všetci žili stále tak, že by so hovorilo: Tam je predstavenstvo, to musíme nasledovať -, alebo: Tam je predstavenstvo, to už veci zariadi. - To nejde. Kam by sme prišli, keby som jedného dňa pri tom už viac nebol? To by sa spoločnosť rovno roztrieštila.“⁹⁹

O desať rokov neskôr, keď Rudolf Steiner „pri tom už viac nebol“ začalo sa trieštenie stávať skutočnosťou. Stalo sa viditeľným pri vylúčeníach v roku 1935 a pokračovalo v rokoch, ktoré nasledovali. Z podstaty týchto tragických udalostí by sme dokázali vysloviť veľa o tom, čo nás ochromilo voči našim svetovým úlohám; rozhodujúcim základom bolo, že predstavenstvo bolo stále členmi vnímané ako smer udávajúce - ezoterické.

Aby sme dokázali prekonať to, čo v histórii spoločnosti viedlo stále znovu k napätiam a roztržkám, k tomu patrí to, že dokážeme pracovať vecne na rovine poznania a nie že všetko budeme vzťahovať na osobnú rovinu. Mária Steinerová trpela „pocitovosťou“ prvého predsedu spoločnosti. Napísala: „Čo však prekonať môžeme a musíme, je pocitovosť. A o pocitovosti povedal Rudolf Steiner pri jednom zasadaní „Kruhu tridsiatnikov (Dreißigerkreis)“ v Stuttgarte: 'Skutočnosť, že táto pocitovosť hrá v Antroposofickej spoločnosti takú úlohu, je vlastne skazonosná. Antroposofickú spoločnosť môžeme odpísať, ak budeme počítat' s pocitovosťou. Tieto pocitovosti sa neukazujú len vo svojej nahej podobe, ale aj vo všetkých možných maskách. V priebehu rokov sa dostali k obrovskej sile pretože boli vyhľadávané. Tak sa toto stalo jedným z faktorov, ktoré sú skazonosné. Ak sa ihneď opäť počíta s pocitovosťou, je znovuustanovenie márnym. Musíme začat' odkladať nepravdivosť a pravdivo povedat': Môžeme zakladať spoločnosť filistrov - potom môže pocitovosť hrať nejakú úlohu. Ale potom musíme zo spoločnosti antroposofiu vyhnat'.'¹⁰⁰

98 GA 339, 1971, strana 72

99 GA 254, 1969, strana 190

100 List Márie Steinerovej z 4. 2. 1948 signatárom „Vyhlásenia (Kundgebung)“

Najťažšie vyjadrenia, ktorými sa musíme cítiť zasiahnutí, sú tie, ktoré sa týkajú každého jedného, kto sa cíti byť spojený s antroposofickou vecou. Ukazujú, ako Rudolf Steiner trpel predovšetkým letargiou, ťažkopádnosťou, ktorú prežíval pri členoch. Dúfal, že myšlienky antroposofie roznielia ihneď elektrickú iskrú a Michaelov impulz bude pôsobiť až do vôle.

Ako príklad, čo sa myslí vôľou, ktorá uchopuje hĺbky duše, pripájame jedno miesto z listu Rudolfa Steinera Edith Maryonovej: „*Stuttgartčania si od tohto zjazdu sľubovali veľa. Ale napriek tomu, že všetci deklarujú svoju dobrú vôľu, ťažko z toho vyjde to pravé. Pretože táto dobrá vôľa práve nie je duchovná sila vôle, ale predstava (ilúzia), že človek má vôľu. Tieto osobnosti majú veľké schopnosti - to sa ukazuje napríklad pri waldorfských učiteľoch; sú dokonca v mnohých ohľadoch geniálni -; ale z vôle majú napriek tomu len „predstavu vôle“. A tak si hovoria: Máme „dobrú vôľu“ ale nerozumieme, čo by sme mali robiť. Pravdou však je, že by si mali hovoriť: Rozumieme tak dobre, ako je to len možné, čo máme robiť; ale nechceme. Veru, pravda je až za ilúziou*“.¹⁰¹ Rudolf Steiner očakával, že poznanie nebudeme brať ako niečo pasívne.

Ani „Filozofia slobody“ nebola členstvom prijatá tak, ako Rudolf Steiner očakával: „*To ľudia práve nerobia, že by čítali „Filozofiu slobody“ inak, než sa čítajú iné knihy. A to je to, na čom záleží. A to je to, na čo musí teraz byť so všetkou ostrosťou poukázané, pretože inak práve prasto vývoj Antroposofickej spoločnosti úplne zaostane za vývojom antroposofie. Potom by musela zostať antroposofia prechodom cez Antroposofickú spoločnosť svetom úplne nepochopená a potom z toho nemôže vzísť nič iného, než konflikt na konflikt!*“¹⁰²

Ku prekonaniu ťažkostí, aby zlé vplyvy mohli byť v spoločnosti paralyzované, mali byť v pospolitosti pestované cnosti a vlastnosti, ktoré si musí jednotlivec získať na svojej ceste školenia. Preto je obzvlášť tragické to, o čom podáva správu Alexander Strakosch: Niekoľko mesiacov pred Vianočným zjazdom mu Rudolf Steiner v jednom rozhovore položil otázku, odkiaľ pochádzajú ťažkosti v Antroposofickej spoločnosti: „Bolo to v roku 1923, keď mu robilo starosti to, čo sa dialo v Antroposofickej spoločnosti. Spýtal sa ma: „Viete, odkiaľ pochádzajú ťažkosti v spoločnosti?“ A keďže som na to nedokázal dať v pojmoch žiadnu odpoveď, pokračoval: „Pochádzajú z toho, že ešte nie je dostatočný počet ľudí, ktorí dosiahli tie stupne poznania, ktoré sú opísané v knihe: „Ako dosiahnuť poznanie vyšších svetov?“. Keď mi duchovný svet udelil poverenie, aby som napísal túto knihu, tak očakával, že mnohí ľudia budú tak pokročilí. Tak som mal i pokyn napísať druhý diel.“ Po istom čase najväznejšieho mlčania potichu pokračoval: „To, čo sa očakávalo, nenastalo. Duchovný svet nahodí čas od času udicu. Tentokrát na ňu nič nechytlo. Keďže ale bola reč o nejakom pokračovaní, musel som vydať aspoň malý spis: „Stupne vyššieho poznania““.¹⁰³

101 GA 263/1, strana 158 (Rudolf Steiner nebol spokojný s priebehom zjazdu Antroposofickej spoločnosti, ktorý sa konal od 13. do 17. 9. 1923 v Stuttgarte: „Taký zjazd, kedy teda skutočne medzi dvomi peknými myšlienkami poletuje tak strašne veľa myšlienkových mŕtvol - tie štyri dni boli skutočne hrozné.“ GA 300c, strana 94)

102 GA 257, 1983, Seite 58

103 Citované z Florin Lowndes „Die Belebung des Herzchakra (Oživenie srdcovej čakry)“, strana 67

Cesta školenia, ktorú popísal v „Ako dosiahnuť poznanie vyšších svetov?“, je cestou vôle. Na tejto ceste nastáva premena myslenia: Myslenie, ktoré bolo predtým pasívne v prijímaní duchovnovedeckého obsahu, sa stáva aktívnym: Myslenie sa stáva tvorivým v uchopovaní ideových súvislostí a prechádza do vôle. A tá predtým aktívna, t.j. subjektívne zafarbená vôľa sa tým stáva prijímanou vôľou. Je napájaná impulzami skrze dôveru v duchovnú silu ideí.

„Toto povznesenie sa k tomu, aby človek mohol byť myšlienkami o duchu uchvátený tak, ako niečím fyzickým vo svete: to je sila Michaelova! Mať dôveru k duchovným myšlienkam, ak má človek vlohu, aby ich vôbec prijal, takže vie: Máš ten alebo onen podnet z duchovna. Oddávaš sa mu, činiš sa nástrojom k jeho uskutočneniu. Príde prvý neúspech - nevadí! Príde druhý neúspech - nevadí! Ved' žiadny neúspech nikdy nemôže byť rozhodujúci pre pravdu duchovného podnetu, ktorého účinok je vnútorne prehliadnutý a pochopený. Pretože len potom máme dôveru, pravú dôveru k duchovnému podnetu . . . Keď si toto predstavíte vypestované v citovej mysli človeka ako veľkú dôveru pre čokoľvek duchovného, keď si pomyslíte, že sa tento človek môže skalopevne držať niečoho, čo prenikol vhl'adom ako duchovne víťaziace, držať tak pevne, že sa toho nevzdá ani potom, keď vonkajší svet proti nemu akokoľvek veľmi vystupuje, keď si toto predstavíte, potom máte predstavu o tom, čo vlastne sila Michaelova, bytosť Michaelova od človeka chce. Pretože až potom máte názor na to, čím je veľká dôvera k duchu.“¹⁰⁴

4. Antroposofia na prahu tretieho tisícročia

V návrhoch k mystérijným drámam sa nachádza scéna, v ktorej je opísaná veľká vnútorná skúška. Na nej sa stáva zrejším, že prežitie stroskotania obsahuje v sebe zárodok pre budúci vývoj.¹⁰⁵ Ján Thomasius prežíva takúto skúšku duše. Stojí pred duševnou ničotou a spoznáva, že jeho duchovná existencia je založená len na múdrosti, ktorú prijal od Benedicta. Ak by mu táto substancia bola vzatá, teda jeho subjektívne prežívanie, bola by zradená i práca Benedictova a musela by klesnúť do bezodnosti. - Poznanie, že za všetko vďačí Benedictovi, dáva Jánovi Thomasiovi „silu vernosti“. Chce nasledovať Benedicta do domnelej „smrti svetov“, dokonca ísť pred ním. Týmto rozhodnutím obstál v „skúške“, pretože zážitok, že dielo Benedictovo stroskotalo, bol nevyhnutný duševný proces - zážitok smrti. V chráme (jedenásty obraz) sa stáva zmysel jeho obete zreteľným. „Smrťou“ môžu v ňom samotnom vzniknúť zárodoky zmŕtvychvstania pre vývoj sveta - to je proces, ktorý sa musí uskutočňovať častejšie v každom jednom človeku.

Benedictus: Dokážeš mi zostať verným

Až do smrti svetov.

Tvojou vernosťou

104 GA 223, 1990, strana 117

105 GA 44, 1969, strana 135

*seba aj svety
oživiš plnosťou múdrosti.
A to, čo smieš vytvoriť
bratia zachovajú.
Stojí pred tebou ten,
ktorý ti musel vziať,
čo som ti dal.
A predsa je jeho branie dávaním
Vyžaduje obeť
Avšak obeť,
tie sú zárodkami vzniku svetov.*

Prečo musel duchovný učiteľ žiakovi vziať všetko to, čo mu predtým dal ako poklad ducha a čo tento pociťoval ako oporu svojho celého života?

Je možné sa tu spýtať, či to je tragický zákon osudu ľudstva, že také impulzy - ako Vianočný zjazd - nie sú vo svojej veľkosti ihneď pochopené a zachytené. My všetci sme od Rudolfa Steinera dostali antroposofiou vysoký poklad múdrosti, prijali sme ho, ale často sme ho ešte neprenikli našim ja, vnútorne sme ho neprežili a nepretrpeli. Ak nám teraz bude zobraté to, že stojíme v pokračujúcom prúde Vianočného zjazdu, ľahko stratíme pôdu pod nohami. Aby sme mohli stáť na vlastných nohách, musí však zábery Vianočného zjazdu každý sám nanovo zrodiť. Rudolf Steiner sa vyjadril, že pôsobenie Vianočného zjazdu na ľudstvo nezávisí od toho, či sa prijme na Zemi. Ak sa to neudeje, potom by to však pre civilizáciu malo veľmi bolestné následky. Pre jednotlivcov by sa však predsa len stal Vianočný zjazd účinným z kozmu.¹⁰⁶ Životaschopnou a plodnou sa tu antroposofia môže stať len vtedy, keď sa nám spojenie podarí individuálne. Túto nevyhnutnosť pociťuje mnoho ľudí.

Antroposofická spoločnosť stojí pred výzvou nahliadnuť, že musí prísť základná premena. Avšak pri tom existuje veľké nebezpečenstvo, že spoločnosť použije príliš veľa energie na interné problémy so stanovami, miesto aby celú silu nechala vtiecť do ezoterického prehĺbenia a do primeranému rozšíreniu ideí antroposofie.

Prečo dnes mnohí ľudia nedospievajú k antroposofii? Po Vianočnom zjazde Rudolf Steiner dúfal, že antroposofia obsiahne širokú verejnosť a že spoločnosť nebude pre toto rozšírenie žiadnou prekážkou: „*Antroposofická spoločnosť teraz už práve nesmie byť ďalej prekážkou tomu, aby sa do sveta vnieslo to, po čom svet túži, po čom túži množstvo srdc, množstvo duší. A to je tiež základom*

*toho, že Vianočným zjazdom bola Antroposofická spoločnosť skoncipovaná ako úplne otvorená*¹⁰⁷ V rovnakej prednáške predtým prišiel k tomu, že pri antroposofických podujatiach sa sotva vyskytujú ľudia vekovej skupiny medzi 22. a 38. rokom života. „Pretože to je to, čo je dôležité - je to možné všade pozorovať, ak máme oči otvorené - že pri všetkých dôležitých záležitostiach a rozhodnutiach sveta v poslednej dobe chýbali ľudia, na ktorých obzvlášť záleží, ľudia, ktorí stoja medzi 20., 22. rokom a 38. rokom a tak ďalej, na tých záležitostiach obzvlášť. Nehovorím, že na ostatných pre tieto veci nezáleží, ale záleží na tom, aby sme mali i týchto ľudí, potom môžu niečo urobiť aj tí, ktorí sú mladší alebo starší. Ale ak práve týchto ľudí nemáme, ktorí stoja v tomto dôležitom veku - dôležitosť tohto veku môžete vidieť z mnohých antroposofických poukazov -, potom je to mimoriadne ťažké.“

Je nápadné, že táto veková skupina sa i dnes pri podujatiach antroposofických pobočiek sotva nachádza. Prednášky na ústredné antroposofické témy, ktoré sa konajú mimo antroposofickej spoločnosti, sú naopak často hojne navštevované a nachádza sa tam veľa ľudí, prináležiacich mladšej generácii. V čom sú príčiny? Táto otázka musí zostať živou, pretože Rudolf Steiner raz zdôraznil, že milióny ľudí prijali pred narodením rozhodnutie spoznať na Zemi antroposofiu, my sme ich však nezasiahli. Keďže táto výpoveď vrhá svetlo i na súčasnú situáciu Antroposofickej spoločnosti, spomeňme ju trochu bližšie: Rene Maikowski, ktorý bol obchodným vedúcim antroposofického vysokoškolského zväzu, mi rozpovedal, ako v roku 1922 Rudolf Steiner hovoril o tom, že jedna dizertačná práca bola zamietnutá, pretože sa zaoberala antroposofickou témou. Rudolf Steiner na to položil otázku: Koľko máme členov? Maikowski povedal číslo okolo 8000. Odpoveď Rudolfa Steinera bola v tomto zmysle: Keby sme mali toľko miliónov (osem) členov, museli by nás počúvať a nemohli by takéto práce viac zamietat'. - Áno, myslím to vážne. Tak veľa ľudí prijalo pred zrodením rozhodnutie, spoznať na Zemi antroposofiu, avšak - my nehovoríme ich jazykom.

Pri štúdiu histórie spoločnosti je zrejmé, že Rudolf Steiner videl v organizácii istú nevyhnutnosť, avšak súčasne poukazoval na z toho vyplývajúce ťažkosti takejto inštitúcie. Aby sa spoločenský organizmus udržal živým, k tomu je potrebné vyvíjať úsilie o to, aby funkcie, ktoré v ňom pôsobia, sa uskutočňovali slobodne. Záleží veľa na tom, či je v predstavenstve a v členskej základni otvorenosť pre nevyhnutné štrukturálne premeny. Pri tom musí v duchovných veciach žiť absolútna jasnosť a pravdivosť. Každé zastieranie skutočností, každé opieranie sa o impulzy, ktoré v súčasnosti už nie sú identické s jej východiskom, by viedli k tomu, že Antroposofická spoločnosť by nedorástla na duchovné skúšky, ktoré sú jej uložené v prahovej situácii na prelome tisícročí.

K „funkčnému organizmu“ je podľa mojej mienky potrebných len zopár okrajových podmienok. Nadväzujem pritom na tých, ktorí dnes nasledovné zmeny v štruktúre vidia ako predpoklad toho, aby mohli pritecť sily obnovy.

- V spoločnosti nesmú byť žiadne úradné posty doživotne, žiadne kurulické stoličky (požiadavka Rudolfa Steinera, zatiaľ čo kurulickými stoličkami sa mi zdá byť medzi členmi málo známa.)

Zodpovednosť, ktorú má predstavenstvo v spoločnosti, ktorá si za svoju úlohu predsavzala pestovanie antroposofie ľuďmi, vyžaduje veľké schopnosti a nasadenie všetkých síl. A tieto sily sa v nasadení pre vysoké spirituálne úlohy časom vyčerpajú. To bol poznatok, ktorý sa stal základňou pôsobnosti vo všetkých mystériách.

„Benedictus: Osud sveta zvoláva ľudských synov
do svojho chrámu múdrosti len na čas
a vyžaduje od nich inú prácu potom,
keď ich sily boli vyčerpané v službe“¹⁰⁸

- Rudolf Steiner na Vianočnom zjazde navrhol členov pre ezoterické predstavenstvo a poprosil členskú základňu o súhlas. Ak by jeho návrh nebol prijatý, nebol by prevzal miesto predsedu v spoločnosti. Tento spôsob kooptácie - i dnes sa to tak berie - mal byť v spoločnosti pre prijímanie do predstavenstva a na vedúce miesta ako vzor. Pritom sa však nie dostatočne berie do úvahy, že po smrti Rudolfa Steinera sa už viac nejedná o „ezoterické predstavenstvo“ a preto tento princíp dnes podporuje karmické budovanie skupín, ktoré potom má negatívne následky, ak sa deje centralisticky. Rudolf Steiner bol toho náhľadu, že *„Na duchovnovedeckej pôde sa ľudia združujú tým, že sa diferencujú, individualizujú, nie tým, že sa centralizujú.“*¹⁰⁹
- V Antroposofickej spoločnosti nesmie byť žiadna akumulácia funkcií. Tým, že sa zväzuje vedenie slobodnej vysokej školy pre duchovnú vedu s predsedníctvom predstavenstva antroposofickej spoločnosti, vytvára sa forma vyzdvihovania autorít na funkciách. Ak si aj predstavenstvo samo hovorí, že sa nepovažuje za „ezoterické predstavenstvo“, praktický dojem v členoch je predsa len taký, že predstavenstvo je na ezoterickom poli autoritou. Podstatne k tomu prispieva to, že predstavenstvo spravuje prvú triedu Michaelskej školy. Tým mu prislúcha rovnaké postavenie, aké predsa mohlo prislúchať len Rudolfovi Steinerovi. (Hagen Biesantz pri svojom vystúpení z dornašského predstavenstva vyslovil svoju starosť o budúcnosť spoločnosti v zmysle, že spoločnosť by mohla byť vedená stále autoritatívnejšie. Tým vyjadril dôležitú skúsenosť svojej dlhoročnej činnosti v predstavenstve.)

Dôvera vo vnútornú silu antroposofie nám dnes má dodávať odvahu pokúsiť sa stále nanovo chápať zámery Rudolfa Steinera, aj keď pritom musí byť kráčané po nových cestách. Ako príklad spomeniem, že sa dnes práca s textami prvej triedy vykonáva i mimo Antroposofickej spoločnosti. Mária Steinerová zápasila s otázkou zverejnenia textov triednických hodín: „Ako uchránime ten poklad, ktorý nám bol zverený? Nie tým, že ho zahrabeme a tým len dáme nepriateľom príležitosť s ním robiť, čo chcú oni, ale tým, že v dôvere v dobré duchovné mocnosti dáme novej generácii

108 Mysterijná dráma „Strážca prahu“, desiaty obraz

109 GA 259, 1991, strana 429

možnosť prijať do ich duší podnety, ktoré umožnia zapáliť duchovné svetlo, ktoré v nich drieme, ktoré prebudením v ich dušiach vyvolá to, čo osudové mocnosti do nich vložili“¹¹⁰

Intenzívnou antroposofickou prácou získajú od ľudí duchovné bytosti až po najvyššie hierarchie substanciu, ktorá je predpokladom k tomu, aby duchovný svet mohol zasiahnuť v zmysle ľudského vývoja.¹¹¹ „Oddaná antroposofická práca“ bola pre Rudolfa Steinera predpokladom k tomu, aby individuality, ktoré sa v duchovnom svete pripravovali pod vedením Michaela, našli potrebný priestor k tomu, aby zachránili kultúru Zeme pred úplným zánikom. Pre budúci vývoj bude rozhodujúce to, či sa nájde dostatočný počet ľudí, ktorí prijmu obsahy duchovnej vedy - k čomu patrí aj poznanie o modernej iniciácii - a urobia ich plodnými pre ľudstvo. Vo veľkých stretoch na konci storočia záleží na tomto Michaelskom postoji. Ak žiaden neúspech nemôže byť rozhodujúcim pre pravdu duchovného impulzu, potom nesmie existovať žiadna rezignácia, ale iba vôľa nasadiť všetky sily pre „antroposofickú vec“. Ak antroposofia nebude ľuďmi prijatá, potom tu bude môcť vývoj pokračovať buď až po veľkej katastrofe, alebo dokonca až na nasledujúcom stelesnení Zeme. Keď Rudolf Steiner toto vyslovoval zo svojej veľkej zodpovednosti za ľudstvo, zhrnul to v slovách: „*Zem potrebuje antroposofiu! Kto tomuto rozumie, je antroposof*“.

110 List Márie Steinerovej zo 4. januára 1948, v GA 270/I, strana XI

111 Adelheid Petersen, „Rudolf Steiner über Vortragstätigkeit . . . (Rudolf Steiner o prednáškovej činnosti...)“ - Mitteilungen aus der anthroposophischen Arbeit, číslo 82